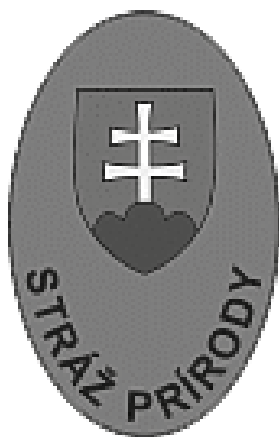

PRÍRUČKA STRÁŽCU PRÍRODY

Štátna ochrana prírody SR
2019

Autori: Bc. Marián Zvěřina, Mgr. Dan Hartanský, Ing. Martin Lakanda, Ing.
Andrej Švec

Vydala: Štátna ochrana prírody SR, Tajovského 28B, 974 01 Banská Bystrica

Tlač: Tlačiarne Pardon s.r.o. Trenčín

ISBN: 978-80-8184-074-6

2019

OBSAH

Príhovor generálneho riaditeľa ŠOP SR Ing. Martina Lakandu 5

1	Právne predpisy na úseku ochrany prírody a krajiny	7
1.1	Zákon 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny	7
1.2	Zákon 300/2005 Z.z. Trestný zákon	8
1.3	Zákon 372/1990 Zb. o priestupkoch	9
1.4	Vyhláška 24/2003 MŽP k zákonu 543/2002	10
1.5	prehľad iných zákonov a vyhlášok	10
1.6	Novela zákona 543/2002 Z.z. § 72 – 77 Stráž prírody	12
1.7	Trestný zákon §8 -10, trestný čin, prečin, zločin	25
	Trestný zákon §15 - 23, zavinenie, vek, nepríčetnosť.....	26
	Trestný zákon §24 - 26, krajná núdza, nutná obrana, použitie zbrane	27
	Trestný zákon §300 - 306, trestné činy proti životnému prostrediu	28
1.8	Priestupkový zákon §2 – 5, priestupok, zavinenie, vek, nepríčetnosť.....	33
	Priestupkový zákon § 11 – 15, sankcie.....	35
	Priestupkový zákon § 19 - 20, os. ust. o mladistvých, zánik zodpovednosti.....	37
	Priestupkový zákon § 84 – 85, blokové konanie	37
2	Všeobecný odborný prehľad	40
2.1	Chránené územia SR	40
2.1.1	Národný park	40
2.1.2	Prírodný park	41
2.1.3	Chránená krajinná oblasť	41
2.1.4	Chránený areál	42
2.1.5	Prírodná rezervácia	42
2.1.6	Prírodná pamiatka	42
2.1.7	Jaskyňa a prírodný vodopád	43
2.1.8	Chránený prírodný prvok	43
2.1.9	Obecné chránené územie	44
2.1.10	Chránené vtáčie územie	44
2.1.11	Územie európskeho významu	45
2.2	NATURA 2000	45
2.3	CITES	47
2.4	ŠTÁTNÁ OCHRANA PRÍRODY SR.....	48
	Národné parky a chránené krajinné oblasti SR	54
3	STRÁŽ PRÍRODY	56
3.1	Oprávnenia SP	57
3.2	Povinnosti člena SP	61
3.3	Riešenie konfliktov	63
3.4	Metodika výkonu SP	66
3.5	Taktika služobných zákrokov	69
3.5.1	Výklad pojmov	71
3.5.2	Výkon služobného zákroku ak strážca zakročuje sám.....	75
3.5.3	Služobné zákroky s prípravou	76
3.5.4	Služobné zákroky bez prípravy	78
3.6	Druhy služobných zákrokov	79
3.6.1	Služobný zákrok proti jednej osobe	79
3.6.2	Služobný zákrok proti skupine osôb	80
3.6.3	Služobný zákrok proti osobám pod vplyvom alkoholu alebo iných omamných a psychotropných látok.....	82
3.6.4	Služobný zákrok proti cudzím štátnym príslušníkom	83

3.6.5	Služobný zákrok proti osobe s diplomatickou imunitou.....	83
3.6.6	Služobný zákrok proti poslancom NR SR	84
3.6.7	Služobný zákrok proti vojakom OS SR, policajtom Vojenskej polície, policajtom PZ SR, colníkom, príslušníkom bezpečnostných zborov, príslušníkom NBÚ a príslušníkom spravodajských služieb SR	85
3.6.8	Služobný zákrok proti osobám mladším ako 15 rokov	86
3.6.9	Služobný zákrok proti tehotnej žene, osobe vysokého veku a osobe s telesnou chybou alebo chorobou	87
3.6.10	Služobný zákrok proti osobám duševne chorým.....	88
3.7	Taktika vykonávania služobných zákonov v praxi	89
3.7.1	Taktické zásady služobných zákrokov	89
3.7.2	Predvedenie osoby na útvar PZ SR	93
3.7.3	Spútavanie osoby	95
3.7.4	Spútavanie ležiacej osoby	97
3.7.5	Spútavanie kľáčickej osoby	98
3.7.6	Spútavanie stojacej osoby	99
3.7.7	Vzájomné spútanie osôb	101
3.7.8	Zastavovanie vozidiel a kontrola oprávnenosti vjazdu	101
3.7.9	Taktické zásady pri zastavovaní vozidla	102
3.8	Postup pri porušení platných predpisov v teréne	104
3.8.1	Úvod do problematiky.....	104
3.8.2	Taktika postupu pri zistení porušenia predpisov	106
3.8.3	Zabezpečenie dôkazov, použitie ITP prostriedkov	109
3.8.4	Odňatie vecí	111
4	Riešenie zistených porušení zákonných noriem	112
4.1	Riešenie priestupkov	112
4.2	Riešenie správnych deliktov.....	112
4.3	Riešenie trestných činov.....	113
4.4	Riešenie priestupku udelením blokovej pokuty	113
4.5	Riešenie priestupkov, deliktov a trestných činov písomným oznámením	114
5	Hraničné značenie CHÚ a doplnkové informačné značenie	117
5.1	Spôsob označovanie CHÚ	117
5.2	Umiestnenie označenia normalizovaných tabúl so štátnym znakom a zón.....	119
5.3	Informačné pútače a panely náučných chodníkov..... Vzory hraničného značenia	122 123
6	Štandardy členov stráže prírody NAPANT.....	128
6.1	Štandardný postup pri riešení priestupkov	128
6.2	Štandardy správania sa	129
6.3	Odporúčania	129
7	Prvá predlekárska pomoc	130
7.1	Zhodnotenie stavu postihnutého.....	131
7.2	Kardiopulmonálna masáž.....	133
7.3	Prvá pomoc pri obštrukcii dýchacích ciest cudzím telesom	135
7.4	Prvá pomoc pri bezvedomí so zachovaným dýchaním.....	135
7.5	Krvácanie	136
7.6	Prvá pomoc pri náhlych úrazových stavoch	136
7.7	Prvá pomoc pri náhlych neúrazových stavoch.....	141
8	Orientácia v teréne	145
	Záver	152
	Zoznam skratiek	154
	Zoznam použitej literatúry	155
	Prílohy	156

Vážení strážcovia prírody, profesionálni aj dobrovoľní,

poslanie strážcu prírody je v systéme ochrany prírody nesmierne dôležité a rôznorodé. Od prvotného poslania, ktorým je dozor nad dodržiavaním ustanovení zákona o ochrane prírody a krajiny, cez každodenný monitoring prírody, biotopov, druhov, realizáciu opatrení na ich ochranu, prácu na značení chránených území, systematickú starostlivosť o ne, manažmenty, environmentálnu výchovu, popularizáciu, až po súčinnosť pri mimoriadnych situáciách, ktoré v našich chránených územiach vznikajú. Základným poslaním tejto práce je ochrana nášho prírodného dedičstva. Strážcovia sú častokrát v našich chránených územiach ľudia prvého kontaktu pre návštevníkov, sú osobou, ktorá vie poradiť ako sa v teréne správať, pomôcť v nepríjemnej situácii, poskytnúť dôležité informácie, ale aj represívne zakročiť proti porušovateľom zákona.

Neustále skvalitňovanie výkonu stráže prírody a vytváranie podmienok pre jej efektívnejšiu organizáciu, či už legislatívnych alebo praktických, je preto našim spoločným cieľom. Musíme si však uvedomovať, že práca strážcu je náročnou, a to z hľadiska úrovne poznania, nutnosti pohybovať sa v legislatívne striktnom prostredí, je náročná na kondíciu, miestopisné znalosti, ako aj spôsobilosti komunikovať a vyjednávať. Dôležitosť tejto funkcie je daná aj jej postavením do pozície verejného činiteľa, čo prináša lepšie postavenie stráže, ale aj nutnosť uvedomenia si väčšej zodpovednosti v konaní. V súčasnej dobe požiadavky na strážcov stále narastajú, čo je spôsobilé jednak spoločenským tlakom, zmenami legislatívy, ale aj presadzovaním lepšieho postavenia stráže prírody v samotnom systéme ochrany prírody. Potreba intenzívnejšej spolupráce a koordinácie so zložkami environmentálnej polície v súčasnosti stále narastá. Z tohto dôvodu je nutné neustále zlepšovanie vzdelania, systematické preškolenie a dovzdelávanie strážcov. K tomuto má slúžiť aj táto publikácia, ktorú práve držíte v rukách a má byť pre Vás akousi rukoväťou strážcu s definovaním minima vedomostí, ktoré musí strážca ovládať. Dôležitým

je z tohto pohľadu aj profesné združovanie, výmena skúseností a sieťovanie. Aj z tohto dôvodu som rád že na Slovensku funguje množstvo združení a dobrovoľných organizácií, ktoré sa venujú podpore a rozvoju stráže prírody, patrí medzi ne aj Asociácia strážcov chránených území Slovenska (ASCHÚS), ktorá združuje profesionálnych pracovníkov Štátnej ochrany prírody SR a dobrovoľných členov stráže prírody. ASCHÚS prispieva k spájaniu terénnych pracovníkov ochrany prírody, umožňuje im stretávať sa, informovať, vymieňať si skúsenosti a skvalitňovať prácu svojich členov pri výkone povolania a sústavne prispievať k ich odbornému rastu.

Veľmi má teší, že aj napriek rastúcim nárokom na výkon tohto poslania, je o prácu strážcu neustále veľký záujem, a to napriek tomu, že táto práca môže byť v určitých momentoch aj nebezpečná. Preto sa chcem touto formou všetkým kolegom, profesionálnym aj dobrovoľným strážcom, poďakovať za ich prácu a obetavosť, s ktorou ochraňujú naše prírodné bohatstvo. Ich práca má mimoriadny význam pre celú planétu, lebo bez prírody a jej ekosystémových služieb človek ako taký nemôže žiť a neprežil by. Ďakujem im za prácu, ktorú robia často aj na úkor času, ktorý by strávili so svojimi rodinami, na úkor svojho osobného voľna, dokonca svojho zdravia a pohodlia.

Martin Lakanda
generálny riaditeľ
Štátnej ochrany prírody
Slovenskej republiky

1. Právne predpisy na úseku ochrany prírody a krajiny

Výkon strážnej služby ochrany prírody kladie na člena stráže prírody vysoké nároky na znalosť príslušných zákonných noriem ktoré súvisia s ochranou prírody a krajiny. Kontrola ich dodržiavania pri výkone strážnej služby je základnou povinnosťou strážcu, tak ako je základnou povinnosťou zistené porušenia platných zákonných noriem oznamovať alebo aj riešiť na mieste. Strážca by mal vedieť pri výkone služby tieto zákonné normy správne použiť a aplikovať. Pričom musí dbať aby on sám sa nedopúšťal konania v rozpore s týmito predpismi. V takom prípade by strážca ako verejný činiteľ mohol byť stíhaný za zneužitie právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona 300/2005 Z.z.

Strážca pri výkone svojej práce najčastejšie pracuje s týmito legislatívnymi normami :

- zákon č. 543/2002 Z.z. O ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov
- zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon
- zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch
- vyhláška MŽP SR č. 24/2003 Z.z. ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

1.1 Zákon č. 543/2002 Z.z. O ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov

Tento zákon upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy a obcí, ako aj práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri ochrane prírody a krajiny s cieľom dlhodobu zabezpečiť zachovanie prírodnej rovnováhy a ochranu rozmanitosti podmienok a foriem života, prírodných hodnôt a krás a utvárať podmienky na trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov a na poskytovanie ekosystémových služieb, berúc do úvahy hospodárske, sociálne a kultúrne potreby, ako aj regionálne a miestne pomery.

Zákon 543/2002 Z.z. je základným zákonom na ochranu prírody. Obsahuje práva a povinnosti pri ochrane prírody a krajiny, rastlín a živočíchov, biotopov a ekosystémov. Rozdeľuje územnú ochranu prírody, druhovú ochranu rastlín a živočíchov, určuje orgány ochrany prírody a ich kompetencie a určuje delikty a sankcie pri porušení povinností na úseku ochrany prírody a krajiny.

1.2 Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon

Tento zákon upravuje základy trestnej zodpovednosti, druhy trestov, druhy ochranných opatrení, ich ukladanie a skutkové podstaty trestných činov.

V zákone sú vymenované a špecifikované trestné činy. Pre výkon strážnej služby je potrebné aby sa strážca oboznámil so znením niektorých §-ov, s ktorými sa bude pri výkone svojej činnosti najčastejšie stretávať :

- § 8 Trestný čin
- § 9 Druhy trestných činov
- § 10 Prečin
- § 11 Zločin
- § 13 Príprava na zločin
- § 14 Pokus trestného činu
- § 15 – 17 Zavinenie
- § 19 Páchateľ
- § 22 Vek
- § 23 Nepričetnosť
- § 24 Krajná núdza
- § 25 Nutná obrana
- § 28 Výkon práva a povinnosti
- § 26 Oprávnené použitie zbrane
- § 94 – 95 Trestná zodpovednosť
- § 124 - 126 Škoda

- § 300 – 310 Trestné činy proti životnému prostrediu
- § 323 - 325 Útok na verejného činiteľa
- § 326 – 327a Trestné činy verejných činiteľov
- § 328 – 336 Korupcia
- § 378 Týranie zvierat

1.3 Zákon č. 372/1990 Zb. Zákon SNR o priestupkoch

Zákon vymenováva rôzne druhy priestupkov. Určuje aj to ktoré konanie je klasifikované ako priestupok, čo je to zavinenie, kedy je osoba zodpovedná za spáchanie priestupku a aké sankcie možno za spáchanie priestupku uložiť.

Pri výkone činnosti strážcu prírody sa bude strážca najčastejšie stretávať s týmito §-mi:

- § 2 Pojem priestupku
- § 3 - 4 Zavinenie
- § 5 Vek a nepríčetnosť
- § 7 – 10 pôsobnosť zákona
- § 12 – 13 Sankcie
- § 19 Osobitné ustanovenia o mladistvých
- § 20 Zánik zodpovednosti za priestupok
- § 45 Priestupky na úseku ochrany životného prostredia
- § 84 – 86 Blokové konanie
- § 89a – evidencia priestupkov

1.4 Vyhláška č. 24/2003 Z.z. Vyhláška MŽP SR ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

Táto vyhláška je vykonávacím predpisom zákona č. 543/2002 Z.z., obsahuje zoznamy biotopov, invázných druhov živočíchov a rastlín, zoznam nepôvodných druhov živočíchov a rastlín, zoznam druhov európskeho významu, zoznam chránených rastlín a živočíchov, podrobnosti o druhovej ochrane chránených rastlín a živočíchov, zoznam zakázaných metód a prostriedkov odchyty a usmrcovania chránených živočíchov, podrobnosti evidencie chránených rastlín a živočíchov, označovanie osobitne chránených častí prírody a krajiny, podrobnosti o zápise do zoznamu členov stráže prírody, vyčíslenie spoločenskej hodnoty chránených rastlín a živočíchov, drevín a biotopov.

1.5 Ďalšie zákony a vyhlášky s ktorými sa strážca môže stretnúť pri výkone svojej činnosti:

- **Zákon č. 17/1992 Zb. Zákon o životnom prostredí** Zákon vymedzuje základné pojmy a ustanovuje základné zásady ochrany životného prostredia a povinnosti právnických a fyzických osôb pri ochrane a zlepšovaní stavu životného prostredia a pri využívaní prírodných zdrojov; vychádza pritom z princípu trvalo udržateľného rozvoja.
- **Zákon č. 15/2005 Z.z. Zákon o ochrane voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi** známy aj ako zákon o CITES. Vydaný bol na základe medzinárodného dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín, ktorý bol podpísaný v roku 1973 vo Washingtone a ktorý je na Slovensku uplatňovaný od roku 1992. Zákon preberá právne predpisy Európskej únie v tejto oblasti.
- **Zákon č. 23/1962 Zákon o poľovníctve**
Zákon upravuje podmienky výkonu práva poľovníctva ako napr. poľovnícke hospodárenie, ochranu poľovníctva a zveri, podmien-

ky lovu a zúžitkovania zveri, náhradu škody spôsobenej poľovníctvom a aj pôsobnosť orgánov štátnej správy poľovníctva.

- **Zákon č. 139/2002 Z.z. Zákon o rybárstve**

Tento zákon upravuje podmienky ochrany, chovu a lovu rýb a ostatných vodných organizmov tak, aby priamo alebo prostredníctvom ekologických väzieb nedochádzalo k narušeniu vodných ekosystémov a k ohrozeniu genofondu rýb.

- **Zákon č. 326/2005 Z.z. Zákon o lesoch**

Tento zákon upravuje vymedzenie lesných pozemkov a ich ochranu, vlastníctvo lesných pozemkov a využívanie lesov, odborné hospodárenie v lesoch, pôsobnosť orgánov štátnej správy a štátny dozor v lesoch a sankcie za porušenie povinností ustanovených týmto zákonom.

- **Zákon č. 364/2004 Z.z. Zákon o vodách**

Tento zákon upravuje práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb k vodám a nehnuteľnostiam, ktoré s nimi súvisia pri ich ochrane, účelnom a hospodárnom využívaní, oprávnenia a povinnosti orgánov štátnej vodnej správy a zodpovednosť za porušenie povinností podľa tohto zákona, ako aj podmienky prepravy vody odobranej z vodných útvarov nachádzajúcich sa na území Slovenskej republiky cez hranice Slovenskej republiky na osobnú spotrebu a na poskytnutie humanitárnej pomoci a pomoci v núdzových stavoch

- **Zákon č 79/2015 Z.z. Zákon o odpadoch**

Tento zákon upravuje práva a povinnosti právnických a fyzických osôb pri predchádzaní vzniku odpadov a pri nakladaní s odpadmi, zodpovednosť výrobcov, nakladanie s odpadom, pôsobnosť štátnej správy a zodpovednosť za porušenie povinností na úseku odpadového hospodárstva

- **Zákon č. 8/2009 Z.z. Zákon o cestnej premávke**
Tento zákon upravuje pravidlá cestnej premávky, práva a povinnosti osôb v súvislosti s cestnou premávkou, pôsobnosť orgánov verejnej správy na úseku organizácie riadenia cestnej premávky, vedenie vozidiel, evidenciu vozidiel a správne delikty za porušenie tohto zákona
- **Vyhláška č. 292/2001 Z.z. Vyhláška MŽP SR ktorou sa vyhlasujú národné prírodné pamiatky**
Vyhláška obsahuje zoznam vyhlásených NPP
- **Vyhláška č. 17/2003 Z.z. Vyhláška MŽP SR ktorou sa vyhlasujú národné prírodné rezervácie**
Vyhláška obsahuje zoznam vyhlásených NPR. Nariadenie vlády o vyhlásení Národných parkov, chránených krajinných oblastí, chránených vtáčích území a iných nariadení z oblasti ochrany životného prostredia nájdete na www.zakonypreludi.sk

1.6 Výňatok zo zákona 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny - § 72 – 77 stráž prírody , oprávnenia a povinnosti člena stráže prírody

§ 71a

Pôsobnosť a členenie stráže prírody

(1) Stráž prírody plní úlohy pri zabezpečovaní kontroly dodržiavania tohto zákona vrátane informačnej a výchovno-vzdelávacej činnosti

(2) Stráž prírody sa člení na profesionálnu stráž prírody a dobrovoľnú stráž prírody. Člen profesionálnej stráže prírody je v pracovnoprávnom vzťahu zamestnanca organizácie ochrany prírody

§ 72

Spôsobilosť na výkon funkcie člena stráže prírody

- (1) Členom stráže prírody môže byť fyzická osoba, ktorá
- a) dosiahla vek najmenej 18 rokov,
 - b) je občanom Slovenskej republiky,
 - c) je bezúhonná,
 - d) je úplne spôsobilá na právne úkony,
 - e) je na výkon tejto funkcie zdravotne, **psychicky** a fyzicky spôsobilá,
 - f) je odborne spôsobilá,
 - g) zložila sľub podľa odseku 8.
- (2) Za bezúhonnú sa na účel ustanovenia odseku 1 písm. c) považuje osoba, ktorá nebola právoplatne odsúdená za úmyselný trestný čin alebo za trestný čin ohrozenia životného prostredia spáchaný z ne-dbanlivosti. Bezúhonnosť sa preukazuje výpisom z registra trestov. Na účel preukázania bezúhonnosti poskytne osoba údaje potrebné na vyžiadanie výpisu z registra trestov. Údaje podľa tretej vety okresný úrad v sídle kraja bezodkladne zašle v elektronickej podobe prostredníctvom elektronickej komunikácie Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky na vydanie výpisu z registra trestov.
- (3) Odborná spôsobilosť uchádzača za člena stráže prírody podľa odseku 1 písm. f) sa preukazuje vykonaním skúšky na **organizácii ochrany prírody** pred komisiou, ktorú tvorí jeden zástupca okresného úradu v sídle kraja, jeden zástupca organizácie ochrany prírody a jeden zástupca územného útvaru Policajného zboru, **a raz za päť rokov formou preskúšania.**
- (4) Obsahom skúšky podľa odseku 3 je preukázanie základných znalostí z trestného práva, právnej úpravy priestupkov, právnej úpravy na úseku ochrany prírody a krajiny, použitia donucovacích prostriedkov, ako aj miestopisu a geografie územia, v ktorom má funkciu vykonávať.

(5) Organizácia ochrany prírody môže od povinnosti overenia odbornej spôsobilosti skúškou a zloženia sľubu upustiť, ak ide o člena stráže prírody, u ktorého dochádza iba k zmene obvodu pôsobnosti.

(6) Prípravu na skúšku odbornej spôsobilosti podľa odsekov 3 a 4 zabezpečuje organizácia ochrany prírody.

(7) Členom stráže prírody sa fyzická osoba stáva dňom zápisu do zoznamu členov stráže prírody, ktorý vedie okresný úrad v sídle kraja. Fyzická osoba môže byť zapísaná do zoznamu členov stráže prírody na základe návrhu organizácie ochrany prírody. Do zoznamu členov stráže prírody okresný úrad v sídle kraja zapíše aj vlastníka súkromného chráneného územia po preukázaní spôsobilosti na výkon funkcie člena stráže prírody podľa odseku 1

(8) Navrhovaný za člena stráže prírody skladá do rúk prednostu okresného úradu v sídle kraja sľub v tomto znení: „Sľubujem, že ako člen stráže prírody budem svedomito plniť svoje úlohy pri ochrane prírody a krajiny, dbať na dodržiavanie Ústavy Slovenskej republiky, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov.“.

(9) Podrobnosti o zápise do zoznamu členov stráže prírody ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo.

§ 73

Zoznam členov stráže prírody

(1) Okresný úrad v sídle kraja pre svoj územný obvod vedie zoznam členov stráže prírody na účel zabezpečenia starostlivosti o prírodu a krajinu podľa tohto zákona. Ak pôsobnosť člena stráže prírody zasahuje do územného obvodu viacerých krajských úradov životného prostredia, člena stráže prírody zapíše do zoznamu ten okresný úrad v sídle kraja, v ktorého pôsobnosti bude najväčšia časť obvodu jeho pôsobnosti.

(2) V zozname členov stráže prírody okresný úrad v sídle kraja uvedie meno a priezvisko, trvalý pobyt člena stráže prírody, dátum zloženia sľubu, ako aj názov obvodu pôsobnosti, v ktorom člen stráže prírody svoju funkciu vykonáva.

(3) Člena stráže prírody zapisuje do zoznamu okresný úrad v sídle kraja **na návrh organizácie ochrany prírody alebo vlastníka súkromného chráneného územia** po zložení skúšky podľa § 72 ods. 3 a 4 a po zložení sľubu podľa § 72 ods. 8.

(4) Po zapísaní člena stráže prírody do zoznamu a po zložení sľubu mu vydá okresný úrad v sídle kraja do 30 dní preukaz člena stráže prírody a odznak člena stráže prírody a do jedného roka rovnošatu člena stráže prírody. Preukaz člena stráže prírody je verejnou listinou.

§ 74

Preukazovanie príslušnosti k stráži prírody

(1) Člen stráže prírody sa preukazuje odznakom člena stráže prírody ako aj ústnym vyhlásením „stráž prírody“ a na požiadanie aj preukazom člena stráže prírody. **Člen stráže prírody pri preukazovaní príslušnosti nesmie odznak a preukaz vydať z rúk;** na požiadanie ukáže iba na nahliadnutie ich prednú stranu. Pritom nie je povinný

oznámiť svoje meno ani priezvisko. Ak situácia nedovoľuje preukázať sa odznakom alebo preukazom, preukáže sa člen stráže prírody iba ústnym vyhlásením „stráž prírody“. Po uplynutí prekážky sa preukáže odznakom člena stráže prírody alebo preukazom člena stráže prírody.

(2) Preukaz člena stráže prírody obsahuje najmä fotografiu, meno a priezvisko člena stráže prírody, názov „STRÁŽ PRÍRODY“, názov obvodu pôsobnosti člena stráže prírody, evidenčné číslo, ako aj odtlačok úradnej pečiatky okresného úradu v sídle kraja a podpis prednostu okresného úradu v sídle kraja. Platnosť preukazu člena stráže prírody je päť rokov; po uplynutí tejto doby a absolvovaní preskúšania, okresný úrad v sídle kraja vydá členovi stráže prírody nový preukaz.

(3) Vzor preukazu člena stráže prírody a vzor odznaku člena stráže prírody ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo.

§ 75

Oprávnenia člena stráže prírody

(1) Člen stráže prírody je pri plnení úloh podľa tohto zákona oprávnený vo svojom obvode pôsobnosti

- a) sledovať a zbierať údaje o stave prírody a krajiny, jej zložiek a prvkov,
- b) kontrolovať dodržiavanie tohto zákona, všeobecne záväzných právnych predpisov vydaných na jeho vykonanie a rozhodnutí vydaných na ich základe,
- c) vstupovať na pozemky, do stavieb a zariadení, ak sa na to nevyžaduje povolenie podľa osobitných predpisov,
- d) vykonávať potrebné zisťovania,
- e) požadovať potrebné vyjadrenia, informácie, údaje a vysvetlenia, ktoré sa týkajú uplatňovania tohto zákona,
- f) nazerať do príslušných dokladov,

- g) vyzvať osobu, aby upustila od protiprávneho konania, ak je dôvodné podozrenie, že osoba pácha trestný čin alebo priestupok, alebo iný správny delikt,
- h) obmedziť osobnú slobodu osoby pristihnutej pri páchaní trestného činu, zisťovať jej totožnosť, a ak nemožno zistiť jej totožnosť, **bezodkladne ju odovzdať** útvaru Policajného zboru,
- i) zisťovať totožnosť osoby podozrivej zo spáchania priestupku alebo iného správneho deliktu podľa tohto zákona, a ak nemožno zistiť jej totožnosť, **bezodkladne ju odovzdať** útvaru Policajného zboru; na tento účel môže obmedziť jej osobnú slobodu,
- j) odňať jedinca chráneného druhu (§ 33), ak je dôvodné podozrenie, že bol získaný v rozpore s týmto zákonom, a vykonať nevyhnutné opatrenia na jeho záchranu,
- k) odňať inú vec ako uvedenú v písmene j), ak je dôvodné podozrenie, že bola získaná konaním v rozpore s týmto zákonom alebo použitá na takéto konanie,
- l) používať technické prostriedky na zhotovenie foto dokumentácie, video dokumentácie a zvukových záznamov potrebných na zdokumentovanie stavu prírody a krajiny a na zdokumentovanie zistených konaní v rozpore s týmto zákonom, ak ich použitie nezakazuje osobitný predpis,
- m) použiť donucovacie prostriedky,
- n) požadovať pomoc Policajného zboru alebo obecnej polície, ak nemôže splnenie svojich úloh zabezpečiť vlastnými silami a prostriedkami,
- o) zastaviť a kontrolovať dopravný prostriedok, ktorý sa nachádza v chránenom území **alebo jeho ochrannom pásme**, na účel overenia oprávnenosti jeho vjazdu na toto územie alebo prehľadať dopravný prostriedok a obsah batožiny v ňom, ak je dôvodné podozrenie, že sa v nich nachádzajú jedince chráneného druhu, zver alebo ryby získané v rozpore s týmto zákonom,
- p) požiadať každého o pomoc v prípade bezprostredného ohrozenia života a zdravia alebo majetku; kto bol o túto pomoc

požiadaný, nemusí ju poskytnúť, ak by tým vystavil vážnemu ohrozeniu seba alebo blízke osoby alebo ak tomu bránia iné dôležité okolnosti,

q) ukladať a vyberať za priestupky na úseku ochrany prírody a krajiny pokuty v blokovom konaní v rozsahu a za podmienok ustanovených osobitným predpisom, ak tento zákon neustanovuje inak,

r) **prikázať osobe, ktorá vstúpila na chránené územie v rozpore s týmto zákonom aby opustila chránené územie s) používať rovnošatu stráže prírody t) nosiť zbraň, ak je držiteľom zbrojného preukazu vydaného podľa osobitného predpisu, a použiť túto zbraň**

1. v prípade nutnej obrany alebo krajnej núdze,

2. pri zneškodňovaní zvierat, ktoré bezprostredne ohrozujú život alebo zdravie osôb alebo chránených živočíchov,

3. pri hrozbe namierenou zbraňou proti osobe, ktorá je ozbrojená alebo kladie odpor pred odovzdaním útvaru Policajného zboru,

4. pri varovnom výstrele do vzduchu na odvrátenie nebezpečenstva hroziaceho jemu alebo inej osobe alebo na odvrátenie vzniku škody, ktorá bezprostredne ohrozuje záujmy chránené týmto zákonom, alebo

5. pri varovnom výstrele pri úteku osoby, ktorú je člen stráže prírody oprávnený odovzdať útvaru Policajného zboru,

u) pred odovzdaním osoby útvaru Policajného zboru podľa písmen

h) a i) presvedčiť sa, či osoba nie je ozbrojená, a zbraň jej odobrať

(2) Každý je povinný uposlúchnuť výzvu, pokyn, príkaz a požiadavku člena stráže prírody, alebo strpieť výkon jeho oprávnení podľa odseku 1.

(3) Prehliadka podľa odseku 1 písm. o) nesmie sledovať iný záujem, ako zistiť výskyt neoprávnene nadobudnutých jedincov chránených druhov, zveri alebo rýb.

- (4)** Oprávnenia člena stráže prírody sa nevzťahujú na vstup a vykonávanie kontroly v súkromnom chránenom území (§ 31), ak člen stráže prírody nie je vlastníkom pozemkov v ňom.
- (5)** Ak osoba pri plnení služobných úloh alebo v súvislosti s ním preukáže svoju príslušnosť podľa osobitného predpisu, ustanovenia odseku 1 písm. i) a o) sa nepoužijú

§ 76

- (1)** Donucovacími prostriedkami sú
- a) hmaty, chvaty, údery a kopy sebaobrany,
 - b) slzotvorné prostriedky,
 - c) obušok,
 - d) putá,
 - e) služobný pes.
- (2)** Pred použitím donucovacích prostriedkov člen stráže prírody je povinný vyzvať osobu, proti ktorej zakročuje, aby upustila od protiprávneho konania, s výstrahou, že bude použitý niektorý z donucovacích prostriedkov. Od výzvy a výstrahy môže upustiť iba v prípade, keď je sám napadnutý alebo je ohrozený život alebo zdravie inej osoby, alebo vec neznesie odklad, alebo tomu bránia iné okolnosti.
- (3)** O tom, ktorý z donucovacích prostriedkov použije, rozhoduje člen stráže prírody podľa konkrétnej situácie tak, aby použitý donucovací prostriedok a intenzita jeho použitia neboli zjavne neprimerané nebezpečnosti útoku.
- (4)** Člen stráže prírody je oprávnený použiť hmaty, chvaty, údery a kopy sebaobrany, slzotvorné prostriedky a obušok s cieľom
- a) zabrániť úmyselnému poškodzovaniu záujmov chránených týmto zákonom,

- b) zaistiť bezpečnosť inej osoby alebo vlastnej osoby pred útokom, ak sa po výzve od útoku neupustí, útok bezprostredne hrozí, trvá alebo podľa všetkých známkov bude pokračovať,
- c) obmedziť osobnú slobodu osoby, ktorá kladie aktívny odpor.

(5) Člen stráže prírody je oprávnený použiť putá

- a) na spútanie osoby, ktorá kladie aktívny odpor alebo fyzicky napáda člena stráže prírody alebo osobu, ktorá vystúpila na jeho podporu, úmyselne koná v rozpore s týmto zákonom, po márnej výzve, aby od takéhoto konania upustila,
- b) na vzájomné pripútanie osôb za podmienok uvedených v písme a).

(6) Člen stráže prírody je oprávnený použiť služobného psa s cieľom

- a) zaistiť bezpečnosť inej osoby alebo vlastnej osoby pred útokom, ak sa po výzve od útoku neupustí, útok bezprostredne hrozí, trvá alebo podľa všetkých známkov bude pokračovať,
- b) zabrániť úteku osoby, ak má byť takejto osobe obmedzená osobná sloboda.

(7) Člen stráže prírody používa služobného psa s náhubkom. Ak to povaha a intenzita útoku, prípadne prekonanie odporu osoby vyžadujú, použije služobného psa bez náhubku.

(8) Pri zákroku proti osobe vysokého veku, osobe so zjavným telesným postihnutím a proti osobe mladšej ako 15 rokov je člen stráže prírody oprávnený použiť z donucovacích prostriedkov iba hmaty a chvaty. Ostatné donucovacie prostriedky je člen stráže prírody oprávnený použiť len vtedy, keď útok týchto osôb bezprostredne ohrozuje životy a zdravie iných osôb alebo vlastnej osoby alebo hrozí závažná škoda na chránených častiach prírody a krajiny a nebezpečenstvo nemožno odvrátiť inak. Člen stráže prírody nie je oprávnený použiť donucovacie prostriedky proti zjavne tehotnej žene.

(9) Rozsah vybavenia člena stráže prírody donucovacími prostriedkami určí organizácia ochrany prírody.

(10) Služobným psom na účel odsekov 1 až 9 je pes pracovného plemena, ktorý je vo vlastníctve člena stráže prírody, má platný veterinárny preukaz a absolvoval skúšku z výkonu služobných a pracovných plemien psov.

§ 77

Povinnosti člena stráže prírody

(1) Člen stráže prírody je povinný

- a) sledovať dianie v prírode, ľudské zásahy do prírody a krajiny a ich vplyv na ňu,
- b) vykonávať kontrolu dodržiavania tohto zákona, všeobecne záväzných právnych predpisov vydaných na jeho vykonanie a rozhodnutí vydaných na ich základe,
- c) nosiť pri plnení úloh podľa tohto zákona na viditeľnom mieste odznak člena stráže prírody a na požiadanie sa preukázať preukazom člena stráže prírody,
- d) spolupracovať s príslušníkmi Policajného zboru a obecnou políciou,
- e) oznamovať **organizácii ochrany prírody** nedostatky a udalosti zistené pri obhliadke a kontrole územia,
- f) predkladať raz za dva mesiace **organizácii ochrany prírody** správy o plnení funkcie, o zistených priestupkoch na úseku ochrany prírody a krajiny, o výške uložených blokových pokút a o spolupráci s Policajným zborom alebo obecnou políciou,
- g) upovedomiť príslušnú **organizáciu ochrany prírody** o ohrození záujmov chránených týmto zákonom,
- h) vykonávať nevyhnutné opatrenia na odvrátenie ohrozenia záujmov chránených týmto zákonom a jeho následkov a o svojom konaní bez zbytočného odkladu informovať **organizáciu ochrany prírody**

- i) odovzdať bezodkladne predvedenú osobu príslušnému útvaru Policajného zboru a odovzdať mu odobratú zbraň,
- j) oznamovať priestupky a iné správne delikty a prispievať k ich objasňovaniu a oznamovať trestné činy, ako aj podozrivé osoby príslušným orgánom,
- k) zabezpečovať dôkazový materiál o konaní v rozpore s týmto zákonom,
- l) spisovať o odňatých veciach písomné záznamy a ich odpis odovzdať kontrolovanej osobe,
- m) odovzdať bezodkladne odňaté veci orgánu, ktorý rozhoduje o konaní v rozpore s týmto zákonom,
- n) umiestniť v prípade použitia motorového vozidla počas výkonu svojej funkcie na pravej polovici predného skla motorového vozidla označenie **„STRÁŽ PRÍRODY“** vydané **organizáciou ochrany prírody**
- o) poskytnúť zranenej osobe pomoc, ak to okolnosti dovoľia, ak v súvislosti s použitím donucovacích prostriedkov došlo k zraneniu osoby,
- p) spísať o okolnostiach použitia donucovacích prostriedkov úradný záznam a oznámiť bez zbytočného odkladu použitie donucovacích prostriedkov organizácii ochrany prírody
- q) zachovávať pri plnení úloh podľa tohto zákona dôstojnosť a vážnosť svoju vlastnú, ako aj osôb, proti ktorým zasahuje,
- r) chrániť preukaz člena stráže prírody, odznak člena stráže prírody a rovnošatu člena stráže prírody pred poškodením, stratou, odcudzením alebo zneužitím; ich stratu alebo odcudzenie bez zbytočného odkladu oznámiť okresnému úradu v sídle kraja, ktorý ho zapísal do zoznamu,
- s) nahradiť okresnému úradu v sídle kraja vzniknutú škodu v prípade poškodenia, straty alebo odcudzenia preukazu člena stráže prírody, odznaku člena stráže prírody
- t) zúčastňovať sa na odborno-zdokonaľovacom školení organizovanom **organizáciou ochrany prírody**
- u) oznámiť okresnému úradu v sídle kraja do 15 dní zmenu skutočností zapísaných v preukaze člena stráže prírody,

- v) **na vyzvanie organizácie ochrany prírody absolvovať raz za päť rokov preskúšanie z odbornej spôsobilosti a preukázať, že spĺňa podmienky spôsobilosti na výkon člena stráže prírody podľa §72 ods. 1**
- w) **odovzdať do 30 dní po vyškrtnutí zo zoznamu členov stráže prírody príslušnému okresnému úradu v sídle kraja preukaz člena stráže prírody, odznak člena stráže prírody.**

(2) Pri použití zbrane je člen stráže prírody povinný

- a) **zachovávať nevyhnutnú opatrnosť, najmä aby nebol ohrozený život osôb,**
- b) **čo najviac šetriť život osoby, proti ktorej zákrok smeruje,**
- c) **zistiť priame následky použitia zbrane, len čo tak môže urobiť bez ohrozenia seba alebo inej osoby, ako aj poranenému poskytnúť pomoc alebo zabezpečiť jeho lekárske ošetrovanie,**
- d) **o použití zbrane proti osobe bez zbytočného odkladu upovedomiť útvar Policajného zboru a okresný úrad v sídle kraja.**

§ 78

Vyškrtnutie člena stráže prírody zo zoznamu

(1) Okresný úrad v sídle kraja, ktorý člena stráže prírody zapísal do zoznamu, vyškrtnie člena stráže prírody z tohto zoznamu

- a) **na základe žiadosti člena stráže prírody**
- b) **z vlastného podnetu alebo na návrh organizácie ochrany prírody, ak**
 - 1, **nastanú okolnosti, ktoré bránia tomu, aby člen stráže prírody naďalej plnil svoju funkciu,**
 - 2, **člen stráže prírody závažným spôsobom prekročí svoje oprávnenia alebo inak poruší svoj sľub,**
 - 3, **člen stráže prírody napriek písomnému upozorneniu nevykonáva svoju funkciu podľa zákona**

4, člen stráže prírody prestane spĺňať niektorú z podmienok uvedených v §72 ods.1 zákona 543/2002 Z.z

5, člen stráže prírody zomrie

(2) Činnosť člena stráže prírody sa končí dňom vyškrtnutia zo zoznamu členov stráže prírody. V prípadoch uvedených v odseku 1 písm. a) a b) bodoch 1 až 4 okresný úrad v sídle kraja písomne upovedomí člena stráže prírody o vyškrtnutí zo zoznamu členov stráže prírody. O vyškrtnutí člena stráže prírody zo zoznamu informuje okresný úrad v sídle kraja aj príslušnú organizáciu ochrany prírody.

§ 79

Osoby, ktoré majú oprávnenia a povinnosti člena stráže prírody

Oprávnenia a povinnosti člena stráže prírody majú aj ministerstvom určení zamestnanci organizácií ochrany prírody **a poverení príslušníci Horskej záchranej služby**, táto skutočnosť sa zaznačí do ich služobného preukazu

1.7 Trestný zákon

§ 8 Trestný čin

Trestný čin je protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, ak tento zákon neustanovuje inak.

§ 9 Druhy trestných činov

Trestný čin je prečin a zločin.

§ 10 Prečin

(1) Prečin je

- a) trestný čin spáchaný z nedbanlivosti alebo
- b) úmyselný trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby neprevyšujúcou päť rokov.

(2) Nejde o prečin, ak vzhľadom na spôsob vykonania činu a jeho následky, okolnosti, za ktorých bol čin spáchaný, mieru zavinenia a pohnútku páchatela je jeho závažnosť nepatrná.

§ 11 Zločin

(1) Zločin je úmyselný trestný čin, za ktorý tento zákon v osobitnej časti ustanovuje trest odňatia slobody s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou päť rokov.

(2) O zločin ide aj vtedy, ak v prísnejšej skutkovej podstate prečinu spáchaného úmyselne je ustanovená horná hranica trestnej sadzby prevyšujúca päť rokov.

(3) Zločin, za ktorý tento zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej desať rokov, sa považuje za obzvlášť závažný.

Zavinenie

§ 15

Trestný čin je spáchaný úmyselne, ak páchatel'

- a) chcel spôsobom uvedeným v tomto zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, alebo
- b) vedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, a pre prípad, že ho spôsobí, bol s tým uzrozumený.

§ 16

Trestný čin je spáchaný z neobanlivosti, ak páchatel'

- a) vedel, že môže spôsobom uvedeným v tomto zákone porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, ale bez primeraných dôvodov sa spoľahal, že také porušenie alebo ohrozenie nespôsobí, alebo
- b) nevedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol.

§ 17

Pre trestnosť činu spáchaného fyzickou osobou treba úmyselné zavinenie, ak tento zákon výslovne neustanovuje, že stačí zavinenie z neobanlivosti.

§ 22 Vek

(1) Kto v čase spáchania činu inak trestného nedovršil štrnásť rok svojho veku, nie je trestne zodpovedný.

(2) Pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 nie je trestne zodpovedný, kto v čase spáchania činu nedovršil päťnásť rok svojho veku.

§ 23 Nepríčetnosť

Kto pre duševnú poruchu v čase spáchania činu inak trestného nemohol rozpoznať jeho protiprávnosť alebo ovládať svoje konanie, nie je za tento čin trestne zodpovedný, ak tento zákon neustanovuje inak.

§ 24 Krajná núdza

(1) Čin inak trestný, ktorým niekto odvracia nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému týmto zákonom, nie je trestným činom.

(2) Nejde o krajnú núdzu, ak bolo možné nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému týmto zákonom za daných okolností odvrátiť inak alebo ak spôsobený následok je zjavne závažnejší ako ten, ktorý hrozil. Rovnako nejde o krajnú núdzu, ak ten, komu nebezpečenstvo priamo hrozilo, bol podľa všeobecne záväzného právneho predpisu povinný ho znášať.

§ 25 Nutná obrana

(1) Čin inak trestný, ktorým niekto odvracia priamo hroziaci alebo trvajúci útok na záujem chránený týmto zákonom, nie je trestným činom.

(2) Nejde o nutnú obranu, ak obrana bola celkom zjavne neprimeraná útoku, najmä k jeho spôsobu, miestu a času, okolnostiam vzťahujúcim sa k osobe útočníka alebo k osobe obrancu.

(3) Ten, kto odvracia útok spôsobom uvedeným v odseku 2, nebude trestne zodpovedný, ak konal v silnom rozrušení spôsobenom útokom, najmä v dôsledku zmätku, strachu alebo zľaknutia.

(4) Ak sa niekto vzhľadom na okolnosti prípadu mylne domnieva, že útok hrozí, nevylučuje to trestnú zodpovednosť za čin spáchaný z neobanlivosti, ak omyl spočíva v nedbanlivosti.

§ 26 Oprávnené použitie zbrane

(1) Použitie zbrane v súlade so zákonom nie je trestným činom.

(2) Za použitie zbrane v súlade so zákonom sa považuje aj jej použitie proti inému vo svojom obydlí na ochranu života, zdravia alebo majetku, ak osoba do obydlia neoprávnene vnikne alebo v ňom neoprávnene zotrvá a nejde o nutnú obranu. To neplatí, ak bola pritom inému úmyselne spôsobená smrť.

Trestné činy proti životnému prostrediu

§ 300

(1) Kto úmyselne vydá životné prostredie do nebezpečenstva vzniku malej škody tým, že poruší všeobecne záväzné právne predpisy o ochrane životného prostredia alebo o ochrane prírodných zdrojov vrátane prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd a hospodárení s nimi, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Kto poruší všeobecne záväzné právne predpisy o ochrane životného prostredia alebo o ochrane prírodných zdrojov vrátane prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd a hospodárení s nimi a tým vydá iného do nebezpečenstva ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti, potrestá sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov.

(3) Rovnako ako v odseku 2 sa páchatel' potrestá, ak v chránenom území neoprávnene postaví stavbu.

(4) Rovnako ako v odseku 2 sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) závažnejším spôsobom konania, alebo
- b) v chránenom území vrátane ochranného pásma prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd.

(5) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo odseku 2 a spôsobí ním na životnom prostredí značnú škodu.

(6) Odňatím slobody na štyri roky až desať rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo odseku 2

- a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo
- b) a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu.

§ 301

(1) Kto z nedbanlivosti vydá životné prostredie do nebezpečenstva vzniku väčšej škody tým, že poruší všeobecne záväzné právne predpisy o ochrane životného prostredia alebo o ochrane prírodných zdrojov vrátane prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd a hospodárení s nimi, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

(2) Kto z nedbanlivosti poruší všeobecne záväzné právne predpisy o ochrane životného prostredia alebo o ochrane prírodných zdrojov vrátane prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd a hospodárení s nimi a tým vydá iného do nebezpečenstva ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(3) Rovnako ako v odseku 2 sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 v chránenom území vrátane ochranného pásma prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd.

(4) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo odseku 2 a spôsobí ním značnú škodu.

(5) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 alebo odseku 2

- a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo
- b) a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu.

§ 302 Neoprávnené nakladanie s odpadmi

(1) Kto, čo aj z nedbanlivosti, nakladá s odpadmi v malom rozsahu v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a vydá životné prostredie do nebezpečenstva vzniku väčšej škody, alebo
- b) a vydá takýmto činom iného do nebezpečenstva ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti.

(3) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 v značnom rozsahu.

(4) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo
- b) vo veľkom rozsahu.

Porušovanie ochrany vôd a ovzdušia

§ 303

(1) Kto koná v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu vôd a ovzdušia a spôsobí zhoršenie kvality povrchových vôd alebo podzemných vôd, alebo ovzdušia tak, že

- a) vydá iného do nebezpečenstva ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti, alebo
- b) spôsobí nebezpečenstvo vzniku značnej škody, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak činom uvedeným v odseku 1 spôsobí značnú škodu.

(3) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo
- b) a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu.

§ 304

(1) Kto z nedbanlivosti koná v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu vôd alebo ovzdušia a spôsobí havarijné zhoršenie kvality povrchových vôd alebo podzemných vôd, alebo ovzdušia tak, že

- a) vydá iného do nebezpečenstva ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti, alebo
- b) spôsobí nebezpečenstvo vzniku značnej škody, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

(2) Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak činom uvedeným v odseku 1 spôsobí značnú škodu.

(3) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) a spôsobí ním ťažkú ujmu na zdraví alebo smrť, alebo
- b) a spôsobí ním škodu veľkého rozsahu.

§ 305 Porušovanie ochrany rastlín a živočíchov

(1) Kto, čo aj z nedbanlivosti, v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu prírody a krajiny alebo so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu exemplárov reguláciou obchodu s nimi vo väčšom rozsahu

- a) poškodí, zničí, vytrhne, vykope alebo nazbiera chránenú rastlinu alebo poškodí, alebo zničí jej biotop,
- b) usmrtí, zraní, chyťí alebo premiestni chráneného živočícha alebo poškodí, alebo zničí jeho biotop a obydlie,
- c) poškodí alebo zničí prírodný biotop, alebo
- d) ohrozí chránený živočíšny druh alebo rastlinný druh, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.

(2) Kto v rozpore so všeobecne záväznými predpismi na ochranu prírody a krajiny alebo so všeobecne záväznými predpismi na úse-

ku lesného hospodárstva neoprávnene jazdí motorovým vozidlom, motorovou trojkolkou, motorovou štvorkolkou, motocyklom alebo skútrom na lesnom alebo poľnohospodárskom pozemku, potrestá sa odňatím slobody až na jeden rok.

(3) Kto, čo aj z nedbanlivosti, v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu prírody a krajiny alebo so všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu exemplárov reguláciou obchodu s nimi vo väčšom rozsahu

- a) získa pre seba alebo obstará pre iného chráneného živočícha alebo chránenú rastlinu, alebo exemplár,
- b) drží, pestuje, chová, spracúva, dováža alebo vyváža chránené rastliny alebo chránené živočíchy, alebo exempláre alebo s nimi obchoduje, alebo ich inak scudzí, alebo
- c) zámerne odníme, falšuje, pozmení alebo inak neoprávnene použije nezameniteľné označenie chránených živočíchov alebo exemplárov, potrestá sa odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

(4) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1, 2 alebo 3

- a) závažnejším spôsobom konania,
- b) z osobitného motívu,
- c) v značnom rozsahu,
- d) v úmysle získať pre seba alebo iného značný prospech, alebo
- e) hoci bol za taký čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch odsúdený alebo bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch postihnutý.

(5) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1, 2 alebo 3

- a) ako člen nebezpečného zoskupenia,
- b) vo veľkom rozsahu, alebo
- c) v úmysle zadovážiť sebe alebo inému prospech veľkého rozsahu.

§ 306 Porušovanie ochrany stromov a krov

(1) Kto v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi na úseku lesného hospodárstva alebo všeobecne záväznými právnymi predpismi na ochranu prírody a krajiny vo väčšom rozsahu poškodí alebo zničí strom alebo ker, alebo ich vyrúbe, potrestá sa odňatím slobody až na tri roky.

(2) Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) v značnom rozsahu, alebo
- b) hoci bol za taký čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch odsúdený alebo bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch postihnutý.

(3) Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1

- a) ako člen nebezpečného zoskupenia, alebo
- b) vo veľkom rozsahu.

1.8 Priestupkový zákon

§ 2 Pojem priestupku

(1) Priestupkom je zavinené konanie, ktoré porušuje alebo ohrozuje záujem spoločnosti a je za priestupok výslovne označené v tomto alebo v inom zákone, ak nejde o iný správny delikt postihnuteľný podľa osobitných právnych predpisov, alebo o trestný čin.

(2) Priestupkom nie je konanie, ktorým niekto odvracia

- a) primeraným spôsobom priamo hroziaci útok na záujem chránený zákonom alebo
- b) nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chránenému zákonom, ak týmto konaním nebol spôsobený zrejme rovnako závažný následok ako ten, ktorý hrozil, a toto nebezpečenstvo nebolo možné v danej situácii odstrániť inak.

§ 3 Zavinenie

Na zodpovednosť za priestupok stačí zavinenie z nedbanlivosti, ak zákon výslovne neustanoví, že je potrebné úmyselné zavinenie.

§ 4

(1) Priestupok je spáchaný z nedbanlivosti, ak páchatel'

- a) vedel, že môže svojím konaním porušiť alebo ohroziť záujem chránený zákonom, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal na to, že tento záujem neporuší alebo neohrozí, alebo
- b) nevedel, že svojím konaním môže porušiť alebo ohroziť záujem chránený zákonom, hoci to vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol.

(2) Priestupok je spáchaný úmyselne, ak páchatel'

- a) chcel svojím konaním porušiť alebo ohroziť záujem chránený zákonom alebo
- b) vedel, že svojím konaním môže porušiť alebo ohroziť záujem chránený zákonom, a pre prípad, že ho poruší alebo ohrozí, bol s tým uzrúmený.

(3) Konaním sa rozumie aj opomenutie takého konania, na ktoré bol páchatel' vzhľadom na okolnosti a svoje osobné pomery povinný.

§ 5 Vek a nepríčetnosť

(1) Za priestupok nie je zodpovedný ten, kto v čase jeho spáchania nedovršil pätnásť rok svojho veku.

(2) Za priestupok nie je zodpovedný ten, kto pre duševnú poruchu v čase jeho spáchania nemohol rozpoznať, že ide o porušenie alebo ohrozenie záujmu chráneného zákonom, alebo nemohol ovládať svoje konanie. Zodpovednosti sa však nezbaľuje ten, kto sa do stavu nepríčetnosti priviedol, hoci len z nedbanlivosti, požitím alkoholu alebo užitím inej náľkovej látky.¹⁾

§ 11 Sankcie

(1) Za priestupok možno uložiť tieto sankcie:

- a) pokarhanie,
- b) pokutu,
- c) zákaz činnosti,
- d) prepadnutie veci.

(2) Sankciu možno uložiť samostatne alebo s inou sankciou; pokarhanie nemožno uložiť spolu s pokutou.

(3) Od uloženia sankcie možno v rozhodnutí o priestupku upustiť, ak k náprave páchatela postačí samotné prejednanie priestupku.

§ 12

(1) Pri určení druhu sankcie a jej výmery sa prihliadne na závažnosť priestupku, najmä na spôsob jeho spáchania a na jeho následky, na okolnosti, za ktorých bol spáchaný, na mieru zavinenia, na pohnútky a na osobu páchatela, ako aj na to, či a akým spôsobom bol za ten istý skutok postihnutý v kárnom alebo disciplinárnom konaní.

(2) Za viac priestupkov toho istého páchatela prejednávaných v jednom konaní sa uloží sankcia podľa ustanovenia vzťahujúceho sa na priestupok najprísnejšie postihnuteľný; zákaz činnosti možno uložiť, ak ho možno uložiť za niektorý z týchto priestupkov.

§ 13

(1) Pokutu možno uložiť do 33 eur, ak neustanovuje osobitná časť tohto zákona alebo iný zákon vyššiu pokutu. **Zákon 543/2002 Z.z. umožňuje uložiť pokutu v blokovanom konaní do výšky 300,- EUR**

(2) Ak tento alebo osobitný zákon neustanovuje inak, v blokovanom konaní (§ 84) možno uložiť pokutu do 33 eur a v rozkaznom konaní (§ 87) do 250 eur.

(3) Pokuty uložené za priestupky sú príjmom štátneho rozpočtu, ak odsek 4 alebo osobitný predpis neustanovuje inak.

§ 14

(1) Zákaz činnosti možno uložiť len za priestupky uvedené v osobitnej časti tohto zákona alebo v inom zákone a na čas v nich ustanovený, najdlhšie na päť rokov, a ak ide o činnosť, ktorú páchatel' vykonáva v pracovnom alebo v inom obdobnom pomere alebo na ktorú treba povolenie alebo súhlas štátneho orgánu, a ak páchatel' spáchal priestupok touto činnosťou alebo v súvislosti s ňou.

(2) Do času zákazu činnosti sa započítava čas, po ktorý páchatel' na základe opatrenia orgánu štátnej správy vykonaného v súvislosti s prejednávaným priestupkom nesmel už túto činnosť vykonávať; nezapočítava sa však čas výkonu nepodmienečného trestu odňatia slobody.

(3) Od výkonu zvyšku zákazu činnosti možno po uplynutí polovice času výkonu tejto sankcie upustiť na základe žiadosti páchatel'a. Na rozhodnutie o upustení alebo neupustení od výkonu zvyšku zákazu činnosti sa nevzťahujú všeobecné predpisy o správnom konaní.

(4) Od výkonu zvyšku zákazu činnosti nemožno upustiť podľa odseku 3, ak ide o zákaz činnosti viesť motorové vozidlo, ktorý bol uložený páchatel'ovi priestupku, ktorému bol v predchádzajúcich desiatich rokoch uložený

- a) trest zákazu činnosti viesť motorové vozidlo za trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky alebo za iný trestný čin spáchaný pod vplyvom návykovej látky, alebo
- b) zákaz činnosti viesť motorové vozidlo za priestupok podľa § 22 ods. 1 písm. a), d), e) alebo písm. f).

§ 15

- (1) Prepádnutie veci možno uložiť, ak vec patrí páchatelovi a
- a) bola použitá na spáchanie priestupku alebo bola na to určená, alebo
 - b) bola priestupkom získaná alebo nadobudnutá za vec získanú priestupkom.
- (2) Prepádnutie veci nemožno uložiť, ak je jej hodnota v nápadnom nepomere k povahe priestupku.
- (3) Vlastníkom prepadnutej veci sa stáva Slovenská republika.

§ 19 Osobitné ustanovenia o mladistvých

- (1) Pri posudzovaní priestupku osoby, ktorá v čase jeho spáchania dovŕšila pätnásť rok a neprekročila osemnásť rok svojho veku (ďalej len „mladistvý“), sa prihliada na osobitnú starostlivosť, ktorú venuje spoločnosť mládeži.
- (2) Priestupok mladistvého nemožno prejednať v rozkaznom konaní.
- (3) Horná hranica pokuty sa u mladistvých znižuje na polovicu; nesmie byť pritom vyššia ako 300 eur a v blokovom konaní ako 60 eur.
- (4) Zákaz činnosti možno mladistvému uložiť najdlhšie na jeden rok, ak nebráni výkon tejto sankcie jeho príprave na povolanie.

§ 20 Zánik zodpovednosti za priestupok

- (1) Priestupok nemožno prejednať, ak od jeho spáchania uplynuli dva roky; nemožno ho tiež prejednať, prípadne uloženú sankciu alebo jej zvyšok vykonať, ak sa na priestupok vzťahuje amnestia.
- (2) Do plynutia lehoty podľa odseku 1 sa nezapočítava doba, počas ktorej sa pre ten istý skutok viedlo trestné stíhanie.

Blokové konanie

§ 84

- (1) Za priestupok možno uložiť pokutu v blokovom konaní, ak je priestupok spoľahlivo zistený a obvinený z priestupku je ochotný pokutu (§ 13 ods. 2) zaplatiť.
- (2) Priestupok možno vybaviť aj napomenutím, ak zaň podľa tohto

zákona nemožno uložiť zákaz činnosti alebo prepadnutie veci alebo ak nejde o priestupok podľa § 22 ods. 1 písm. h) druhého bodu. Napomenutie sa nepovažuje za sankciu.

(3) Proti blokovému konaniu sa nemožno odvolať, nemožno ho obnoviť ani preskúmať mimo odvolacieho konania.

(4) Pokuty v blokovom konaní sú oprávnené ukladať a vyberať správne orgány, v ktorých pôsobnosti je prejednanie priestupkov, osoby nimi poverené a ďalej orgány ustanovené týmto alebo iným zákonom.

(5) V blokovom konaní nemožno prejednať priestupky, o ktorých sa koná len na návrh.

§ 85

(1) Bloky na ukladanie pokút (ďalej len „pokutové bloky“) vydáva Ministerstvo financií Slovenskej republiky.

(2) Orgány oprávnené ukladať a vyberať pokuty v blokovom konaní odoberajú pokutové bloky od daňového úradu.

(3) Ak nemôže páchatel' priestupku zaplatiť pokutu na mieste, vydá sa mu blok na pokutu na mieste nezaplatenú s poučením o spôsobe zaplatenia pokuty, o lehote jej zaplatenia a následkoch nezaplatenia pokuty. Prevzatie tohto bloku páchatel' priestupku potvrdí.

(4) Poverené osoby sú povinné preukázať, že sú oprávnené ukladať a vyberať pokuty v blokovom konaní. **Na pokutových blokoch sa vyznačia údaje o tom, komu, kedy a za aký priestupok bola pokuta v blokovom konaní uložená.**

§89a

(1) Správny orgán, ktorý je príslušný prejednať priestupok vrátane jeho prejednávania v blokovom konaní, vedie evidenciu priestupkov. Ústrednú evidenciu priestupkov vedie ústredný orgán štátnej správy podľa § 89

(2) Evidencia priestupkov sa vedie na účely

- a) trestného konania,
- b) civilného procesu alebo správneho konania,
- c) osvedčovania bezúhonnosti a spoľahlivosti fyzickej osoby.

(3) Ak osobitný zákon neustanovuje inak, evidencia priestupkov obsahuje tieto údaje o priestupku a jeho páchatelovi:

- a) titul, meno a priezvisko,
- b) rodné číslo alebo dátum narodenia, ak páchatel nemá rodné číslo,
- c) adresu pobytu,
- d) štátnu príslušnosť,
- e) údaj o doklade totožnosti,
- f) miesto, dátum a čas spáchania priestupku,
- g) označenie priestupku vrátane príslušného ustanovenia zákona, stručný popis skutku a následok jeho spáchania,
- h) spôsob vybavenia veci,
- i) uloženú sankciu a ochranné opatrenie,
- j) označenie a sídlo správneho orgánu, ktorý priestupok prejednal,
- k) dátum prejednania priestupku v blokovom konaní alebo dátum nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia,
- l) evidenčné číslo pokutového bloku alebo bloku na pokutu nezaplatenú na mieste, alebo registratúrnu značku právoplatného rozhodnutia.

(4) Údaje z evidencie priestupkov sa poskytujú

- a) osobe uvedenej v evidencii,
- b) súdom,
- c) orgánom činným v trestnom konaní,
- d) orgánom oprávneným objasňovať priestupky a správnym orgánom oprávneným prejednávať priestupky aj podľa osobitného zákona,
- e) iným orgánom, o ktorých to ustanovuje osobitný zákon,
- f) súdom, justičným a správnym orgánom iných štátov.

(5) Údaje z evidencie priestupkov poskytuje na základe písomnej žiadosti správny orgán príslušný na prejednanie priestupku, v ktorého územnom obvode má žiadajúci trvalý pobyt alebo sídlo

2. Všeobecný odborný prehľad

2.1 Chránené územia SR

Legislatíva Slovenskej republiky ktorá sa zaoberá ochranou prírody a krajiny (zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny) umožňuje lokality, na ktorých sa nachádzajú biotopy európskeho významu a biotopy národného významu, biotopy druhov európskeho významu, biotopy druhov národného významu a biotopy vtákov vrátane sťahovavých druhov, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia, významné krajinné prvky alebo územia medzinárodného významu, vyhlásiť za chránené územia. V rámci tejto legislatívy v podmienkach Slovenska poznáme nasledujúce kategórie chránených území:

- a) chránená krajinná oblasť - CHKO (§ 18),
- b) národný park - NP (§ 19),
- c) prírodný park – (§ 20a) d) chránený areál – CHA (§ 21),
- e) prírodná rezervácia – PR (§ 22),
- f) prírodná pamiatka – PP (§ 23),
- g) jaskyňa a prírodný vodopád - (§ 24) – toto nie sú chránené územia g) chránený krajinný prvok - CHKP (§ 25),
- h) chránené vtáčie územie - CHVÚ (§ 26) i) obecné chránené územie (§ 25a)

2.1.1 Národný park

Je rozsiahlejšie územie, spravidla s výmerou nad 10 000 ha, prevažne s ekosystémami podstatne nezmenenými ľudskou činnosťou alebo v jedinečnej a prirodzenej krajinej štruktúre, tvoriace najvýznamnejšie prírodné dedičstvo, v ktorom je ochrana prírody nadradená nad ostatné činnosti. Národné parky sa vyhlasujú nariadením vlády.

Cieľom ochrany územia národného parku je zachovanie alebo postupná obnova prirodzených ekosystémov vrátane zabezpečenia

nerušeného priebehu prírodných procesov najmenej na troch štvrtinách územia národného parku. Tento cieľ sa zabezpečuje zonáciou národného parku. V návštevnom poriadku národného parku a jeho ochranného pásma orgán ochrany prírody upraví podrobnosti o povinnostiach návštevníkov a o jeho kultúrno – výchovnom využívaní, ale aj o športovo – rekreačnom využívaní.

Na území národného parku platí 3. stupeň ochrany. V jeho ochrannom pásme platí 2. stupeň ochrany.

2.1.2 Prírodný park

Je rozsiahlejšie územie, spravidla s výmerou nad 500 ha, prevažne s ekosystémami pozmenenými ľudskou činnosťou, ktoré tvoria biocentrá nadregionálneho významu, alebo ktoré sú dôležité pre zabezpečenie priaznivého stavu biotopov európskeho významu, biotopov národného významu, biotopov druhov európskeho významu alebo biotopov druhov národného významu, môže vláda vyhlásiť za prírodný park.

Na území prírodného parku platí 2. alebo 3. stupeň ochrany. Stupeň ochrany a hranice prírodného parku ustanovuje vláda nariadením, ktorým park vyhlasuje.

2.1.3 Chránená krajinná oblasť

Rozsiahlejšie územie, spravidla s výmerou nad 1 000 ha, s rozptýlenými ekosystémami, významnými pre zachovanie biologickej rozmanitosti a ekologickej stability, s charakteristickým vzhľadom krajiny alebo so špecifickými formami historického osídlenia môže vláda Slovenskej republiky nariadením vyhlásiť za chránenú krajinnú oblasť. Na území CHKO platí 2. stupeň ochrany.

2.1.4 Chránený areál

Je lokalita, spravidla s výmerou do 500 ha, na ktorej sú biotopy európskeho významu alebo biotopy národného významu alebo ktorá je biotopom druhu európskeho významu alebo biotopom druhu národného významu a kde priaznivý stav ochrany týchto biotopov závisí na obhospodarovaní človekom. Chránený areál vyhlasuje vláda nariadením.

Na území chráneného areálu platí 2., alebo 3., alebo 4., alebo 5. stupeň ochrany

2.1.5 Prírodná rezervácia

Je lokalita spravidla s výmerou do 1 000 ha, ktorá predstavuje pôvodné alebo ľudskou činnosťou málo pozmenené biotopy európskeho významu alebo biotopy národného významu, alebo biotopy druhov európskeho významu, alebo biotopy druhov národného významu. Prírodnú rezerváciu vyhlasuje vláda nariadením. Tie prírodné rezervácie, ktoré predstavujú súčasť najvýznamnejšieho prírodného dedičstva môže vláda nariadením vyhlásiť za národnú prírodnú rezerváciu.

Na území prírodnej rezervácie a národnej prírodnej rezervácie platí 4., alebo 5. stupeň ochrany

2.1.6 Prírodná pamiatka

Prírodnú pamiatku tvoria bodové, líniové alebo iné maloplošné ekosystémy, ich zložky alebo prvky, spravidla s výmerou do 50 ha, ktoré majú vedecký, kultúrny, ekologický, estetický alebo krajinotvorný význam. Prírodnú pamiatku vyhlasuje vláda nariadením. Jedinečnú prírodnú pamiatku, ktoré predstavuje súčasť najvýznamnejšieho prírodného dedičstva môže vláda nariadením vyhlásiť za národnú prírodnú pamiatku.

Na území prírodnej pamiatky a národnej prírodnej pamiatky platí 4., alebo 5. stupeň ochrany

2.1.7 Jaskyňa a prírodný vodopád

Jaskyňou podľa zákona o ochrane prírody a krajiny je človeku prístupný a prírodnými procesmi vytvorený dutý podzemný priestor v zemskej kôre, ktorého dĺžka alebo hĺbka presahuje 2 m a rozmery povrchového otvoru sú menšie ako jeho dĺžka alebo hĺbka.

Prírodným vodopádom je prírodný skalný útvar, cez ktorý vodný tok pôsobením prírodných síl bez zásahu človeka padá z výšky nad 3 m alebo preteká súvislým alebo kaskádovitým skalným zrázom strmým viac ako 75° a voda v koryte pretrváva celý rok.

Jaskyne a prírodné vodopády sú prírodnými pamiatkami. Jedinečnú jaskyňu alebo prírodný vodopád, ktoré predstavujú súčasť najvýznamnejšieho prírodného dedičstva štátu, môže vláda vyhlásiť za národnú prírodnú pamiatku. Podmienky ochrany a možností ich využívania ako aj ochrany a využívania ich ochranných pásiem osobitne určuje zákon o ochrane prírody a krajiny.

2.1.8 Chránený krajinný prvok

Je významný krajinný prvok, ktorý plní funkciu biocentra, biokoridoru alebo interakčného prvku najmä miestneho alebo regionálneho významu. Chránený krajinný prvok vyhlasuje vláda nariadením

Na území chráneného krajinného prvku platí 2., alebo 3., alebo 4., alebo 5. stupeň ochrany

2.1.9 Obecné chránené územie

Je lokalita spravidla s výmerou do 100 ha, s kultúrnym, vedeckým, ekologickým, estetickým alebo krajinotvorným významom. Obecné chránené územia vyhlasuje obec všeobecne záväzným nariadením.

Vymedzenie hraníc obecného chráneného územia a podmienky jeho ochrany, vrátane určenia zákazov a obmedzení ustanoví všeobecne záväzným nariadením obec, ktorá územie vyhlasuje

2.1.10 Chránené vtáčie územie

Chráneným vtáčím územím sú biotopy sťahovavých druhov vtákov, najmä oblasti ich hniezdenia, preperovania, zimovania, ako aj miesta odpočinku na ich migračných trasách a biotopy druhov vtákov európskeho významu. Cieľom chránených vtáčích území je zabezpečenie prežitia a rozmnožovania sťahovaných druhov vtákov.

Ministerstvo životného prostredia SR obstaráva národný zoznam navrhovaných chránených vtáčích území, ktorý schvaľuje vláda uznesením. Zoznam vtáčích území vláda po jeho schválení zasiela Európskej komisii

Zoznam vtáčích území, ktorý obsahuje názov lokality navrhovaného chráneného vtáčieho územia, katastrálne územie, v ktorom sa lokalita nachádza, výmeru lokality a odôvodnenie návrhu ochrany, uverejňuje ministerstvo vo svojom vestníku.

2.1.11 Územie európskeho významu

Územím európskeho významu podľa tohto zákona sa rozumie územie v Slovenskej republike tvorené jednou alebo viacerými lokalitami na ktorých sa nachádzajú biotopy európskeho významu alebo druhy európskeho významu, na ochranu ktorých sa vyhlasujú chránené územia, alebo ktoré sú zaradené v národnom zozname týchto lokalít obstaraným ministerstvom a prerokovaným s ministerstvom pôdohospodárstva.

Ak sa navrhované územie európskeho významu nachádza na chránenom území, alebo v jeho ochrannom pásme s druhým až piatym stupňom ochrany, pričom stupeň ochrany na navrhovanom území európskeho významu a na vyhlásenom chránenom území alebo v jeho ochrannom pásme je rôzny, platia na spoločnom území podmienky ochrany určené neskorším právnym predpisom.

2.2 NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie a hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie prírodného dedičstva, ktoré je významné nielen pre príslušný členský štát, ale najmä pre EÚ ako celok

Táto sústava chránených území má zabezpečiť ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území štátov Európskej únie a prostredníctvom ochrany týchto druhov a biotopov zabezpečiť zachovanie biologickej rôznorodosti v celej Európskej únii.

Základom pre vytvorenie sústavy Natura 2000 sú dve právne normy EÚ:

- smernica Rady Európskych spoločenstiev č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov (známa tiež ako smernica o vtákoch - Birds Directive)
- smernica Rady Európskych spoločenstiev č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (známa tiež ako smernica o biotopoch - Habitats Directive).

Sústavu NATURA 2000 tvoria teda 2 typy území:

- osobitne chránené územia (Special Protection Areas, **SPA**) - vyhlasované na základe smernice o vtákoch - v národnej legislatíve: chránené vtáčíe územia
- osobitné územia ochrany (Special Areas of Conservation, **SAC**) - vyhlasované na základe smernice o biotopoch - v národnej legislatíve: **územia európskeho významu** - pred vyhlásením, po vyhlásení je územie zaradené v príslušnej národnej kategórii chránených území.

Tieto dve smernice predstavujú doposiaľ najkomplexnejšiu právnu normu na ochranu prírody vo svete.

Zoznamy vybraných druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a prírodných biotopov, ktoré sú významné pre Európsku úniu, tvoria prílohy uvedených smerníc. V podmienkach Slovenskej republiky sú tieto zoznamy uvedené vo vyhláške MŽP SR č. 24/2003 Z.z.

Smernice kladú dôraz na to, aby výber území NATURA 2000 bol vykonávaný na základe vedeckých podkladov (komplexných údajov o rozšírení a stave populácií jednotlivých rastlinných a živočíšnych druhov, údajov o rozlohe a zachovalosti biotopov). Výsledná sústava by mala zahŕňať najhodnotnejšie územia bez ohľadu na vlastnícke vzťahy či súčasné hospodárske využívanie

NATURA 2000 má zabezpečiť priaznivý stav populácií vybraných druhov živočíchov a rastlín a priaznivý stav biotopov, čo však vôbec nevylučuje hospodárske aktivity v územiach, pokiaľ tento priaznivý stav nenarušujú.

2.3 CITES

CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) je oficiálne používaná skratka pre medzinárodný dohovor o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín. Je považovaný za jeden z hlavných nástrojov svetovej stratégie ochrany prírody (World Conservation Strategy) a je súčasťou programu stratégie trvalo udržateľného života „Staráme sa o Zem“, vyhláseného v roku 1991 po patronátom Programu OSN pre životné prostredie (UNEP), Svetovej únie ochrany prírody (IUCN) a Svetového fondu pre prírodu (WWF)

Cieľom CITES Postaviť svetový obchod s ohrozenými druhmi živočíchov a rastlín pod spoločnú kontrolu všetkých štátov sveta tak, aby sa dosiahla ich ochrana pred úplným vyhubením v dôsledku ich bezohľadného získavania (lovu, zberu) pre obchodné účely. Dohovor obmedzuje obchod s jedincami ohrozených druhov získaných z prírodného prostredia a kontroluje obchod s jedincami odchovanými v zajatí (vypestovanými v kultúrach). V zmysle Dohovoru je obchod definovaný ako „akýkoľvek vývoz, reexport, dovoz a introdukcia z mora“. Konvencia sa netýka len živých organizmov, ale aj častí ich tiel a výrobkov z nich (kožušiny, kože, rohy, slonovina, panciere korytnačiek apod.).

Ohrozené druhy živočíchov a rastlín sú v rámci dohovoru CITES zaradené do 3 príloh (I, II, III) a v rámci platnej legislatívy EÚ sú zaradené do 4 príloh (**A, B, C, D**). Režim obchodovania pre druhy zaradené v jednotlivých prílohách je odlišný. **Najprísnejšie je regulovaný obchod s druhmi zaradenými do prílohy A.**

Podmienky medzinárodnej ochrany voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín a obchodovanie s nimi v podmienkach Slovenskej republiky upravuje zákon č. 15/2005 Z.z. o ochrane voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a vyhláška

MŽP SR č. 110/2005 Z.z. ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zoznamy CITES sú k dispozícii na www.cites.sk.

2.4 ŠTÁTNA OCHRANA PRÍRODY SR

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky je odborná organizácia ochrany prírody a krajiny s celoslovenskou pôsobnosťou zriadená ministerstvom ako príspevková organizácia, ktorá zabezpečuje úlohy na úseku ochrany prírody a krajiny podľa tohto zákona 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny a osobitných predpisov.

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky v zmysle § 65a zákon 543/2002 Z. z o ochrane prírody a krajiny:

- a) obstaráva a zabezpečuje starostlivosť o osobitne chránené časti prírody a krajiny vrátane vykonávania ich revízií,
- b) plní funkciu chovnej stanice a rehabilitačnej stanice a uhrádza výdavky spojené so starostlivosťou o hendikepované chránené živočíchy,
- c) prijíma oznámenia o nájdených hendikepovaných, uhynutých alebo náhodne odchytených, zranených alebo usmrtených chránených živočíchoch podľa **§ 35 ods. 6**, určuje nakladanie s nimi a vedie o nich evidenciu; podrobnosti o evidencii ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo
- d) vedie evidenciu chránených živočíchov a chránených rastlín, ktoré sú v držbe právnických osôb a fyzických osôb mimo prirodzeného výskytu v biotopoch,

- e) určuje držiteľom chránených živočíchov a chránených rastlín evidenčné číslo,
- f) prijíma nájdené chránené živočíchy podľa § 103 ods. 3 a určuje ďalšie nakladanie s nimi,
- g) vedie evidenciu škôd spôsobených určenými živočíchmi,
- h) vyhotovuje, obstaráva a vedie vybranú dokumentáciu ochrany prírody a krajiny a iné odborné podklady s ňou súvisiace, poskytuje informácie z nej a realizuje vybrané opatrenia z nej vyplývajúce,
- i) vydáva stanovisko k náhodnej ťažbe podľa § 14 ods. 8 a súhlasné stanovisko k náhodnej ťažbe podľa osobitného predpisu a predkladá orgánu ochrany prírody podnet na začatie konania podľa § 13 ods. 7, § 14 ods. 7 a § 28 ods. 4, ktorým je orgán ochrany prírody viazaný,
- j) vypracúva dokumentáciu podľa § 28 ods. 10 a návrhy kompenzačných opatrení podľa § 28 ods. 14,
- k) vydáva stanovisko k možnosti významného vplyvu návrhu plánu alebo projektu na územie európskej sústavy chránených území,
- l) poskytuje podklady pri komplexnom zisťovaní stavu lesa a v súčinnosti s právnickou osobou podľa osobitného predpisu a vyhotoviteľom programu starostlivosti o lesy sa podieľa na rámcovom plánovaní, určení zásad na vyhotovenie programu starostlivosti o lesy a vypracovaní návrhu programu starostlivosti o lesy, ak sa týkajú chránených území a ich ochranných pásiem,

- m) stanovuje požiadavky na vypracovanie pokynov na vyhotovenie programu starostlivosti o lesy, ktoré je orgán ochrany prírody povinný zohľadniť pri vydávaní záväzného stanoviska a zúčastňuje sa ich prerokovania,
- n) zabezpečuje označovanie osobitne chránených častí prírody a krajiny,
- o) vykonáva prieskum a výskum osobitne chránených častí prírody a krajiny, prijíma oznámenia o začatí a ukončení prieskumu a výskumu, vedie evidenciu správ o výsledkoch prieskumu a výskumu a zverejňuje informácie o prieskume a výskume na svojom webovom sídle,
- p) je oprávnená na výkon činností podľa § 59 ods. 1 a plní oznamovaciu povinnosť podľa § 59 ods. 3,
- q) vykonáva výchovno-vzdelávaciu činnosť v oblasti ochrany prírody a krajiny vrátane sprevádzania návštevníkov v chránených územiach a poskytovania odborného výkladu o prírodných hodnotách územia a dôvodoch jeho ochrany,
- r) vyberá vstupné do chránených území,
- s) spravuje jaskyne a pozemky vo vlastníctve štátu v chránených územiach a ich ochranných pásmach vrátane lesných pozemkov a poľnohospodárskej pôdy nadobudnuté podľa **§ 28 ods. 14 a 15, § 30 ods. 8, § 61c ods. 1 a § 63,**
- t) užíva pozemky v chránených územiach a ich ochranných pásmach, ktoré sú predmetom nájmu podľa **§ 30 ods. 8 a § 61b,** ako aj iné pozemky v chránených územiach a ich ochranných pásmach, ktoré má v nájme alebo výpožičke,

- u) poskytuje vlastníkovi alebo nájomcovi pozemku súčinnosť pri zabezpečení starostlivosti o pozemok podľa **§ 61d**,
- v) vedie evidenciu zmlúv, ktoré uzavrela podľa **§ 61a až 61d**,
- w) koná vo veci prerokovania a dohody so správcami vodných tokov o zásadách starostlivosti o vodné toky podľa **§ 6 ods. 6** a dohody podľa **§ 14 ods. 4 a § 54 ods. 6**,
- x) vykonáva monitoring stavu a zmien prírodných ekosystémov v meniacich sa ekologických podmienkach a zabezpečuje opatrenia na udržanie a zlepšenie ich ekologickej stability,
- y) vykonáva činnosti spojené so zabezpečením priaznivého stavu osobitne chránenej časti prírody a krajiny vrátane starostlivosti o neobhospodarované pozemky,
- z) zabezpečuje výkon stráže prírody prostredníctvom profesionálnych členov stráže prírody a dobrovoľných členov stráže prírody,
- za) riadi a koordinuje činnosť členov stráže prírody, stará sa o udržiavanie a zvyšovanie ich odbornej úrovne, poskytuje im potrebný výstroj a pomôcky a uhrádza im výdavky súvisiace s výkonom ich funkcie v súlade s osobitným predpisom,
- zb) vedie evidenciu o priestupkoch zistených členmi stráže prírody a o uložených blokových pokutách a údaje z nej zasiela ministerstvu na účely vedenia evidencie podľa § 65 ods. 1 písm. l),
- zc) spracúva odborné stanoviská pre rozhodovaciu a inú činnosť orgánov ochrany prírody,
- zd) vykonáva kultúrno-výchovnú, propagačnú a edičnú činnosť

v oblasti ochrany prírody a krajiny, zabezpečuje činnosť informačných stredísk a iných zariadení ochrany prírody a krajiny,

ze) zúčastňuje sa na medzinárodnej spolupráci a na uskutočňovaní medzinárodných projektov programov a dohovorov v oblasti ochrany prírody a krajiny a zabezpečuje a koordinuje starostlivosť o územia medzinárodného významu,

zf) prevádzkuje štátny zoznam (§ 51 ods. 3) a koná podľa § 51 ods. 5 až 8,

zg) plní ďalšie úlohy vo veciach ochrany prírody a krajiny ustanovené v druhej až štvrtej časti tohto zákona alebo uvedené v jej štatúte.

(3) Evidencia podľa odseku 2 písm. d) obsahuje najmä meno, priezvisko a trvalý pobyt držiteľa jedinca, alebo názov, alebo obchodné meno a sídlo alebo miesto podnikania držiteľa jedinca, evidenčné číslo držiteľa jedinca, ak sa vyžaduje podľa tohto zákona, názov druhu a opis jedinca a spôsob jeho označenia; ďalšie podrobnosti o obsahových náležitostiach evidencie ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo.

(4) Na činnosti, ktoré vykonáva alebo obstaráva Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky pri zabezpečení plnenia jej úlohy podľa tohto zákona, ak ide o prieskum, výskum, monitoring, označovanie a starostlivosť o osobitne chránené časti prírody a krajiny, sa nevzťahujú zákazy podľa **§ 13 ods. 1, § 14 ods. 1, § 15 ods. 1, § 24 ods. 4, 6, 9 a 11** a zákazy podľa § 16 ods. 1, ak ide o činnosti podľa § 29 ods. 2, a nevyžadujú sa súhlasy podľa **§ 13 ods. 2, § 14 ods. 2, § 15 ods. 2, § 24 ods. 5, 7, 10 a 12, § 49 ods. 3 a 7 a § 52 ods. 3.**

(5) Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky je za podmienok ustanovených týmto zákonom oprávnená zabezpečovať plašenie, odchyt alebo usmrtenie chránených živočíchov, ktoré svojím správaním mimo miest ich prirodzeného výskytu bezprostredne ohrozujú zdravie alebo bezpečnosť obyvateľov obcí; na tieto činnosti vykonávané alebo obstarávané Štátnou ochranou prírody Slovenskej republiky sa ustanovenia osobitného predpisu nevzťahujú.

Štátna ochrana prírody sídli v Banskej Bystrici. Má celoslovenskú pôsobnosť. Organizačne sa člení na riaditeľstvo a správy chránených území (NP a CHKO), regionálne centrum ochrany prírody a Správu slovenských jaskýň.

Územná pôsobnosť organizačných útvarov ŠOP SR

Štátna ochrana prírody SR

Národné parky a chránené krajinné oblasti SR

Tatranský národný park

Národný park Nízke Tatry

Pieninský národný park

Národný park Malá Fatra

Národný park Slovenský raj

Národný park Muránska planina

Národný park Poloniny

Národný park Veľká Fatra

Národný park Slovenský kras

Organizačné útvary ŠOP SR

Regionálne centrum ochrany prírody Prešov

Správa slovenských jaskýň

Chránená krajinná oblasť Biele Karpaty

Chránená krajinná oblasť Cerová vrchovina

Chránená krajinná oblasť Horná Orava

Chránená krajinná oblasť Ponitrie

Chránená krajinná oblasť Dunajské luhy

Chránená krajinná oblasť Kysuce

Chránená krajinná oblasť Latorica

Chránená krajinná oblasť Malé Karpaty

Chránená krajinná oblasť Poľana

Chránená krajinná oblasť Strážovské vrchy

Chránená krajinná oblasť Stiaavnické vrchy

Chránená krajinná oblasť Vihorlat

Chránená krajinná oblasť Východné Karpaty

Chránená krajinná oblasť Záhorie

Ochrana prírody v číslach

14 chránených krajinných oblastí

9 národných parkov

Národná sústava chránených území

1097 maloplošných chránených území

Národné prírodné rezervácie - 209
/ Prírodné rezervácie - 384 / Národné prírodné pamiatky - 60
/ Prírodné pamiatky - 271 / Chránené areály - 172
/ Chránené krajinné prvky - 1 /

Európska sústava chránených území (Natura 2000)

642 území európskeho významu (UEV)

41 chránených vtáčích území (CHVÚ)

14 Ramsarských lokalít

Domica / Jaskyne Demänovskej doliny / Latorica / Niva Moravy / Mokrade Turca / Dunajské luhy / Mokrade Oravskej kotliny / Šúr / Parížske močiare / Poipľie / Alúvium Rudavy / Senné-rybníky / Rieka Orava a jej prítoky / Alúvium Tisy /

4 biosférické rezervácie

BR Slovenský kras / BR Tatry / BR Poľana / BR Východné Karpaty /

2 lokality svetového prírodného dedičstva

Jaskyne Slovenského a Ďagteleckého krasu / Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy /

2 územia s Európskym diplomom

NP Poloniny / NPR Dobrošský prales /

13 sprístupnených jaskýň

v správe SSJ

Belianska jaskyňa / Brestovská jaskyňa / Bystrianska jaskyňa / Demänovská jaskyňa slobody / Demänovská ľadová jaskyňa / Dobšinská ľadová jaskyňa / Domica / Driny / Gombasecká jaskyňa / Harmanecká jaskyňa / Jasovská jaskyňa / Ochtinská aragonitová jaskyňa / Važecká jaskyňa /

3. STRÁŽ PRÍRODY

Stráž prírody plní úlohy pri zabezpečení kontroly dodržiavania zákona č. 543/2002 Z.z. Neoddeliteľnou súčasťou činnosti stráže prírody je aj informačná a výchovno-vzdelávacia činnosť.

Stráž prírody sa delí na profesionálnu stráž prírody a dobrovoľnú stráž prírody. Profesionálny strážca je v pracovnoprávnom vzťahu zamestnanca organizácie ochrany prírody. Dobrovoľný strážca prírody robí túto prácu dobrovoľne, vo svojom voľnom čase, bez nároku na odmenu.

Povinnosťou strážcov je kontrolovať dianie vo zverenom území. Dozerá na to aby návštevníci chráneného územia dodržiavali platné predpisy, monitoruje výskyt vzácných druhov rastlín a živočíchov a vykonáva opatrenia na ich ochranu. Stará sa o značenie chráneného územia, spolupracuje s obecnými úradmi, štátnou správou, Policajným zborom SR, vlastníckmi a správcami pozemkov.

Profesionálny strážca prírody, ale aj **dobrovoľný strážca** prírody sú podľa zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon, § 128, ods. 1, **verenými činiteľmi**.

Strážca má právo podľa zákona 543/2002 Z.z. , §75, ods.1, pís. p , požiadať každého o pomoc pri bezprostrednom ohrození života, zdravia a majetku, avšak požiadaný nemusí pomoc poskytnúť, ak by tým vystavil vážnemu ohrozeniu seba alebo blízke osoby, alebo ak tomu bránia iné dôležité okolnosti.

3.1 Oprávnenia stráže prírody

Oprávnenia SP sú vymedzené zákonom 543/2002 Z.z. v § 75.

Najčastejšie využitie oprávnení členov SP:

1. Kontrola totožnosti

§75, ods.1, pís. h

Často krát sa stretávame so všeobecným názorom, že členovia SP nemajú právo na kontrolu totožnosti. Je potrebné kontrolovanej osobe vysvetliť, že je povinná predložiť doklady na kontrolu. V prípade, ak nie je osoba ochotná podrobiť sa kontrole, alebo nemá pri sebe doklad totožnosti, je potrebné túto osobu predviesť na najbližší útvar Policajného zboru, kde je možné zistiť totožnosť tejto osoby. Policajný zbor má jediný možnosť lustrácie osoby. Na základe §75, ods.1, pís. n má člen SP právo požiadať Policajný zbor o lustráciu takejto osoby.

Za hodnoverné preukázanie totožnosti osoby sa považuje predloženie občianskeho preukazu, pasu, služobného preukazu príslušníka ozbrojeného zboru, preukaz poslanca NR SR, preukaz člena vlády, služobný preukaz sudcu, služobný preukaz prokurátora a potvrdenie o odovzdaní, strate alebo odcudzení občianskeho preukazu.

Člen SP nesmie zhotovovať foto dokumentáciu, alebo video dokumentáciu z preukazu totožnosti osôb!

2. Výzva osobe aby upustila od protiprávneho konania

§75, ods.1, pís. g

pri takýchto výzvach sa taktiež stretávame s názorom osôb, že člen SP nemá právo ich k niečomu vyzývať. Takéto osoby je nutné oboznámiť s tým, že ak výzvu neuposlúchnu môže byť voči ním zakročené iným spôsobom a neuposlúchnutím výzvy sa dopúšťajú priestupku podľa zákona 372/1990 Zb. Zákon SNR o priestupkoch, §47, ods. 1, pís. a, „ Priestupku sa dopúšťa ten, kto neuposlúchne výzvu verejného činiteľa pri výkone jeho právomocí“. Za tento priestupok je možné uložiť pokutou do výšky 100 EUR.

3. Odňatie veci

§75, ods.1, pís. k

člen SP má právo odňať vec, ktorá bola získaná v rozpore s týmto zákonom, alebo bola použita na takéto konanie. Často krát sa jedná o zber chránených rastlín alebo odchyt chránených živočíchov, nelegálny zber plodov v chránených územiach, ale taktiež je možné odňať vec, ktorou sa priestupok pácha, napr. česák na plody, odchytové zariadenia a pod. Pri odňatí veci je potrebné spísať záznam o odňatí veci a je vhodné danú vec poriadne nafotiť, aby neskôr nedošlo k tomu, že osoba ktorej sa vec odňala bude tvrdiť že to nie je tá vec, alebo je poškodená. Člen SP odňatú vec bezodkladne odovzdá príslušnej organizácii ochrany prírody.

Vzor zápisu o odňatí veci – príloha str. 157

4. Používanie ITP prostriedkov

§75, ods.1, pís. l

Pri výkone služby má člen SP právo používať prostriedky na zhotovenie foto dokumentácie, videozáznamu alebo zvukových záznamov. Pri výkone kontroly sa často stretávame, že si osoby neželajú byť fotené, alebo nahrávané na videozáznam. Podľa tohto zákona musia strpieť takúto dokumentáciu. Samozrejme, že člen SP musí dodržať zákon o ochrane osobných údajov. Taktiež člen SP musí ako verejný činiteľ strpieť, ako je pri výkone svojej činnosti zaznamenávaný na video, alebo fotený.

5. Použitie donucovacích prostriedkov

§75, ods.1, pís. m

Pri výkone služby sa niekedy stáva, že člen SP je nútený použiť donucovacie prostriedky. Ich definícia je v §76, ods. 1. Rozsah použitia donucovacích prostriedkov určí okresný úrad v sídle kraja. Bez tohto určenia nemôže člen SP použiť žiadne donucovacie prostriedky! Pred použitím donucovacích prostriedkov je člen SP povinný vyzvať osobu, proti ktorej zakročuje, aby upustila od protiprávneho konania, s výstrahou, že bude použitý niektorý z donucovacích prostriedkov.

Od výzvy a výstrahy môže upustiť iba v prípade, keď je sám napadnutý alebo je ohrozený život alebo zdravie inej osoby, alebo vec neznesie odklad, alebo tomu bránia iné okolnosti. Pri zákroku proti osobe vysokého veku, osobe so zjavným telesným postihnutím a proti osobe mladšej ako 15 rokov je člen stráže prírody oprávnený použiť z donucovacích prostriedkov iba hmaty a chvaty. Po použití donucovacích prostriedkov člen SP je povinný spísať záznam o použití donucovacích prostriedkov a bezodkladne ho odovzdať príslušnej organizácii ochrany prírody.

Vzor hlásenia o použití donucovacích prostriedkov – príloha str. 158

6. Zastaviť a kontrolovať dopravný prostriedok

§75, ods.1, pís. o

Člen SP má právo zastaviť dopravný prostriedok, ktorý sa nachádza v chránenom území. Pri tejto činnosti je vhodné vybrať taký druh zastavenia dopravného prostriedku, aby neprišlo k ohrozeniu zdravia člena SP, ale ani osôb v dopravnom prostriedku. Člen SP má právo tento dopravný prostriedok skontrolovať, vrátane kontroly batožiny, ak má podozrenie že sa v ňom nachádzajú jedince chráneného druhu, alebo zver alebo ryby získané v rozpore s týmto zákonom. Pri kontrole vozidla je nutná vysoká opatrnosť, jednak na páchatelov priestupku a jednak na veci uložené v dopravnom prostriedku. Najlepšou variantou pri kontrole batožiny je tá, že si batožinu vyloží jej majiteľ.

7. Ukladanie pokút

§75, ods.1, pís. q

Člen SP, ktorý má pridelené pokutové bloky môže na úseku ochrany prírody a krajiny udeliť pokutu v blokovom konaní v rozsahu do **300 EUR**. Výška pokuty je závislá od závažnosti priestupku, stupňa ochrany v mieste spáchania priestupku a iných okolností, ako napr. recidíva páchatela, dôvody spáchania priestupku a pod.

V prípade, že člen SP zastaví vozidlo v chránenom území, nie je možné tento priestupok riešiť v blokovom konaní, pretože toto je podľa zá-

kona 300/2005 Z.z. Trestného zákona , § 305, ods. 2, trestným činom. V takomto prípade je povinný člen SP privolať hliadku Policajného zboru, ak to okolnosti dovoľia, alebo tento priestupok zadokumentovať a predložiť Policajnému zboru a organizácii ochrany prírody. Vzor evidenčného listu priestupku – príloha str. 156

8. Nosiť a použiť zbraň

§75, ods.1, pís. r

Člen SP, ktorý má povolenie na nosenia zbrane podľa zákona č. 190/2003 Z.z. zákona o zbraniach a strelive, môže túto zbraň použiť len v prípadoch uvedených v §75, ods.1, pís. r. Člen SP pri nosení zbrane v prípade že sa jedná o súkromnú zbraň musí dodržať ustanovenie zákona 190/2003 Z.z. , §27, ods. 4, pís. e, to znamená, že nesmie viditeľne nosiť zbraň. V prípade, ak sa jedná o služobnú zbraň, môže ju člen SP nosiť viditeľne.

Vzor hlásenia o použití zbrane – príloha str. 161

9. Obmedziť osobnú slobodu a odovzdanie osoby na Policajný útvar

§75, ods.1, pís. h

Člen SP má právo obmedziť osobe pristihnutej pri páchaní trestného činu a bezodkladne ju odovzdať na útvar Policajného zboru. Pri obmedzovaní osobnej slobody je nutné dodržiavať bezpečnostné opatrenia, aby sa zabránilo ohrozeniu zdravia člena SP a obmedzovanej osoby. Pred predvedením na útvar Policajného zboru je nutné vykonať na predvádzanej osobe bezpečnostnú prehliadku, či osoba nemá pri sebe zbraň, alebo iné nebezpečné predmety. Ak ich osoba pri sebe má, je oprávnený zbraň alebo nebezpečné predmety odobrať. Tieto predmety je potrebné spolu s predvádzanou osobou odovzdať útvaru Policajného zboru.

3.2 Povinnosti člena stráže prírody

Povinnosti SP sú vymedzené zákonom 543/2002 Z.z. v § 77.

Povinnosti členov SP:

1. Sledovanie prírody a kontrola dodržiavania tohto zákona

§77, ods.1, pís. a – m

Člen SP pri výkone svojej činnosti je povinný dodržiavať ustanovenia zákona 543/2002 Z.z. , § 77. Preto je vhodné, aby každý člen SP mal pri výkone služby terénny záznamník, kde si značí všetky zistené skutočnosti o dianí v prírode, o zistených nedostatkoch, priestupkoch a iných porušeníach záväzných noriem. Taktiež je vhodné mať pri sebe prostriedok na zhotovenie foto dokumentácie zistených skutočností. Ideálne ak vie člen SP pri dokumentovaní jednotlivých skutočností určiť aj presnú polohu pomocou GPS. A toto nie je možné, treba vykonávať dokumentáciu tak, aby sa jednoznačne mohlo určiť o aké miesto ide. Uvedené skutočnosti je povinný člen SP oznámiť príslušnej organizácii ochrany prírody.

Vzory tlačív – príloha evidenčný list priestupku str. 117

2. Nosenie odznaku a preukazovanie sa k SP

§77, ods.1, pís. c

Člen SP je povinný pri plnení úloh SP nosiť viditeľne odznak člena SP. Na požiadanie je povinný sa preukázať služobným preukazom. Člen SP nesmie dať preukaz do rúk neoprávnenej osobe, ani nesmie nechať z neho urobiť foto dokumentáciu, alebo videozáznam. Stratú odznaku alebo služobného preukazu , alebo jeho zničenie alebo poškodenie je povinný bez zbytočného odkladu hlásiť okresnému úradu v sídle kraja.

3. Použitie motorového vozidla

§77, ods.1, pís. n

Člen SP môže pri výkone služby použiť motorové vozidlo. Na použi-

tie motorového vozidla musí mať súhlas vydaný okresným úradom v sídle kraja. Tento súhlas sa umiestni v pravej polovici predného skla motorového vozidla. Ak vozidlo nemá sklo, je člen SP povinný toto povolenie mať vždy pri sebe.

4. Poskytnutie zdravotnej pomoci

§77, ods.1, pís. o

Člen SP je povinný pomôcť zranenej osobe ak bola zranená v súvislosti s použitím donucovacích prostriedkov. Samozrejme, že je povinný poskytnúť pomoc každej zranenej osobe. Preto odporúčam členom SP aby vždy pri sebe mali malú príručnú lekárničku.

5. Zachovávanie dôstojnosti

§77, ods.1, pís. q

Pri výkone služby členom SP a pri služobných zákrokoch je nutné, aby člen SP dodržiaval dôstojnosť jednak svoju, jednak organizácie SP a jednak dôstojnosť osoby, proti ktorej zasahuje. Pre zachovanie dôstojnosti organizácie SP je vhodné, aby člen SP pri výkone služby používal vhodné oblečenie, bol vhodne upravený, nebol pod vplyvom omamných a psychotropných látok. Nie je nič vhodnejšie, ako keď vás v chránenom území zastaví člen SP v ružových bermudách, šľapkách a s cigaretou v ústach. Strážcami a členmi Asociácie strážcov chránených území Slovenska bol vypracovaný kódex strážcu, ktorý by si mal každý člen SP osvojiť a dodržiavať.

6. Zúčastňovať sa školení a seminárov

§77, ods.1, pís. t

Člen SP je povinný sa zúčastňovať školení a seminárov, nakoľko sa často mení legislatíva a taktiež je nutné aby mal člen SP prístup k novým poznatkom a postupom v oblasti ochrany prírody. Na školeniach sa často preberajú nové informačné systémy súvisiace s prácou strážcu. Na základe novely zákona bude musieť každý člen SP prejsť preskúšaním každých 5 rokov. Väčšina okresných úradov v sídle kraja organizujú každoročne školenie pre členov SP. Taktiež Asociácia stráž-

cov chránených území Slovenska organizuje 2x ročne školenia pre členov SP.

7. Použitie zbrane

§77, ods. 2

Člen SP pri použití zbrane je povinný zachovávať nevyhnutnú opatrnosť, aby nebol ohrozený život osôb a čo najviac šetriť život osoby voči ktorej sa zbraňou zasahuje. Po použití zbrane zistiť priame následky jej použitia, prípadne poskytnúť prvú predlekársku pomoc. Použitie zbrane je povinný člen SP bezodkladne nahlásiť na Policajnom zbore a spísať o tom záznam a ten bezodkladne doručiť príslušnej organizácii na ochranu prírody.

3.3 Riešenie konfliktov

Pri svojej činnosti v teréne sa strážca stretáva s ľuďmi rôznych vekových kategórií, sociálneho postavenia, povahových vlastností a samozrejme s rôznym vzťahom k prírodnému prostrediu. V súčasnosti z praktických skúseností vyplýva poznatok, že vysoký počet návštevníkov, ale aj miestnych obyvateľov z rôznych dôvodov (neznalosť, ľahostajnosť, ignorancia, arogancia) nerešpektuje legislatívne normy na ochranu prírody a krajiny. To má za následok, že strážcovia a členovia stráže prírody sa musia počas svojej terénnej činnosti vo zvýšenej miere venovať riešeniu situácií, ktoré môžu (ale nemusia) viesť ku konfliktom.

Konflikt nastáva vtedy, keď si jedna alebo viaceré strany uvedomia nárok na tú istú vec, alebo si uvedomia, že majú iný názor na situáciu, o ktorej diskutujú alebo sú do nej vtiahnutí.

Poznáme viacero typov konfliktov. Sú to nasledovné typy:

- intrapersonálne – konflikt nastáva vo vnútri jedného človeka, nevie sa rozhodnúť o prioritě
- interpersonálne – konflikt medzi dvoma alebo viacerými osobami

- vnútroskupinové – nastávajú vo vnútri jednej skupiny, hádka v hliadke ako vykonať úlohu
- medziskupinové – nastávajú medzi dvoma alebo viacerými skupinami, hliadka versus skupina turistov

Konflikt môže vychádzať:

- z konfliktu hodnôt – t.j. aká je priorita hodnôt zúčastnených strán; v takomto konflikte sa nedá vyjednávať
- z konfliktu vzťahov – správanie zúčastnených strán ovplyvňujú skúsenosti a stereotypy; takýto konflikt sa dá riešiť pomerne rýchlo
- z konfliktu štruktúr – v spoločnosti je nerovnováha moci
- z konfliktu informácií – nerovnováha „hodnoty“ informácií zúčastnených strán
- z konfliktu záujmov – tu je možné hľadať cesty, ako uspokojiť záujmy druhej strany

Pri riešení konfliktov sa nám osvedčilo postupovať v zmysle Štandardov (tieto štandardy boli prijaté členmi stráže prírody NAPANT na záver cyklu školení zameraných na riešenie konfliktných situácií a nájdete ich v kapitole 6.). V praxi to znamená snažiť sa riešiť takýto konflikt najskôr dohovaraním a vysvetľovaním, čo vyžaduje, aby strážca kvalitne ovládal danú problematiku. Musí mať dostatok argumentov, aby vedel druhú stranu presvedčiť o nesprávnosti a následkoch jej konania nielen na prírodné prostredie, ale aj na neho samotného.

Až po vyčerpaní všetkých možností by mal strážca pristúpiť k represívnym opatreniam, ako je napríklad udelenie blokovej pokuty, alebo odňatie vecí. Aj keď na základe vlastných skúseností u určitého typu ľudí má bloková pokuta veľmi dobrý výchovný charakter.

Neverbálna komunikácia prispieva veľkou mierou ku zdarnému či nezdzarnému riešeniu konfliktov. Nás budú hlavne zaujímať nasledovné dva druhy – proxemika a teritorialita.

Proxemika hovorí o miere fyzickej vzdialenosti človeka od človeka. Práve táto fyzická vzdialenosť nám môže napovedať o zámeroch druhej strany v konflikte (súhlas prejavujeme približovaním sa a nesúhlas naopak vzdďľovaním sa).

Teritorialita hovorí o zónach sociálnych vzdialeností a priamo súvisí s proxemikou. Hovoríme o 4 takýchto zónach – intímnej, osobnej, sociálnej a verejnej

Nás bude zaujímať sociálna zóna ktorú odporúčame dodržiavať nielen pri riešení konfliktu alebo aj pri každej komunikácii s neznámymi osobami. Vzdialenosť od inej osoby je pri nej 1,5 až 3 metre. S oproti stojacim človekom sa môžeme pokojne rozprávať, vidíme mu do očí a keďže vidíme celú jeho postavu máme ho plne pod kontrolou. Túto vzdialenosť voláme aj tzv. bezpečnou vzdialenosťou. Táto vzdialenosť je u každého individuálna. V praxi ju môžeme bezpečne určiť, keď pristúpime k osobe a táto osoba urobí krok späť. Vtedy by sme už viac nemali pristupovať, ale začať rozhovor z tohto miesta. Udržiavaním tejto vzdialenosti zároveň môžeme aj zabrániť prípadnému možnému útoku voči nám.

Aj ostatné prejavy neverbálnej komunikácie, najmä gestika (pohyby rúk), posturológia (polohy tela a držanie rúk) a paralingvistika (zafarbenie hlasu, sila hlasu, tón hlasu) by sme mali mať pod kontrolou. Strážca by nikdy nemal pôsobiť agresívnym dojmom. V mimike svojej tváre, pohyboch rúk a tóne hlasu by mal vyjadrovať aj pri riešení konfliktu – priestupku, priateľskosť a ponúknuť osobe možnosť dohody. Tieto prejavy samozrejme pri jednaní s agresívnou osobou, alebo osobami je dobré prispôbiť danej situácii. Vtedy by strážca mal vystupovať ako nekompromisný ochranca prírody.

Riešenie konfliktných situácií je veľmi zložitá problematika. Na jej zvládnutie je potrebné absolvovať školenia vedené odbornými trénermi. Samozrejme dobrým trénerom je aj samotná prax. Každý

strážca má iné skúsenosti z riešenia konfliktov a preferuje iný spôsob ich riešenia. Niektorí pri riešení konfliktu volí nekompromisný prístup tzv. policajný, kde druhá strana nemá, alebo má len málo možností obhájiť svoje konanie a niektorí volí cestu vyjednávania, vysvetľovania a dohody (samozrejme aj on v niektorých situáciách nemá inú možnosť, ako nekompromisný prístup). Osobne si myslíme, že pri riešení konfliktu (hlavne v prípade, keď strážca rieši priestupok) treba začať dohováraním a vysvetľovaním a až vtedy, keď je z reakcií druhej strany jasné, že nechce pristúpiť na túto ponuku by strážca mal využiť svoje oprávnenia, ktoré mu dáva zákon o ochrane prírody a krajiny. Vtedy by však už mal takýto problém vyriešiť do konca a to preto, aby nestratil svoju autoritu.

3.4 Metodika výkonu služobného zákroku strážou prírody

Služobný zákrok člena SP je akákoľvek činnosť, pri ktorej zasahuje proti osobe páchajúcej protiprávnu činnosť, alebo proti určitému hroziacemu nebezpečenstvu. Cieľom služobného zákroku je zabrániť páchanie trestného činu, priestupku, alebo iného protiprávneho konania, alebo na zadržanie páchatela tohto protiprávneho konania vymedzeného zákonom 543/2002 Z.z.

Pri výkone služobného zákroku môže člen SP využiť oprávnenia podľa §75 zákona 543/2002 Z.z. vrátane použitia donucovacích prostriedkov.

Medzi vykonaním služobného zákroku a protiprávnym konaním osoby musí byť časová súvislosť. Zaniknutím časovej súvislosti sa pominú aj dôvody na vykonanie služobného zákroku. Avšak dôvody na postih osoby za toto protiprávne konanie nepominie.

Pri vykonávaní služobného zákroku musí osoba voči ktorej zasahuje člen SP vedieť, že zákrok vykonáva člen SP a že ho vykonáva na základe oprávnenia zákona 543/2002 Z.z. Voči služobnému zákroku nie je

zo strany osoby, proti ktorej zákrok smeruje prípustná obrana v zmysle § 24 – krajná núdza a 25 – nutná obrana, zákona 300/2005 Z.z. Z tohto dôvodu je nutné pred samotným vykonaním služobného zákroku preukázať sa k príslušnosti k SP. Toto je aj podmienka na právnu ochranu člena SP, lebo len vtedy sú naplnené podmienky označenia člena SP ako verejného činiteľa v zmysle zákona 300/2005 Z.z.

Rozdiel medzi strážnou službou a služobným zákrokom

Rozdielom medzi strážnou službou a služobným zákrokom strážcu je skutočnosť, že služobné zákroky smerujú vždy proti osobám, ktoré dobrovoľne neplnia pokyny strážcu pri výkone strážnej služby, ktorá jej účel a stavajú sa strážcovi na odpor.

V okamihu, keď sa takáto osoba strážcovi postaví na odpor a strážca je nútený použiť donucovacie prostriedky z výkonu strážnej služby sa stáva služobný zákrok.

Zásady služobných zákrokov

Pri vykonávaní služobných zákrokov je strážca povinný dodržať nasledovné zásady:

1. zásada zákonnosti – každý služobný zákrok strážcu musí byť vykonaný v medziach zákona a spôsobom uvedeným v § 75 a 76 zákona 543/2002 Z.z.
2. zásada oficiality – povinnosť strážcu zakročiť v prípade že zistí že je páchaný priestupok alebo trestný čin, alebo ak je dôvodné podozrenie z ich páchania podľa § 77 zákona 543/2002 Z.z.
3. zásada oportunity – znamená, že je na uvážení strážcu či služobný zákrok v konkrétnom prípade vzhľadom na svoje možnosti vykonať, alebo od neho upustiť.
4. zásada primeranosti – služobný zákrok musí byť primeraný povahe a rozsahu páchaného činu tak aby osobám voči ktorým služobný zákrok smeruje nevznikla bezdôvodná ujma v zmysle § 77 zákona 543/2002 Z.z. Strážca je zároveň povinný použiť primerané a zákonom povolené donucovacie prostriedky.

5. zásada subsidiarity – znamená, že strážca nesmie zasahovať do kompetencií iných v danej veci kompetentných orgánov. V prípade, že strážca pred, alebo počas služobného zákroku zistí, že vec nespadá do jeho kompetencií vykoná len neodkladné úkony vyplývajúce zo zákona a vec spolu s dôkazmi odovzdá na riešenie kompetentným orgánom.
6. zásada rýchlosti, rozhodnosti a ráznosti – zvolenie takého postupu aby služobný zákrok bol čo najskôr ukončený a aby sa v páchaní protiprávnej činnosti ďalej nepokračovalo.
7. zásada bdelosti a ostražitosti – strážca pri každom služobnom zákroku musí dbať na to aby sa sám nevystavil nebezpečenstvu útoku.
8. zásada presvedčovania a výchovy – spočíva v pozitívnom pôsobení na zúčastnené osoby pred, počas a po vykonaní služobného zákroku.
9. zásada informovanosti – spočíva v tom, že strážca by mal mať počas vykonávania služobného zákroku a to pred a aj počas jeho výkonu dostatok relevantných informácií, na základe ktorých je schopný sa rozhodnúť či služobný zákrok vykoná, alebo nie.

3.5 Taktika služobných zákrokov strážcov

1. Pod pojmom taktika služobného zákroku rozumieme cieľavedomý postup strážcu pri služobnom zákroku smerujúci k jeho úspešnému vykonaniu. Je to premyslený, cieľavedomý postup strážcu zodpovedajúci danej situácii. V jej rámci strážca volí optimálny postup, výber a primeranú intenzitu použitia donucovacích prostriedkov. Taktiku je možno počas jej výkonu meniť podľa vzniknutej situácie.
2. Taktika služobného zákroku spočíva vo voľbe zodpovedajúcich prostriedkov a optimálnych postupov na základe správneho zhodnotenia a posúdenia okolností každého prípadu.
3. Časový úsek medzi zistením protiprávneho konania a momentom, kedy strážca musí reagovať je spravidla veľmi krátky. V tomto časovom úseku musí strážca zvoliť optimálny postup, pričom vychádza najmä:
 - a) z významu chráneného záujmu
 - b) zo stupňa intenzity protiprávneho konania
 - c) z rozsahu protiprávneho konania
 - d) zo spôsobu protiprávneho konania
 - e) z druhu protiprávneho konania
 - f) z miesta a času ako aj iných okolností pri ktorých došlo k protiprávnemu konaniu
 - g) z hodnotenia osoby páchatela protiprávneho konania
 - h) za stupňa odporu ktorý kladie páchatel' protiprávneho konania
 - i) z jeho vlastných možností vykonať samotný zákrok
4. Podľa spôsobu a rozsahu porušenia zákonom chráneného záujmu ako aj podľa jeho spôsobu vykonania je možné určiť, či sa páchatel' dopustil priestupku alebo trestného činu. Na základe toho je potrebné aj zvoliť primeranú taktiku vykonania služobného zákroku.

5. Pri stanovení taktiky služobného zákroku vychádza strážca z miery a intenzity narušenia chráneného záujmu, alebo závažnosti a spoločenskej nebezpečnosti protiprávneho konania.
6. Taktiku služobného zákroku strážca volí aj podľa toho ako je miesto jeho výkonu dostupné pre príchod prípadne privolaných posíl, alebo hliadky Policajného zboru.
7. Zvolenie taktiky služobného zákroku sa odvíja aj od toho či zákrok bude strážca vykonávať sám, alebo či mu pri zákroku bude pomáhať kolega v službe.
8. Taktiku strážca volí aj podľa toho či je vzhľadom na svoje fyzické a psychické možnosti a taktiež fyzické a psychické vlastnosti páchatela alebo páchatelov schopný zákrok vykonať.
9. Taktika služobného zákroku bude závisieť od počtu páchatelov, druhu a povahy ich konania a na charaktere prostriedkov použitých k páchaniu trestnej alebo inej protiprávnej činnosti. Pri služobnom zákroku proti páchatelovi strážca postupuje tak, ako keby bol ozbrojený, pokiaľ sa nepresvedčí o opak. V súvislosti s použitím donucovacích prostriedkov je strážca povinný dodržiavať ustanovenia § 76 zákona o ochrane prírody a krajiny.
10. Ak to okolnosti prípadu dovoľia, je strážca povinný použiť pred vlastným použitím donucovacích prostriedkov výzvu a výstrahu. Výzva a výstraha je prostriedkom právnym a preventívno-taktickým. Výzva, aby osoba upustila od protiprávneho konania a výstraha, že bude použitý niektorý z donucovacích prostriedkov vyslovené jasne a zreteľne, môžu do značnej miery uľahčiť služobný zákrok. Osoba si tak môže uvedomiť svoje protiprávne konanie a sama od neho upustiť.
11. Pri výkone samotného zákroku sa strážca nesmie rozptyľovať, nesmie sa napr. baviť so svojimi známymi, s ďalšími členmi stráže prírody, nesmie jesť, piť ani fajčiť a musí pozorne sledovať okolie.
12. Podľa vývoja situácie môže strážca počas služobného zákroku prejsť k vhodnejšej taktike, použiť iné donucovacie prostriedky a pod.

3.5.1 Výklad pojmov

1. Zbraň

- a) Pojem zbraň má niekoľko definícií, ktoré upravujú jednotlivé osobitné predpisy napr.
 - Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, ktorý zbraň definuje ako čokoľvek, čím možno urobiť útok proti telu dôraznejším
 - Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore rozumie čokoľvek, čím možno urobiť útok proti telu dôraznejším (kameň, kľúče, reťaz, palica a podobne), strelná zbraň (pištoľ, revolver, puška a podobne), bodná zbraň (nôž, dýka a podobne) a zbraň hromadnej účinnosti (gulomet, granát a podobne).
- b) Strážca pri posudzovaní zbrane prioritne postupuje podľa zákona o Policajnom zbore, kde definícia zbrane je pre potreby strážcu obsiahlejšia.

2. Výzva

- a) Za výzvu považujeme všetko, čo jasne a jednoznačne upozorní osobu, proti ktorej strážca zakročuje, že jej konanie v rozpore s platnými predpismi na úseku OPaK rieši strážca a tento je rozhodnutý ukončiť jej protiprávne konanie, ak tak neurobí sama osoba.
- b) Výzvou strážca od osoby vyžaduje, aby upustila od protiprávneho konania v rozpore s platnými predpismi na úseku OPaK. Súčasťou výzvy je aj upozornenie – výstraha, ako bude strážca voči nej konať, ak výzvu neuposlúchne. Výzva má byť stručná, zrozumiteľná, jednoducho formulovaná, určitá a dôrazná. Podľa okolností prípadu je žiadúce, aby súčasťou výzvy bolo oslovenie toho proti komu sa služobný zákrok vykonáva.

3. Márna výzva a opakovaná výzva

Márna výzva je taká výzva, ktorá nebola uposlúchnutá. Opakovaná výzva je taká výzva, ktorú bolo potrebné zopakovať z dôvodu, že mohlo dôjsť k prehliadnutiu, alebo neuposlúchnutiu prvej výzvy.

4. Osoba sa nevzdá alebo sa zdráha uposlúchnuť výzvu

Rozumie sa neuposlúchnutie výzvy a ďalších pokynov zakročujúceho strážcu napríklad

- a) neukončenie protiprávneho konania
- b) neodhodenie zbrane,
- c) nevzdanie sa,
- d) nezastavenie,
- e) neopustenie úkrytu
- f) neodovzdanie veci získanej v rozpore s predpismi na OPaK, alebo veci použitej na konanie v rozpore s predpismi na OPaK .

5. Opakovaná výzva alebo opakované znamenie na zastavenie dopravného prostriedku

(1) Opakovaná výzva alebo opakované znamenie slúžiace na zastavenie dopravného prostriedku (ďalej len „vozidlo“) sa vyžadujú preto, že môže dôjsť k prehliadnutiu alebo neuposlúchnutiu prvej výzvy alebo prvého znamenia na zastavenie vozidla. Výzva na zastavenie vozidla je v súlade s § 75 zákona o OPaK a teda je každý, aj vodič vozidla, povinný takúto výzvu uposlúchnuť.

(2) Znamenie na zastavenie vozidla strážca dáva

- a) zdvihnutím ruky alebo zdvihnutým zastavovacím terčom, alebo svetidlom vyžarujúcim svetlo červenej farby, ktorým pohybuje v hornom polkruhu,
- b) z idúceho vozidla môže dávať toto znamenie kývaním ruky zvisle hore a dolu, vysunutým zastavovacím terčom alebo svetidlom vyžarujúcim svetlo červenej farby,
- c) pokyn na zastavenie vozidla možno dávať z vozidla idúceho pred zastavovaným vozidlom, ako aj z vozidla idúceho za zastavovaným vozidlom.

6. Bezohľadná jazda

- a) O bezohľadnú jazdu ide vtedy, ak vodič smeruje vozidlo na osoby alebo na strážcu, aby zabránil svojmu zastaveniu alebo zadržaniu, napríklad pri nelegálnom vjazde vozidla do chráneného územia
- b) Všeobecným znakom bezohľadnej jazdy je vážne a bezprostredné ohrozenie života, zdravia a majetku.

7. Nebezpečný páchatel'

Za nebezpečného páchatela strážca považuje každého, kto podľa zistených skutočností môže svojím konaním ohroziť život alebo zdravie zakročujúceho strážcu alebo iných osôb, najmä ak ide o páchatela trestného činu ozbrojeného zbraňou.

8. Útek osoby

- a) Útekou osoby sa rozumieme akékoľvek vzdialenie sa osoby z dosahu zakročujúceho strážcu v úmysle vyhnúť sa výkonu oprávnení strážcu.
- b) Spravidla sa jedná o útek osôb páchajúcich priestupky a trestné činy na úseku OPaK a nebezpečného páchatela pred ich zadržaním, počas riešenia spáchaného činu a počas predvádzania.

9. Pasívny odpor

Pasívny odpor je také konanie osoby, pri ktorej osoba bráni strážcovi vykonať alebo dokončiť služobné zákrok tým, že odmieta uposlúchnuť výzvu, pokyn, príkaz a požiadavku strážcu, (napríklad sedí, leží, stojí).

10. Aktívny odpor

Aktívny odpor je také konanie osoby, pri ktorej osoba vynakladá fyzickú energiu smerujúcu k znemožneniu vykonať alebo dokončiť služobný zákrok. Ide spravidla o násilné bránenie strážcovi vykonať služobný zákrok, (napríklad pri spútavaní nebezpečného páchatela a predvedení na útvar Policajného zboru).

11. Útok, priamo hroziaci útok a trvajúci útok

- a) Útok je vždy protiprávne konanie osoby proti záujmom chráneným zákonom. O útok osoby ide aj vtedy, ak by došlo k napadnutiu poštvaným zvieratom, ktoré je vlastne nástrojom v rukách útočníka. Útok má spravidla znaky trestného činu, ale nemusí (napríklad pri menšej intenzite útoku na telesnú integritu človeka, keď nie sú naplnené znaky ublíženia na zdraví).
- b) Útok hrozí priamo, ak má nastať ihneď, bezprostredne, v najbližšom okamihu.
- c) Útok trvá, pokiaľ neskončilo nebezpečenstvo pre napadnutý chránený záujem. Ukončenie útoku nie je totožné s dokonaním činu. Ukončenie útoku nastáva vtedy, ak nebezpečenstvo pre napadnuté záujmy pominulo alebo tieto záujmy boli už porušené a nehrozí nebezpečenstvo ďalších škôd.

3.5.2 Výkon služobného zákroku v prípade, keď strážca zakročuje sám

1. V prípade, že sa strážca rozhodne zakročiť sám, dodržiava najmä tieto zásady:

- a) podľa možností daných prostredím, v ktorom zakročuje zaujíma také postavenie aby nemohol byť napadnutý inou osobou,
- b) musí byť neustále pripravený v prípade nutnosti použiť donucovacie prostriedky (§ 76 zákona o OPaK), vrátane zbrane (§ 75 zákona o OPaK),
- c) od osoby proti ktorej zakročuje, udržiava náležitý odstup, aby bol pripravený odraziť útok smerujúci proti svojej osobe,
- d) pri výkone služobného zákroku sa strážca presvedčí, či osoba voči ktorej zakročuje nie je ozbrojená, alebo či pri sebe nemá predmet, ktorým by mohla ohroziť jeho osobu alebo spôsobiť zranenie sebe prípadne iným osobám a zbraň jej odníme (§ 75 zákona o OPaK),
- e) dovedy, kým sa nepresvedčí, že osoba nie je ozbrojená, postupuje ako by ozbrojená bola,
- f) pri služobnom zákroku proti nebezpečnému páchatelovi strážca postupuje obzvlášť obozretne a s využitím všetkých dostupných donucovacích prostriedkov, tie však použije až keď sú naplnené zákonom ustanovené podmienky použitia donucovacích prostriedkov (§ 76 zákona o OPaK),
- g) podľa vývoja situácie pri vykonávaní služobného zákroku sa strážca rozhodne, či si vystačí s vlastnými silami a prostriedkami, alebo potrebuje privolať pomoc Policajného zboru potrebnú na dokončenie služobného zákroku. V tomto prípade vyrozumie prostredníctvom tiesňového volania (112, 158) miestne príslušné operačné stredisko Policajného zboru a riadi sa jeho pokynmi,
- h) služobný zákrok je nutné vykonať rýchlo, dôrazne, pri jeho výkone aj po jeho ukončení – najmä pri predvádzaní osoby na útvar Policajného zboru alebo k privolanej hliadke Policajného zboru musí byť strážca neustále bdely a ostrážitý,

- i) o vykonanom služobnom zákroku v prípade potreby okamžite informuje nadriadeného,
- j) chráni svoj život a zdravie a život a zdravie osoby, proti ktorej zakročuje ako aj nezúčastnených osôb,
- k) zadržanú osobu bezodkladne strážca predvedie na útvar Policajného zboru a odovzdá ju spolu s odobratou zbraňou (§ 77 zákona o OPaK),
- l) odovzdá bezodkladne odňaté veci orgánu, ktorý bude rozhodovať o protiprávnom konaní,
- m) po vykonaní služobného zákroku, ihneď keď to okolnosti dovoľia, je strážca povinný poskytnúť prvú pomoc zraneným osobám a zabezpečiť ich lekárske ošetrovanie (§ 77 zákona o OPaK).
- n) strážca je povinný neodkladne hlásiť svojmu nadriadenému každý služobný zákrok, pri ktorom použil donucovacie prostriedky (§ 77 zákona o OPaK) a to spísaním hlásenia o použití donucovacích prostriedkov.

3.5.3 Služobné zákroky s prípravou

1. Príprava strážcu na vykonanie služobného zákroku spočíva v dôkladnom vyhodnotení situácie a okolností, dostupných informácií o osobe alebo osobách, proti ktorým bude zakročovať, mieste, spôsobu a času vykonania služobného zákroku, určení síl, prostriedkov a taktických postupov na vykonanie služobného zákroku. V prípade potreby vyžiadanie si súčinnosti Policajného zboru – zadržanie vykrádačov hniezd, pytlakov na chránené živočíchy, vodičov terénnych motocyklov, motorových štvorkoliek a snežných skútrov. Predpokladom služobného zákroku s prípravou je väčší časový interval medzi okamihom, kedy bola zistená potreba vykonania služobného zákroku a okamihom jeho skutočného vykonania.

2. O osobe, proti ktorej má služobný zákrok smerovať, je vhodné zistiť nasledovné:

- a) overiť meno a priezvisko osoby, jej dátum narodenia, trvalý a prechodný pobyt,
- b) preveriť, či by osoba mohla byť ozbrojená, alebo či sa môže jednať o nebezpečného páchatela,

- c) zistiť povahové a charakterové vlastnosti, zvyky a návyky, čo má veľký význam predovšetkým pre určenie počtu síl a prostriedkov pri služobnom zákroku,
- d) zistiť poznatky o osobe – telesná stavba, športové a iné aktivity,
- e) preveriť, či osoba požíva často alebo vo väčšej miere alkoholické nápoje, drogy alebo iné návykové látky,
- f) overiť, či osoba nepožíva diplomatické výsady a imunity alebo poslaneckú imunitu.

3. O mieste vykonania služobného zákroku je žiaduce zistiť najmä:

- a) získať informácie o lokalite, nákresy a mapky,
- b) v prípade nelegálnych jazd na terénnych motocykloch, motorových štvorkolkách a snežných skútroch, zistiť trasy kadiaľ sa jazdy vykonávajú a vytipovať miesta, kde je vodičov týchto vozidiel možné zastaviť s ohľadom na možnosť minimalizovať útek, použitie vozidla ako zbrane a pod,
- c) zistiť celkovú polohu miesta budúceho služobného zákroku, prístupových ciest, úkrytov na mieste, možností, ktoré môže páchateľ využiť, napríklad na útek, na úkryt a podobne,
- d) zvoliť miesto služobného zákroku, pokiaľ možno čo najmenej frekventované, na ktorom je najmenšia pravdepodobnosť ohrozenia života, zdravia a majetku nezúčastnených osôb, najmä v prípade použitia zbrane,
- e) rozmiestniť sily a prostriedky určené na vykonanie služobného zákroku,
- f) zistiť čas v ktorom sa osoba páchajúca protiprávne konanie spravidla tohto konania dopúšťa a určiť vhodný čas na vykonanie služobného zákroku.

4. O spôsobe vykonania služobného zákroku je žiaduce:

- a) vypracovať viac variantov pre vykonanie služobného zákroku a tým vylúčiť čo najviac prekvapujúcich situácií, na ktoré by strážca nebol schopný reagovať,
- b) presne a podrobne určiť úlohy pre jednotlivých strážcov a v prípade súčinnosti Policajného zboru policajtov, ktorí budú pri služobnom zákroku nasadení.

5. Vo vzťahu k charakteru a počtu síl a prostriedkov na vykonanie služobného zákroku je potrebné vychádzať z celkovej situácie na mieste, počtu osôb, proti ktorým má byť služobný zákrok uskutočnený, prihliadať na stupeň nebezpečnosti a intenzitu útoku na zákonom chránený záujem, na spôsob a rozsah jeho porušenia.

3.5.4 Služobné zákroky bez prípravy

1. Služobné zákroky bez prípravy sú svojím charakterom na realizáciu podstatne ťažšie a náročnejšie ako služobné zákroky s prípravou. Pri ich výkone sa kladú vysoké nároky na zakročujúcich strážcov, ktorí musia samostatne a operatívne zvoliť spôsob a taktiku vykonania služobného zákroku. Odlišnosť od služobného zákroku s prípravou spočíva najmä v tom, že strážca má na prípravu len minimálny časový priestor.

2. Pri ich vykonaní sa strážca musí rozhodovať vo veľmi krátkom čase, pričom dôležitú úlohu tu zohráva moment prekvapenia, ktorý je potrebné pri služobných zákrokoch bez prípravy vždy uplatniť.

3. Strážca je odkázaný na vlastné schopnosti, pričom úspešnosť služobného zákroku závisí od jeho skúseností, pripravenosti, vycvičenosti, pohotovosti, rozvahy a rýchlosti jeho reakcie na vzniknutú situáciu s prihliadnutím na svoje technické a materiálne vybavenie.

4. Ak to situácia vyžaduje a okolnosti umožnia, vyžiada si strážca súčinnosť príslušného útvaru Policajného zboru pričom informuje o zamýšľanom vykonaní služobného zákroku, o osobe, mieste a ďalších skutočnostiach.

3.6 Druhy služobných zákrokov

3.6.1 Služobný zákrok proti jednej osobe

1. Z hľadiska taktiky služobného zákroku sa strážca po zistení protiprávneho konania a po príchode na miesto činu sa v prvom rade identifikuje (slovným vyhlásením stráž prírody, služobným odznakom, alebo uniformou) potom rázne vyzve osobu, aby upustila od protiprávneho konania. Ak osoba výzvu neuposlúchne, strážca osobu upozorní, na dôsledky jej konania, ktoré si osoba svojim konaním môže spôsobiť s tým, že ju upozorní aj na to, že v prípade potreby budú voči nej použité donucovacie prostriedky. V prípade, že osoba aj napriek výzve od konania neupustí, zakročuje voči nej rozhodne, bdelo, ostrážito a rýchlo. Ak si to situácia vyžaduje osobu zadrží a eskortuje na príslušný útvar Policajného zboru, respektíve si privolá hliadku Policajného zboru.

2. Pri služobnom zákroku všeobecne je potrebné urobiť neodkladné úkony a od začiatku zaisťovať dôkazy t. j. zistenie totožnosti svedkov, zaistenie dôkazov, zabránenie znehodnoteniu stôp a podobne. V prípade podozrenia zo spáchania trestného činu strážca vyrozumie operačné stredisko krajského riaditeľstva Policajného zboru, ktoré zabezpečí vyslanie hliadky Policajného zboru, alebo príslušného orgánu činného v trestnom konaní (poverený policajt alebo vyšetrovateľ). Ak došlo pri vykonaní služobného zákroku k zraneniu osoby, voči ktorej bol zákrok smerovaný je strážca povinný zabezpečiť ich lekárske ošetrenie a vyžiada lekársku správu o ich zraneniach. Túto činnosť vykoná v súčinnosti s povereným policajtom príslušného útvaru Policajného zboru.

3.6.2 Služobný zákrok proti skupine osôb

1. Strážca po zistení protiprávneho konania, ktoré pácha skupina osôb a po príchode na miesto činu sa v prvom rade identifikuje (slovným vyhlásením stráž prírody, služobným odznakom, alebo uniformou) potom rázne vyzve osoby, aby upustili od protiprávneho konania. Ak osoby výzvu neuposlúchnu, strážca osoby upozorní na dôsledky ich konania a ktoré zákonné opatrenia môžu byť voči nim vykonané. Upozorní ich aj na to, že v prípade potreby budú voči nim použité donucovacie prostriedky. V prípade, že osoby aj napriek výzve od konania neupustia, zakročuje strážca voči nim rozhodne, bdelo, ostrážito a rýchlo. V tomto prípade vyrozumie operačné stredisko krajského riaditeľstva Policajného zboru, ktoré zabezpečí vyslanie hliadky Policajného zboru a riadi sa pokynmi operačného dôstojníka. Vzhľadom na to, že strážca zakročuje spravidla v prírodnom prostredí mimo dostupnosť bežných motorových vozidiel, strážca operačnému dôstojníkovi podrobne popíše miesto kde sa nachádza, trasu prístupu a spôsob porušenia platných predpisov na úseku OPaK, ktorého sa osoby dopustili.

2. Pri služobnom zákroku proti viacerým osobám strážca vykonáva neodkladné úkony a od začiatku zaisťuje dôkazy t. j. vykonáva dokumentáciu protiprávneho konania, ak je to možné zisťuje totožnosť svedkov, zaisťuje dôkazy, bráni znehodnoteniu stôp a podobne. V prípade podozrenia zo spáchania trestného činu strážca vyrozumie operačné stredisko krajského riaditeľstva Policajného zboru, ktoré zabezpečí vyslanie hliadky Policajného zboru, alebo príslušného orgánu činného v trestnom konaní (poverený policajt alebo vyšetrovateľ). Ak došlo pri vykonaní služobného zákroku k zraneniu osoby voči ktorej bol zákrok smerovaný je strážca povinný zabezpečiť ich lekárske ošetrovanie a vyžiada lekársku správu o ich zraneniach. Túto činnosť vykoná v súčinnosti s povereným policajtom príslušného útvaru Policajného zboru.

3. Pri služobných zákrokoch proti skupine osôb strážca postupuje zvlášť dôrazne aj pri použití primeraných donucovacích prostriedkov a to tak, aby svojím postupom a rozhodnosťou znemožnil pokračovanie v protiprávnom konaní. Zadržuje a zisťuje totožnosť najmä prípadného organizátora, alebo organizátorov protiprávneho konania, ako aj ostatné osoby, ktoré vystúpia na ich ochranu alebo inak znemožňujú služobný zákrok strážcu.

4. Ak strážca vzhľadom na svoje možnosti, počet a charakter osôb porušujúcich platné predpisy na úseku OPaK nie je schopný služobný zákrok vykonať vlastnými silami a prostriedkami, vyžiada si prostredníctvom operačného strediska krajského riaditeľstva Policajného zboru pomoc. To zabezpečí vyslanie hliadky Policajného zboru a dovtedy sa riadi sa pokynmi operačného dôstojníka. Do príchodu hliadky pozoruje výtržníkov, tipuje organizátorov protiprávneho konania a podľa situácie vyzýva na ukončenie protiprávneho konania. Neustále dbá na zvýšenú opatrnosť vzhľadom na existenciu hrozby nebezpečného útoku zo strany výtržníkov. Služobný zákrok vykoná až po príchode hliadky Policajného zboru spoločne s policajtmi.

3.6.3 Služobný zákrok proti osobám pod vplyvom alkoholu alebo iných omamných a psychotropných látok

1. Strážca sa pri výkone svojich služobných povinností môže často stretnúť s osobami, ktoré sú pod vplyvom alkoholu alebo iných omamných látok a ktoré sa dopúšťajú protiprávneho konania (nelegálni zberači plodov rastlín, vodiči snežných skútrov a motorových štvorkoliek, turisti). Pri vykonaní služobného zákroku voči osobe, ktorá je pod vplyvom alkoholu alebo iných omamných a psychotropných látok, musí mať strážca na zreteli, že táto osoba môže byť agresívna.

2. Pred vykonaním služobného zákroku proti osobe, ktorá je pod vplyvom alkoholu alebo iných omamných a psychotropných látok, je potrebné zistiť či je osoba agresívna a stupeň agresivity osoby.

3. Počas a po vykonaní služobného zákroku proti osobe, ktorá je pod vplyvom alkoholu alebo iných omamných a psychotropných látok, strážca vykonáva najmä tieto činnosti:

- a) snaží sa upokojiť osobu,
- b) ak je osoba agresívna, použije výzvu a v prípade potreby zvolí primerané donucovacie prostriedky,
- c) ak je osoba zranená poskytne jej prvú pomoc, prípadne zabezpečí lekárske ošetrovanie,
- d) zistí totožnosť osoby, zdokumentuje jej protiprávne konanie (zabezpečenie totožnosti svedkov, zaistenie stôp a pod.),
- e) osobe strážca neukladá blokovú pokutu na mieste, ale jej konanie rieši až po jej vytriezvení, prípadne po pominutí vplyvu iných omamných a psychotropných látok,
- d) v prípade, že nevie zistiť totožnosť osoby, túto predvedie na príslušný útvar Policajného zboru alebo si prostredníctvom operačného strediska krajského riaditeľstva Policajného zboru zabezpečí pomoc.

3.6.4 Služobný zákrok proti cudzím štátnym príslušníkom

1. Protiprávne konanie cudzích štátnych príslušníkov strážca rieši rovnako ako obdobné konanie občanov Slovenskej republiky.
2. Podľa možností a okolností si strážca zabezpečí tlmochníka alebo osobu, ktorá je schopná vysvetliť cudzincovi podstatu vykonania služobného zákroku, dôvody služobného zákroku ako aj dôsledky jeho protiprávneho konania.

3.6.5 Služobné zákroky proti osobám s diplomatickou imunitou a výsadou

1. Proti osobám s diplomatickou výsadou a imunitou podľa medzinárodného práva, ktoré sa preukážu diplomatickým pasom a zvláštnym preukazom vydaným Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky, ktorý potvrdzuje ich akreditáciu v Slovenskej republike, ktoré sa dopúšťajú protiprávneho konania možno zakročiť iba v obmedzenom rozsahu.
2. Ak tieto osoby nemôžu svoju totožnosť hodnoverne preukázať, musia strpieť úkony nevyhnutné na zistenie ich totožnosti – predvedenie na útvar Policajného zboru, vyčkanie príchodu hliadky Policajného zboru.
3. Strážca osobu upozorní na porušenie zákona a vyzve, aby od protiprávneho konania upustila, poznačí si jej osobné údaje, číslo diplomatického pasu a zvláštneho preukazu a bez ďalšieho obmedzovania ju prepustí. Vec nesmie riešiť v blokovom konaní. V prípade, že sa osoba dopúšťa páchania trestného činu vyžiada si prostredníctvom operačného strediska krajského riaditeľstva Policajného zboru pomoc. To zabezpečí vyslanie hliadky Policajného zboru a dovtedy sa riadi sa pokynmi operačného dôstojníka.

4. Ak osoba aj napriek výzve pokračuje v páchaní trestnej činnosti, urobí strážca podľa situácie potrebné opatrenia na zamedzenie takéhoto konania aj za použitia donucovacích prostriedkov v rozsahu ustanovenom v zákone o OpaK.

5. Je zakázané vykonávať prehliadku dopravného prostriedku alebo batožiny osoby požívajúcej diplomatické výsady a imunity podľa medzinárodného práva. V prípade podozrenia, že sa vo vozidle nachádzajú jedince chráneného druhu, zver alebo ryby získané v rozpore s platnými predpismi oznámi toto policajtovi privolanej hliadky Policajného zboru a riadi sa jeho pokynmi.

6. O služobných zárokoch proti osobám požívajúcich diplomatické výsady a imunity a o zistenom protiprávnom konaní týchto osôb strážca bezodkladne informuje svojho nadriadeného.

3.6.6 Služobné zákroky proti poslancom Národnej rady Slovenskej republiky

1. Ak sa protiprávneho konania dopustil poslanec Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „poslanec NR SR“) jeho protiprávne konanie strážca rieši rovnako ako obdobné konanie občanov Slovenskej republiky.

2. Priestupok poslanca NR SR môže strážca riešiť v blokovom konaní, alebo jeho konanie oznámi orgánu ochrany prírody, ktorý bude vo veci konať.

3. Trestný čin spáchaný poslancom NR SR strážca rieši v súčinnosti s privolanou hliadkou Policajného zboru.

4. Ak sa poslanec NR SR dopustil spáchania trestného činu a ani po výzve neupustí od protiprávneho konania, urobí strážca podľa situácie potrebné opatrenia na zamedzenie takéhoto konania aj za použitia donucovacích prostriedkov.

5. O protiprávnom konaní poslanca NR SR strážca bezodkladne informuje svojho nadriadeného.

3.6.7 Služobné zákroky proti vojakom Ozbrojených síl Slovenskej republiky, policajtom Vojenskej polície, policajtom Policajného zboru, colníkom, príslušníkom ozbrojených bezpečnostných zborov, príslušníkom Národného bezpečnostného úradu a príslušníkom spravodajských služieb Slovenskej republiky

1. V prípade, že sa profesionálny vojak Ozbrojených síl Slovenskej republiky, policajt Vojenskej polície, policajt Policajného zboru, colník, príslušník ozbrojených bezpečnostných zborov, príslušník Národného bezpečnostného úradu, príslušník spravodajských služieb Slovenskej republiky dopúšťa protiprávneho konania je strážca povinný riešiť aj porušenia platných predpisov týchto osôb.

2. Pri zisťovaní totožnosti osôb uvedených v ods. 1 sú tieto povinné na výzvu strážcu preukázať svoju totožnosť a to dokladom totožnosti alebo služobným preukazom.

3. Ak totožnosť osôb uvedených v ods. 1 nie je možné zistiť a to z dôvodu odmietnutia alebo z dôvodu, že žiadny z uvedených dokladov pri sebe nemajú, strážca je oprávnený takéto osoby predviesť na útvar Policajného zboru, alebo si vyžiada si prostredníctvom operačného strediska krajského riaditeľstva Policajného zboru pomoc. To zabezpečí vyslanie hliadky Policajného zboru.

4. Za spáchanie priestupku uvedeným osobám strážca nemôže udeliť blokovú pokutu. Porušenie platných predpisov strážca oznámi ich nadriadeným na disciplinárne prejednanie.

5. Pri spáchaní trestného činu osobami uvedenými v odseku 1. strážca postupuje obdobne ako by ho spáchala civilná osoba.

6. Ak osoba uvedená v odseku 1. aj napriek výzve pokračuje v páchaní trestnej činnosti, urobí strážca podľa situácie potrebné opatrenia na zamedzenie takéhoto konania aj za použitia donucovacích prostriedkov v rozsahu ustanovenom v zákone o OpaK.

7. Pri služobných zákrokoch proti osobám uvedeným v ods. 1, musí strážca dbať na zvýšenú opatrnosť, pretože je možné vo väčšej miere predpokladať, že takéto osoby môžu byť ozbrojené. Strážca sa vždy presvedčí, či osoba proti ktorej zakročuje, nemá pri sebe zbraň, a ak takáto osoba má zbraň odníme ju. Podľa charakteru prípadu zakročujúci strážca môže požiť niektorý z donucovacích prostriedkov podľa zákona o OPaK.

3.6.8 Služobné zákroky proti osobám mladším ako 15 rokov

1. V prípade, že sa protiprávne konanie spácha osoba mladšia ako 15 rokov a to v takom rozsahu, že prípad nemožno vybaviť na mieste, je potrebné za účelom zistenia totožnosti predviesť túto osobu podľa okolností na príslušný útvar Policajného zboru, k rodičom alebo k inej oprávnenej osobe, ktorej výchova tejto osoby bola zverená. V zložitejších prípadoch si strážca vyžiada prostredníctvom operačného strediska krajského riaditeľstva Policajného zboru pomoc. To zabezpečí vyslanie hliadky Policajného zboru. Pri predvádzaní osoby mladšej ako 15 rokov je potrebné dbať na to, aby nebol spôsobený zbytočný rozruch na verejnosti.

2. Proti osobe mladšej ako 15 rokov je možné v prípade potreby použiť iba hmaty a chvaty. Ostatné donucovacie prostriedky môže strážca použiť len v prípade, keď útok tejto osoby bezprostredne ohrozuje životy a zdravie iných osôb alebo vlastnej osoby, alebo hrozí závažná škoda na chránených častiach prírody a krajiny a nebezpečenstvo nemožno odvrátiť inak.

3. Presnú vekovú hranicu pri služobnom zákroku proti uvedenej osobe je v niektorých prípadoch nemožné určiť. Osobu je preto potrebné posudzovať najmä podľa jej celkového výzoru.

3.6.9 Služobné zákroky proti tehotnej žene, osobe vysokého veku, osobe so zjavnou telesnou chybou alebo chorobou

1. Strážca sa pri služobnom zákroku proti takejto osobe snaží postupovať tak, aby protiprávne konanie týchto osôb vyriešil bez použitia donucovacích prostriedkov najmä výzvou na upustenie od protiprávneho konania.

2. V prípade, že osoba vysokého veku, alebo osoba so zjavnou telesnou chybou alebo chorobou na výzvu nereaguje a teda protiprávny stav nemožno odstrániť bez použitia donucovacích prostriedkov, je strážca oprávnený potreby použiť iba hmaty a chvaty. Ostatné donucovacie prostriedky môže strážca použiť len v prípade, keď útok tejto osoby bezprostredne ohrozuje životy a zdravie iných osôb alebo vlastnej osoby, alebo hrozí závažná škoda na chránených častiach prírody a krajiny a nebezpečenstvo nemožno odvrátiť inak.

3. Strážca nesmie použiť donucovacie prostriedky proti zjavne tehotnej žene.

4. Za tehotnú ženu strážca považuje ženu, na ktorej je stav tehotenstva zjavný, ktorá sa za tehotnú ženu pred použitím donucovacích prostriedkov vyhlási, ak takéto vyhlásenie za ňu urobí iná osoba alebo ak to strážca vie z osobného poznania alebo z iných zdrojov.

5. Vekovú hranicu od kedy je osobu potrebné považovať za osobu vysokého veku nemožno určiť. Takúto osobu je potrebné posudzovať najmä podľa jej celkového výzoru.

6. Za osobu so zjavnou telesnou chybou alebo chorobou treba považovať najmä osobu s ochrnutými alebo chýbajúcimi končatinami, osobu pohybujúcu sa pomocou invalidného vozíka alebo o barlách alebo osobu s inak zjavne sťaženým pohybom. Za takúto osobu treba považovať aj osobu nevidomú a ak to možno pred použitím donucovacích prostriedkov zistiť, aj osobu hluchonemú.

3.6.10 Služobné zákroky proti osobám duševne chorým

1. V prípade, že strážca zistí, že osoba, proti ktorej zakročuje javí známky duševnej poruchy, zaistí a vyzoomie jej zákonného zástupcu alebo opatrovníka a osobu jej odovzdá. Takýto postup je však možný len vtom prípade, ak je známa totožnosť tejto osoby.

2. Ak sa nepodarí zistiť totožnosť na mieste služobného zákroku, je nutné takúto osobu predviesť na príslušný útvar Policajného zboru, alebo si strážca vyžiada prostredníctvom operačného strediska krajiského riaditeľstva Policajného zboru pomoc. To zabezpečí vyslanie hliadky Policajného zboru. Tam budú vykonané úkony nevyhnutné k zisteniu totožnosti osoby.

3. Ak konanie duševne chorej osoby je také nebezpečné, že vážne ohrozuje životy a zdravie osôb, alebo hrozí závažná škoda na chránených častiach prírody a krajiny strážca je povinný chrániť tieto hodnoty pred jej útokmi. Ak sa strážca nemôže vzdialiť z miesta služobného zákroku, požiada o privolanie vozidla záchranej služby niektorého z občanov. Prevoz následne zabezpečuje zdravotnícky personál vozidla záchranej služby.

4. Vzhľadom na to že chovanie týchto osôb je nevypočítateľné a často sa ich reakcie nedajú dopredu odhadnúť, respektíve predvídať strážca pri služobnom zákroku dbá na zvýšenú pozornosť a opatrnosť.

5. Duševne choré osoby môžu mať aj prípadné sklony k sebapoškodzovaniu a samovražďám, a preto je nutné vykonať také opatrenia počas ich predvádzania na príslušný útvar Policajného zboru, alebo odvozu na psychiatrické oddelenie nemocnice s poliklinikou alebo do psychiatrickej liečebne vozidlom záchrannej služby a personálom zdravotníckeho zariadenia, aby nedošlo k ich ujme na živote alebo zdraví, prípadne k ujme na živote alebo zdraví zakročujúceho policajta, alebo pracovníkov zdravotníckeho zariadenia.

3.7 Taktika vykonania služobných zákrokov a úkonov v praxi

3.7.1 Taktické zásady služobných zákrokov

1. V praxi sa často stáva, že osoba pristihnutá pri páchaní trestného činu, alebo priestupku nevie hodnoverne preukázať svoju totožnosť, alebo odmieta uposlúchnuť výzvu strážcu na ukončenie protiprávneho konania má strážca v zmysle § 75, ods. 1), písm. h) a i) zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov právo predviesť túto osobu, alebo osoby na útvar Policajného zboru za účelom zistenia totožnosti vtedy môže aj obmedziť jej osobnú slobodu. Taktiež má právo v zmysle § 75, ods. 1), písm. m) použiť donucovacie prostriedky, v zmysle písm. r) použiť služobnú zbraň, v zmysle písm. n) požadovať pomoc Policajného zboru a to v prípade, ak nie je schopný splniť túto úlohu vlastnými silami a prostriedkami a v zmysle písm. t) sa presvedčiť, či predvádzaná osoba nemá pri sebe zbraň a túto jej odňať.

2. Strážca musí mať neustále na zreteli, že páchatelmi protiprávnych konaní sú ľudia rôzneho temperamentu, rôznej inteligenčnej úrovne a zamerania páchania protiprávneho konania. Taktiež sa môže jednať o osoby, ktoré sú agresívne, ovládajú niektoré z bojových umení, alebo sú rôzne fyzicky zdatné.

3. Strážca preto vždy musí predvídať, že:

- osobnosť páchatela môže byť výsledkom typu niektorej duševnej choroby,
- aj duševne zdravý páchatel' je zo začiatku pod vplyvom obrovského stresu, čo môže potláčať jeho schopnosť konať racionálne – preto sa za najviac nebezpečné považujú počiatočné štádiá konfrontácie,
- páchatelia sú najlepší odhadcovia situácií a okamžite spoznajú, či je strážca bojovník alebo nie,
- páchatel' vo veľmi krátkom čase zistí, či je strážca profesionál alebo nie,
- páchatel' vyhľadáva signály, ktoré vysielajú oči a telo strážcu, z nich zistí, či je schopný vykonať potrebný zákrok alebo nie,
- najnebezpečnejšie sú ruky páchatela, preto pozor na ruky – hlavne na pravú – aj keď je páchatel' otočený chrbtom k strážcovi,
- u zadržaného páchatela musí strážca vzbudiť rešpekt

4. Základným pravidlom pri zadržaní páchatel'ov protiprávneho konania ktoré strážca dodržiava je zachovať bezpečnú vzdialenosť (teritorialita), nedodržiavaním potrebného odstupu od páchatela môže dôjsť z jeho strany k závažným poraneniam strážcu. Strážca musí mať na pamäti, že akcia je rýchlejšia ako reakcia.

5. Teritorialita – sociálne vzdialenosti majú svoje zóny

- **Intímna zóna** – 0-30 cm, sem púšťame len svojich blízkych. Tu strácame zrkovú kontrolu nad celým telom druhého človeka a nevidíme jeho mimiku. Púšťame sem ľudí, ktorým plne dôverujeme. Pri konfliktnej situácii je úmyselný vstup do tejto zóny spojený so zastrašovaním
- **Osobná zóna** – 30-120 cm, púšťame sem ľudí, ktorých poznáme, ale nie sú nám až tak blízki. Máme plnú zrkovú kontrolu nad správaním druhého, je nám stále na dosah, takže je to situácia, kedy nás môže kedykoľvek ohroziť.

- **Sociálna zóna** – 1,2-3 metre, je to bezpečná zóna v ktorej komunikujeme s neznámymi ľuďmi, v pracovnom styku. Človek sa s nami môže normálne bez zvyšovania hlasu rozprávať, jeden druhému sa môžeme pozeráť do očí, máme ho pod plnou zrakovou kontrolou. Táto vzdialenosť nám zabezpečuje pri vzniku konfliktu možnosť ľahšieho úniku z nebezpečnej situácie.
- **Verejná zóna** – 4 metre a viac, v takejto vzdialenosti sa stráca osobný kontakt človeka s človekom a je potrebné znížiť vzdialenosť ak nechceme na druhého zvýšiť hlas. Úmyselné udržiavanie veľkej vzdialenosti a pokrikovanie na diaľku na seba môže byť znakom konfliktu.

6. Z taktického hľadiska strážca musí nájsť takú pozíciu na mieste služobného zákroku, aby mal zabezpečenú únikovú cestu pre prípad náhleho ústupu. K prihliadnutiu k okolnostiam služobného zákroku, mal by kontrolovať dianie nielen pred sebou, ale aj za sebou. Krok dozadu môže zachrániť policajtovi život, pričom sa vytvorí dostatočný manipulačný priestor na odvrátenie útoku. Využíva najmä sociálnu a verejnú zónu.

7. Vzdialenosť na prekonanie aktívneho odporu alebo fyzického útoku páchatela je bezprostredná vzdialenosť, kde je potrebné byť náležite vycvičený a pripravený s dostatočným množstvom skúseností.

8. Donucovanie so zbraňou na vzdialenosť cca 7-10 metrov zabezpečí dostatočný prehľad o situácii, pričom vie lepšie reagovať na zmenu situácie.

9. V prípade ak to situácia umožňuje, je potrebné vyhnúť sa kontaktu s nebezpečným páchatelom a vyzývať ho z úkrytu a prostredníctvom operačného strediska krajského riaditeľstva Policajného zboru požiadať o pomoc. To zabezpečí vyslanie hliadky Policajného zboru.

10. V prípade, že osoba je ozbrojená, strážca zväži či je schopný vykonať služobný zákrok. Zvažuje povahu a situáciu, vlastnú pripravenosť a schopnosť vykonať zákrok, ako aj svoje možnosti a prostriedky na vykonanie zákroku. Na základe toho sa rozhodne vykonať služobný zákrok tak, aby ho doviedol do konca. V prípade, že služobný zákrok nie je schopný vykonať sám vyžiada si prostredníctvom operačného strediska krajského riaditeľstva Policajného zboru pomoc. To zabezpečí vyslanie hliadky Policajného zboru.

11. Ak vzhľadom na konkrétnu situáciu nie je predpoklad, že služobný zákrok bude úspešne vykonaný, strážca privolá posily alebo prostredníctvom operačného strediska krajského riaditeľstva Policajného zboru pomoc. To zabezpečí vyslanie hliadky Policajného zboru.

12. Pri zvládnutí vykonania služobného zákroku hrá veľkú úlohu aj neverbálna komunikácia a to najmä:

- **Proxemika** – miera vzdialenosti od iných ľudí, intímny priestor
- **Teritorialita** – obsadenie priestoru
- **Gestika** – pohyb rúk
- **Posturológia** – polohy tela, držanie rúk
- **Paralingvistika** – zafarbenie hlasu, rýchlosť reči, sila a tón hlasu
- **Haptika** – dotyky, potľapkávanie, podanie ruky, „obchytkávanie“
- **Mimika** – najmä pohyby očí, úst a tvárového svalstva
- **Zrakový kontakt** – vzájomné pohľady, pohľady bokom, druh pohľadu
- **Iné znaky (produkcia)** – oblečenie, účes

13. Strážca si všíma tieto signály, ktoré voči nemu osoba vysiela a na základe nich by mal určiť či od osoby má očakávať aktívny odpor, útok alebo útek tejto osoby.

3.7.2 Predvedenie osoby na útvar Policajného zboru

1. V prvom rade je potrebné dobre zvážiť situáciu a uzrejmíť si, či sme schopní zásah zvládnuť sami, alebo na jeho zvládnutie potrebujeme posily kolegov alebo príslušníkov Policajného zboru. V tomto prípade si strážca vyžiada prostredníctvom operačného strediska krajského riaditeľstva Policajného zboru pomoc. To zabezpečí vyslanie hliadky Policajného zboru. Taktiež si musíme vopred napláňovať ústupovú trasu.

2. V prípade, že strážca nemá k dispozícii motorové vozidlo, bude páchatela predvádzať len k privolanej policajnej hliadke. Tu musíme telefonicky dohodnúť miesto a čas stretnutia s policajnou hliadkou. Miesto musíme zvoliť také, kam sa táto hliadka dostane svojim motorovým vozidlom. Službukonajúcemu policajtovi musíme presne vysvetliť situáciu (kto vykonáva predvedenie, koľko páchatel'ov predvádzame) a dôvody potreby predvádzania páchatel'a. Nie všetci policajti sa vyznajú v teréne a preto je potrebné vysvetliť aj trasu postupu privolanej policajnej hliadky na miesto stretnutia.

3. Predvádzaná osoba môže ísť s so strážcom na útvar Policajného zboru dobrovoľne alebo za použitia donucovacích prostriedkov. Zákon dáva strážcovi možnosť voľby ktorý z donucovacích prostriedkov použije (§ 76 zákona o OPaK). Druh donucovacieho prostriedku a intenzita jeho použitia nesmú byť však zjavne neprimerané situácii. Pred použitím donucovacích prostriedkov je strážca povinný vyzvať osobu aby upustila od protiprávneho konania s výstrahou že voči nej bude použitý niektorý z donucovacích prostriedkov. Od tejto výzvy môže upustiť len v prípade, keď je sám napadnutý alebo je ohrozený život a zdravie inej osoby, alebo ak vec neznesie odklad alebo tomu bránia iné okolnosti.

4. Ak osoba odmieta ísť so strážcom aj napriek výzve dobrovoľne a vzpiera sa (snaží sa ujsť, myká sa, útočí na strážcu) ide z jej strany o aktívny odpor. V takomto prípade strážca pri predvádzaní použije na jej spútanie putá.

5. Pred začatím predvádzania sa strážca vždy presvedčí, či osoba, ktorú predvádza nie je ozbrojená a ak je túto zbraň jej odoberie. Zbraň po predvedení odovzdá spolu s osobou na útvare Policajného zboru. Osobu ktorú strážca bude prehliadať vopred upozorní, že je na to oprávnený v zmysle zákona a že ona musí toto oprávnenie strpieť.

6. Počas transportu osoby či už pešiemu k vozidlu strážcu alebo pri-
volanej hliadke Policajného zboru alebo transportu vo vozidle stráž-
cu strážca dbá na zvýšenú opatrnosť, pretože aj počas transportu sa
môže predvádzaná osoba pokúsiť o útok, alebo útek. Preto pri trans-
porte strážca dodržiava najmä tieto zásady:

- pri transporte by malo byť vždy viac strážcov ako predvádzaných osôb,
- strážca nikdy nekráča pred predvádzanou osobou ale za ňou a udržiava si bezpečný odstup,
- pri transporte služobným autom jeden strážca sedí vzadu pri predvádzanej osobe tak, aby bránil predvádzanej osobe v možnom útoku na vodiča,
- v prípade transportu osoby v aute strážca, ktorý sedí vedľa predvádzanej osoby vzadu nesmie mať pri sebe zbraň,
- predvádzaná osoba nikdy nesmie sedieť priamo za vodičom či už je alebo nie je spútaná. Táto osoba, sedí šikmo vzadu.

7. Po odovzdaní osoby na útvare Policajného zboru sa odporúča aby strážca spolu s policajtom a predvedenou osobou navštívil lekára, za účelom zistenia možného poranenia predvádzanej osoby, ku ktorému mohlo dôjsť použitím donucovacích prostriedkov pri zadržaní a predvádzaní osoby. Toto potvrdenie lekár zapíše buď do „Hlásenia o použití donucovacích prostriedkov pracovníkom ŠOP SR a členom

stráže prírody“, alebo vystaví osobitné potvrdenie, ktoré bude neoddeliteľnou súčasťou tohto hlásenia. Predídeme tak neskoršiemu možnému obvineniu zo strany páchatela, že sme mu spôsobili vážne zranenia, aj keď pri odovzdaní na útvare Policajného zboru nemal viditeľné zranenia.

3.7.3 Spútavanie osoby

1. Pri predvádzaní osoby na útvar Policajného zboru môže predvádzaná osoba odmietat ísť aj napriek výzve dobrovoľne a vzpiera sa (snaží sa ujsť, myká sa, útočí na strážcu). V takomto prípade ide z jej strany o aktívny odpor. Vtedy je nutné pri predvádzaní použiť na jej spútanie putá.

2. Spútanie osoby je strážca oprávnený vykonať aj v prípade, že osoba páchajúca protiprávne konanie odmieta uposlúchnuť výzvu strážcu na upustenie od tohto konania a kladie aktívny odpor.

3. Pri zadržaní osoby a pred spútaním, alebo predvádzaním osoby na útvar Policajného zboru sa strážca vždy presvedčí či osoba nie je ozbrojená, alebo či u seba nemá také predmety, ktorými by mohla ohroziť seba samu, iné osoby alebo strážcu.

4. Strážca vždy vychádza z predpokladu, že osoba je ozbrojená.

5. Pri spútaní a pri prehľadávaní osoby by mali byť vždy minimálne dvaja strážcovia a to z dôvodu, aby služobný zákrok vykonali bezpečne.

6. Pri spútaní osoby, ktorá kladie aktívny odpor je strážca oprávnený použiť hrozbu namierenou zbraňou.

7. V prípade, že strážca vykonáva spútavanie osoby sám musí byť mimoriadne obozretný a musí byť okamžite pripravený odvrátiť prípadný útok osoby, ktorú spútava.

8. Pri spútavaní osoby strážca dbá na výber a vhodnosť miesta a použitia prostriedkov, telesnú stavbu osoby a mieru vlastného ohrozenia. Pred samotným spútaním strážca z bezpečnej vzdialenosti hlasne, zreteľne a zrozumiteľnými pokynmi vyzýva osobu páchajúcu proti-právne konanie k vykonaniu potrebných úkonov na spútanie. Napr.: **„Stojte!“, „Stráž prírody!“, „Nehýbte sa!“, „Ruky na tvár!“, „Rozkročte nohy!“, „Zdvihnite ruky!“, „Ukážte mi dlane!“, „Predkloňte sa!“, „Dajte ruky za hlavu!“, „Prepleťte si prsty!“, „Oprite sa rukami o stenu!“, „Oprite sa hlavou o stenu!“, „Dajte ruky za chrbát!“, „Neotáčajte sa!“** a pod.

9. Spútavanie osoby sa vykonáva tak, že osoba dá ruky za chrbát, chrbtami rúk k sebe, palce smerujú hore a prsty ku strážcovi. Strážca pristupuje zozadu a putá nasadí najskôr na pravé zápästie (v prípade čo i len náznaku odporu zo strany spútavanej osoby zakrúti putami ako keď sa pridáva plyn na motorke). Potom sa nasadia putá na ľavú ruku. Kontakt s osobou pri nasadzovaní pút by mal byť čo najkratší, preto spútanie musí byť vykonané čo v najkratšom čase (preto je potrebné nasadzovanie pút trénovať).

10. Tak ako prehliadka aj spútanie sa vykonáva na osobe ležiacej, kľáčiacej, alebo stojacej. Pri spútavaní osoby kľáčiacej a stojacej sa používajú spôsoby s oporou osoby o stenu, automobil, stĺp a pod. a bez tejto opory.

11. Zásady a postup pri spútaní

Pri spútaní pre zaistenie vlastnej bezpečnosti strážca musí:

- dodržať bezpečnú vzdialenosť (akcia je rýchlejšia ako reakcia),
- sledovať periférne celé okolie, najmä správanie zadržaného,
- ak to situácia dovoľí, vykonať všetky úkony v skupine pri vzájomnom zaistení,
- pokyny vydávať jasne, zreteľne a zrozumiteľne,
- pri vykonávaní oprávnenia odňať zbraň, sa strážca sústreďí na

miesta, kde je možné ukryť rôzne nebezpečné predmety (ihlice, struny, bodce, žiletky atď.)

- prezerat' dôsledne a systematicky vlasy, zátylok, golier, ústnu dutinu, podpazušie, rozkrok, opasok, topánky,
- zabezpečiť všetky predmety pred stratou, pričom sa dbá na to, aby osoba nič neodhodila,
- snažiť sa vylúčiť nezúčastnené osoby počas celého zákroku.

3.7.4 Spútavanie ležiacej osoby

1. Spútavanie sa vykonáva tak, že osoba leží na bruchu, nohy má čo najviac roztiahnuté od seba, ruky má upažené dlane otočené dohora a prsty taktiež roztiahnuté, hlavu má otočenú od strážcu. Takto je osoba neschopná klásť strážcovi pri spúťovaní odpor.

2. Pre dosiahnutie toho aby si osoba ľahla na zem strážca vydáva nasledovné pokyny: **„Stojte!“, „Stráž prírody!“, „Ruky na tvár!“, „Rozkročte nohy!“, „Kľaknite si pomaly na pravé koleno!“, „Dajte na zem pravú ruku!“, „Dajte na zem ľavú ruku!“, „Rozťahujte ruky až kým si neľahnete na brucho!“, „Otočte dlane nahor!“, „Hlavu otočte doprava alebo doľava!“** vždy od vyzývajúceho strážcu, **„Dajte si ruky za chrbát dlaňami hore!“, „Dajte si ruku za chrbát, aj druhú!“**.

3. Až po tom čo osoba splnila výzvy strážca pristúpi k osobe, pričom druhý strážca ho istí. Kľakne spúťavanej osobe na krk a druhým kolonom pod preložené ruky a založí jej putá. Druhý strážca ho počas celého úkonu istí.

3.7.5 Spútavanie kľáčickej osoby

1. Spútavanie sa vykonáva s oporou (o stenu, auto, strom,...), alebo bez opory. Osoba kľáči tak, že kolená má čo najviac od seba a členky má prekrížené. Ak je osoba pri stene, aute, poprípade strome opiera sa oň hornou časťou hrudníka a bradou. Ruky má položené za hlavou tak, že prsty sú vystreté a vzájomne prepletené, dlaňami sa dotýka zátylku. Pri pristúpení k osobe jej strážca prišliapne vyššie položený členok, alebo chodidlo a jednou rukou osobu chytí za všetky prsty, tak aby ich mohol v prípade kladenia odporu stisnúť k sebe. Následne strážca spúta zápästia páchatela za chrbtom tak že najskôr založí putá na pravé zápästie – táto ruka aj so založenými putami sa ťahom za putá posunie za chrbát približne do výšky pásu, potom ľavú ruku osoby posunie na úroveň pravej ruky a putá založí na jej zápästie tak, aby chrby rúk boli obrátené k sebe a palce dohora.

2. V prípade, že spútavanie sa vykonáva bez opory strážca vydáva nasledovné pokyny: „Stojte!“, „Stráž prírody!“, „Ruky na tvár!“, „Otočte sa!“ (chrbtom ku strážcovi), „Rozkročte nohy!“, „Pomaly si kľaknite na pravé koleno!“, „Na ľavé koleno!“, „Dajte si ruky za hlavu!“, „Prepleťte si prsty!“, prípadne vyzve osobu „Prekrižte nohy!“. Až po splnení výziev strážca pristúpi k osobe, druhý strážca ho istí.

3. V prípade, že sa spútavania vykonáva s oporou strážca vydáva nasledovné pokyny: „Stojte!“, „Stráž prírody!“, „Ruky na tvár!“, „Otočte sa!“ (chrbtom ku strážcovi), „Rozkročte nohy!“, „Postavte sa tvárou k stene (stromu, autu)“, „Pomaly si kľaknite na pravé koleno!“, „Na ľavé koleno!“, „Oprite sa rukami o stenu (strom, auto)“, „Oprite sa čelom o stenu (strom, auto)“, „Dajte si ruky za hlavu!“, „Prepleťte si prsty!“, prípadne vyzve osobu „Prekrižte nohy!“. Až po splnení výziev strážca pristúpi k osobe, druhý strážca ho istí.

3.7.6 Spútavanie stojacej osoby

1. Spútavanie stojacej osoby bez opory

- Osoba stojí čo najviac rozkročená a špičky chodidiel má otočené von. Ruky má položené za hlavou tak, že prsty sú vystreté a vzájomne prepletené, dlaňami sa dotýka zátylku. Páchatel' stojí chrbtom ku strážcovi a neotáča hlavu. Pri pristúpení k osobe strážca jednou rukou osobu chytí za všetky prsty, tak aby ich mohol v prípade kladenia odporu stisnúť k sebe. Následne strážca spúta zápästia páchatela za chrbtom tak že najskôr založí putá na pravé zápästie – táto ruka aj so založenými putami sa ťahom za putá posunie za chrbát približne do výšky pása, potom ľavú ruku osoby posunie na úroveň pravej ruky a putá založí na jej zápästie tak, aby chrbty rúk boli obrátené k sebe a palce dohora. Spútavanie stojacej osoby prináša pre strážcu väčšie bezpečnostné riziko, lebo osoba má ľahšiu možnosť kladenia odporu.
- V prípade, že spútavanie sa vykonáva bez opory strážca vydáva nasledovné pokyny: **„Stojte!“**, **„Stráž prírody!“**, **„Ruky na tvár!“**, **„Otočte sa!“** (chrbtom ku strážcovi), **„Rozkročte nohy!“**, **„Zdvihnite ruky!“**, **„Vytočte špičky nôh od seba!“**, **„Predkloňte sa!“**, **„Dajte si ruky za hlavu!“**, **„Prepleťte si prsty!“**. Až po splnení výziev strážca pristúpi k osobe, druhý strážca ho istí.

2. Spútanie stojacej osoby s oporou

Spútavanie sa vykonáva s oporou (o stenu, auto, strom, ...), alebo bez opory. Pri obidvoch spôsoboch nesmieme zabudnúť, že osoba musí mať špičky chodidiel čo najviac otočené von (postoj Chaplina) a stáť pri tom čo najviac rozkročená.

- Osoba sa postaví čelom k opore tak, že je čo najviac rozkročená a špičky chodidiel otočené von. Zároveň musí stáť v dostatočnej vzdialenosti od opory. Pred jej opretím o oporu stojí strážca v dostatočnej vzdialenosti od osoby, bližšie ide až potom, keď

sa osoba oprie o oporu. Predpažením sa osoba spustí hrudníkom k opore tak, že sa opory dotýka hornou časťou hrudníka a bradou. Ruky si následne položí za hlavou tak, že prsty sú vystreté a vzájomne prepletené, dlaňami sa dotýka zátylku. Pri pristúpení k osobe strážca jednou rukou osobu chytí za všetky prsty, tak aby ich mohol v prípade kladenia odporu stisnúť k sebe. Následne strážca spúta zápästia páchatela za chrbtom tak že najskôr založí putá na pravé zápästie – táto ruka aj so založenými putami sa ťahom za putá posunie za chrbát približne do výšky pásu, potom ľavú ruku osoby posunie na úroveň pravej ruky a putá založí na jej zápästie tak, aby chrbty rúk boli obrátené k sebe a palce dohora.

- V prípade, že sa spútavania vykonáva s oporou strážca vydáva nasledovné pokyny: **„Stojte!“**, **„Stráž prírody!“**, **„Ruky na tvár!“**, **„Otočte sa!“** (chrbtom ku strážcovi), **„Rozkročte nohy!“**, **„Postavte sa tvárou k stene (stromu, autu)“**, **„Oprite sa rukami o stenu (strom, auto)“**, **„Oprite sa čelom o stenu (strom, auto)“**, **„Dajte si ruky za hlavu!“**, **„Prepleťte si prsty!“**. Až po splnení výziev strážca pristúpi k osobe, druhý strážca ho istí.

3.7.7 Vzájomné spútanie dvoch osôb

Pri vzájomnom spútaní dvoch osôb putá zakladáme u oboch osôb vždy na rovnaké ruky, čiže napr. pravá ruka jednej osoby sa pripúta k pravej ruke druhej osoby. Obmedzíme tak možnosť ľahkého úteku a kladenia odporu takto spútaných osôb.

3.7.8 Zastavovanie vozidiel a kontrola oprávnenosti vjazdu

Strážca zastavuje vozidlá za účelom kontroly ich oprávnenosti vjazdu do chráneného územia. Táto kontrola je spravidla vykonávaná pri výkone strážnej služby pešou hliadkou, alebo motorizovanou hliadkou. Činnosť strážcu pri zastavovaní a kontrole oprávnenosti vjazdu vozidla vychádza z osvojenia si bezpečnostných zásad pričom strážca je ostrážitý pretože nevie koho zastavuje a ako sa situácia vyvinie a či mu zo strany vodiča vozidla nehrozí nebezpečenstvo. Na zvýšenú pozornosť dbá najmä pri zastavovaní terénnych motocyklov, motorových štvorkoliek a snežných skútrov a v nočnej dobe za zníženej viditeľnosti. Strážca pri zastavovaní vozidiel a kontrole osôb vo vozidlách kladie dôraz na zaistenie vlastnej bezpečnosti, ako aj bezpečnosti nezúčastnených osôb. Pri vykonávaní bežnej kontroly musí mať na zreteli, že bežná kontrola sa môže v jednej sekunde zmeniť na situáciu, kde bude musieť čeliť nebezpečenstvu a vykonať služobný zákrok.

3.7.9 Taktické zásady pri zastavovaní vozidla

- a) vybrať vhodné miesto na zastavenie vozidla s ohľadom na možnosť zabrániť úniku zastavovaného vozidla,
- b) zaistiť vlastnú bezpečnosť z hľadiska možnosti odskočenia pri nezastavení vozidla, použitia úkrytu, privolania pomoci,
- c) pri plánovanom zastavovaní vodičov terénnych motocyklov, motorových štvorkoliek a snežných skútrov zaistiť potrebný počet strážcov a techniky a v prípade potreby vykonať zásah v súčinnosti s Policajným zborom,

- d) pri plánovanom zastavovaní vodičov terénnych motocyklov, motorových štvorkoliek a snežných skútrov musí byť každému strážcovi a v prípade súčinnosti s Policajným zborom aj policajtovi musí byť jasná jeho úloha (krytie, vyzývanie, vyberanie, predvádzanie, atď.),
- e) pri plánovanom zastavovaní vodičov terénnych motocyklov, motorových štvorkoliek a snežných skútrov sa maximálne sústrediť a koncentrovať na vykonanie zákroku,
- f) pristúpiť k vozidlu podľa možnosti zo zadnej strany,
- g) pozorovať vizuálne osoby a ich konanie vo, alebo na vozidle,
- h) v prípade vodičov terénnych motocyklov, motorových štvorkoliek a snežných skútrov páchatel' sa vyzýva z bezpečnej vzdialenosti hneď počas zastavovania vozidla (**„Stráž prírody!“, „Vypnite motor!“, „Vyberte kľúč zo zapalovania!“, „Zostaňte sedieť!“** (podľa okolností **„Vystúpte z vozidla!“, „Zostúpte z motocykla“** atď.), **„Položte ruky na volant!“, „Zložte slnečné okuliare!“, „Zložte prilbu a kuklu“**),
- i) vydať vodičovi príkaz **„Vypnite motor!“**, a osobám nachádzajúcim sa vo vozidle, aby ostali sedieť vo vozidle so zavretými dverami,
- j) pri kontrole oprávnenosti vjazdu stáť tak, aby vodič vozidla musel pri komunikácii so strážcom byť pootočený v smere dozadu,
- k) preberať doklady od vodiča cez otvorené okienko na dverách vodiča, pričom neustále vizuálne sledovať vodičové ruky a osádku vozidla (dvere slúžia ako ochranný štít),
- l) odstúpiť pri kontrole dokladov od dverí vodiča za kontrolované vozidlo,
- m) vykonávať kontrolu vozidla za jazdy tak, že služobné cestné vozidlo zastaví vždy za kontrolovaným vozidlom, ak to situácia nevyžaduje inak,
- n) svietiť v nočnej dobe neustále stretávacími alebo diaľkovými svetlami služobným cestným vozidlom na zastavené vozidlo,
- o) nechávať rozsvietené výstražné znamenia, ak to situácia vyžaduje,
- p) kontrolu oprávnenosti vjazdu vykonáva jeden strážca, druhý ho pritom istí.

Základné zásady pri služobnom zákroku pri potrebe prinútiť vodiča alebo posádky vystúpiť z vozidla

1. prijímanie a predávanie informácie o pohybe vozidla a o posádke,
2. maximálna sústredenosť a koncentrácia na vykonanie zákroku,
3. využiť moment prekvapenia, odpúťavací manéver,
4. venovať pozornosť okoliu pred zákrokom, pri zákroku i po ňom,
5. služobný zákrok musí byť rýchly a koordinovaný,
6. mať premyslený plán zákroku s možnosťou použitia viacerých variant,
7. vodiča vyzýva ten, ktorý ho vyťahuje z vozidla pokyny vydávať jasne a zreteľne „Stráž prírody“, „Vypnite motor“, „Vyberte kľúče zo zapalovania“, „Stiahnite okienko a vystrčte z neho ruky“, „Pomaly vystúpte z vozidla“, „Otočte sa“, „Dajte ruky na kapotu“ a pod., nevyťahovať vodiča, ak je vozidlo naštartované,
8. strážca, ktorý istí, po celý čas kontroluje ruky páchatela a osoby vo vozidle,
9. nezabudnúť skontrolovať batožinový priestor,
10. počítať s možnosťou prítomnosti nezúčastnených osôb,
11. nezasahovať rutinne, každá akcia je iná,
12. strážca, ktorý istí, sa nestavia pred auto, ale vedľa neho, dáva si pozor, aby nemal nohu pod kolesom a nebol v dosahu dverí.

Ak osoby neuposlúchnu ani opakovanú výzvu na vystúpenie z vozidla použije strážca po predchádzajúcej výstrahe slzotvorné prostriedky.

3.8 Postup pri riešení porušení platných predpisov v teréne

3.8.1 Úvod do problematiky

1. Hlavnou úlohou strážcu je výkon strážnej služby, počas ktorej dohliada na dodržiavanie zákonných noriem na ochranu prírody a krajiny a rozhodnutí vydaných na ich základe. Pri tejto činnosti sa strážca stretáva s ľuďmi rôznych vekových kategórií, sociálneho postavenia, povahových vlastností a samozrejme s rôznym vzťahom k prírodnému prostrediu. Títo ľudia často nevedia o prírodnom prostredí v ktorom sa nachádzajú nič, alebo majú len veľmi malé informácie.

2. V súčasnosti na základe praktických skúseností môžeme žiaľ ale konštatovať, že pomerne vysoký počet návštevníkov, miestnych obyvateľov, ale aj vlastníkov, nájomcov a správcov pozemkov z rôznych dôvodov (neznalosť, ľahostajnosť, ignorancia, arogancia) nerešpektuje príslušné legislatívne normy na ochranu prírody a krajiny. To má za následok, že strážca sa musí počas svojich služieb vo zvýšenej miere venovať riešeniu deliktov rôznej miery závažnosti, ktorých spektrum siaha od priestupkov (Priestupkový zákon), až po trestné činy (Trestný zákon). Ako príklad, keď môže zdanlivo obyčajný priestupok prerásť až do trestného činu je výrub drevín rastúcich mimo lesného pôdneho fondu.

3. Je potrebné si uvedomiť, že nesprávny postup aj pri riešení menej závažného porušenia zákonných noriem na ochranu prírody môže viesť k vážnemu konfliktu a k negovaniu snahy strážcu o výchovné pôsobenie. Nesprávne riešenie vážneho porušenia zákona taktiež viesť až k trestnoprávnym dôsledkom voči samotnému strážcovi.

4. V súčasnosti platný zákon o ochrane prírody a krajiny dáva strážcovi pomerne rozsiahle právomoci pri riešení deliktov. Strážca má rôzne

oprávnenia a záležití len na ňom samotnom ako ich využije. Nie je však možné vypracovať presný návod ako postupovať pri riešení deliktov a to z niekoľkých dôvodov:

- každý strážca preferuje iný spôsob riešenia porušení zákona a taktiež na ich riešenie má rôzne schopnosti a možnosti,
- delikty sú páchané v rôznych lokalitách,
- každý páchatel' je osobnosť a na riešenie deliktu reaguje individuálne,
- osobnosť páchatela môže byť výsledkom typu niektorej duševnej choroby,
- aj duševne zdravý páchatel' je zo začiatku pod vplyvom obrovského stresu, čo môže potlačiť jeho schopnosť reagovať racionálne.

3.8.2 Taktika postupu pri zistení porušenia platných predpisov v teréne

1. Krok prvý - pri zistení páchania deliktu je nutné aby strážca vopred prehodnotil jeho závažnosť a vopred si premyslel spôsob riešenia konkrétnej situácie. Nie každé porušenie zákona je totiž závažné z hľadiska toho, že sa jedná o trestný čin a preto v prípade menej závažných deliktov (priestupkov) mal strážca situáciu riešiť výlučne dohovorom, ktorý bude reflektovať individuálne osobitosti priestupcu. Samozrejme to neplatí v prípade, že sa osoba spáchania tohto skutku dopúšťa opakovane, alebo voči zasahujúcemu strážcovi vystupuje agresívne. Taktiež musí strážca kriticky zhodnotiť vlastné fyzické kapacity pre riešenie konkrétneho deliktu – najmä ak je osôb, ktoré v spolupáchateľstve páchajú delikt, viac. Každé porušenie zákona rieši s chladnou hlavou (racionálne). Negatívne emocionálne reakcie totiž takmer vždy predstavujú prekážku pre kvalitné a objektívne zistenie skutkových okolností významných pre hodnotenie konkrétneho deliktu.

V závažnejších prípadoch (napr. výruby drevín, vjazd) strážca začína s vykonávaním foto dokumentácie

2. Krok druhý – pri príchode k páchatelovi strážca slušnou formou preukáže svoju príslušnosť k strážii prírody a - tu zohráva veľkú úlohu aj neverbálna komunikácia a to najmä proxemika, teritorialita (obe hovoria o zónach sociálnych vzdialeností – od neznámych osôb je potrebné dodržiavať vzdialenosť 1,5 až 3 metre. Takto sa osoba s ktorou sa strážca rozpráva necíti ohrozená a je možné sa s ňou pokojne rozprávať a pritom má strážca celú jej postavu plne pod kontrolou a nemôže ho nečakane ohroziť), gestika (pohyby rúk), posturológia (polohy tela a držanie rúk) a paralingvistika (zafarbenie hlasu, sila hlasu, tón hlasu). Strážca nesmie pôsobiť vyzývavo a arogantne – vyvarujeme sa napríklad toho aby mal ruky vo vreckách, výraznej gestikulácie rúk, nezvyšuje hlas a neznámym osobám, aj keď sú mladšie vždy vyká. Potom strážca vysvetlí osobe, že činnosť, ktorú vykonáva, alebo vyko-

nala je protizákonná, a že v prípade, ak nemá na vykonávanie takejto činnosti príslušné legálne povolenie, dopustila sa porušenia zákona o ochrane prírody a krajiny. Zároveň ju primeraným spôsobom vyzve, aby v prípade, že v právom zakázanej činnosti i naďalej pokračuje, upustila od takéhoto protiprávneho konania. Zlatým pravidlom by malo byť, že strážca aj pri riešení takéhoto incidentu vystupuje priateľsky, to samozrejme neplatí v prípade, že páchatel' je i napriek snahe o priateľské riešenie zo strany strážcu naďalej agresívny a arogantný. V tom prípade strážca vystupuje ako nekompromisný ochranca prírody, pričom vtedy asertívne presadzuje svoje požiadavky.

3. Krok tretí – osobe by strážca mal ponechať priestor pre poskytnutie vysvetlenia, aby vysvetlila príčinu svojho protiprávneho konania a ponúkne jej možnosť riešenia problému. Počas tohto vysvetľovania môže strážca opätovne vysvetľovať a objasňovať dôsledky jej protiprávneho konania na prírodné prostredie a na chránené druhy rastlín a živočíchov. Oba tieto kroky vyžadujú od strážcu isté psychologické vedomosti a preto sa strážca musí neustále vzdelávať a dopĺňať si tak svoje informácie nielen z oblasti ochrany životného prostredia, ale aj z oblasti psychológie osobnosti.

4. Krok štvrtý – strážca vyzve osobu aby preukázala svoju totožnosť. Za hodnoverné preukázanie totožnosti sa považuje predloženie občianskeho preukazu, pasu, služobného preukazu príslušníka ozbrojeného zboru, preukaz poslanca NR SR, preukaz člena vlády, služobný preukaz sudcu, služobný preukaz prokurátora a potvrdenie o odozvaní, strate alebo odcudzení občianskeho preukazu. Osobné údaje zapíše do evidenčného listu priestupku. Po identifikovaní osoby pristúpi k samotnému riešeniu deliktu. V prípade ak sa jedná o priestupok je na zvážení strážcu ako ho bude riešiť, záleží to aj od prístupu samotnej osoby páchajúcej priestupok. V praxi sa osvedčilo riešenie miernych deliktov vyslovením napomenutia s tým, že si ale strážca zapíše osobné údaje páchatela a upozorní ho na skutočnosť, že jej priestupok bude zaznamenaný do evidencie priestupkov a v budú-

nosti už za každý priestupok bude riešená udelením blokovej pokuty. Závažnejšie porušenia prepisov rieši udelením blokovej pokuty na mieste zaplatenej – výška pokuty je do 300,- € u dospeléj osoby a do 60,- € u mladistvej osoby. Pri výške uloženej pokuty sa riadi orientačným sadzobníkom pokút ŠOP SR. Ak osoba nemá pri sebe požadovanú hotovosť, alebo odmieta zaplatiť blokovú pokutu, alebo je porušenie zákona závažné a udelenie blokovej pokuty by bolo neadekvátne spáchanému činu strážca rieši tento priestupok písomným oznámením o spáchaní priestupku na príslušný orgán ochrany prírody. Tu ale musí z protiprávneho konania osoby zabezpečiť dostatok dôkazov, ktoré budú priložené k oznámeniu o priestupku. V prípade, že sa jedná o správny delikt, alebo trestný čin zabezpečuje dôkazy a podáva písomné oznámenie príslušnému orgánu.

5. Krok piaty – každý priestupok, aj ten, ktorý strážca rieši len napomenutím zaznamená v evidencii priestupkov, ako aj do terénneho zápisníka. V evidencii priestupkov vyplní všetky určené údaje. Pravidelným a presným vyplňovaním evidencie získame prehľad o páchaných priestupkoch, ako aj to či sa priestupku dopúšťajú tie isté osoby. V tom prípade by sme potom takúto osobu mali v priestupkovom, alebo blokovom konaní riešiť udelením vyššej sankcie.

Je potrebné si uvedomiť, že každý spáchaný delikt je osobitný, takisto aj osoby, ktoré pristihneme pri páchaní deliktu reagujú na zasahujúceho strážcu inak. Niekedy už samotné pristihnutie niekoho pri páchaní menej závažného priestupku, alebo len to, že strážca páchatel'a priestupku osloví môže u tohto páchatel'a vyvolať nepredvídateľné reakcie – agresivitu a v rozrušení môže páchatel' na strážcu zaútočiť. Niekedy zas aby strážca zabránil vzniku veľkej škody nemôže dodržať niektoré odporúčané kroky – najmä predstavenie sa. Preto nie je možné riešiť všetky zistené porušenia legislatívy podľa jednej „šablóny“. V praxi sa ale tento spôsob osvedčil a pomohol k zdarnému vyriešeniu mnohých priestupkov.

3.8.3 Zabezpečenie dôkazov

- Zabezpečenie dostatočného množstva kvalitných a nespochybniteľných dôkazov je nevyhnutné pre spravodlivé vyriešenie zistených porušení legislatívy, ktoré bude vykonávať príslušný orgán ochrany prírody alebo orgány činné v trestnom konaní. Za dôkaz považujeme všetko, čo môže potvrdiť naše oznámenie o tom, že osoba sa dopustila porušenia platných predpisov na úseku ochrany prírody a krajiny.
- Za dôkaz je možné považovať fotodokumentáciu, videodokumentáciu, nahrávku rozhovoru, svedeckú výpoveď zúčastnených osôb, veci ktoré boli použité na protiprávne konanie, alebo ktoré boli získané v rozpore so zákonom o ochrane prírody a krajiny – česáky a nádoby na zber plodov rastlín, nástroje na výrub drevín, nelegálne nazbierané rastliny a ich plody a podobne. Vykonať fotodokumentáciu, videodokumentáciu a zvukové záznamy je strážca oprávnený v zmysle § 75, ods. 1), písm. l) zákona o OpaK.

Postup pri získavaní dôkazov prostriedkami ITP (informačno-technické prostriedky)

Fotodokumentácia a videodokumentácia

Podľa možností strážca začína vykonávať fotodokumentáciu alebo videodokumentáciu už pri zistení priestupku. V súčasnosti, keď je možné používať digitálne fotoaparáty, resp. fotografovanie a videonahrávanie na mobilný telefón urobiť z jedného priestupku viacero záberov nie je problematické a priestupok môžeme zaznamenávať už na jeho začiatku a z väčšej vzdialenosti – napríklad najčastejší priestupok pohyb mimo chodníkov a ich skracovanie v NP strážca môže zaznamenávať už od okamihu, keď sa osoba začne pohybovať mimo chodníka až po okamih, keď osoba príde ku strážcovi. Vo fotoaparáte, alebo videokamere strážca má nastavené zobrazovanie dátumu a času, aby na záberoch boli tieto údaje zobrazené. Fotodokumentáciu alebo vi-

deodokumentáciu strážca vykonáva tak, aby na nich boli zachytené známe dominanty územia v ktorom sa nachádzame – predíde tak možnému spochybneniu lokality v ktorom bol priestupok spáchaný. Pokiaľ je fotoaparát, alebo videokamera vybavená GPS, je vhodné aby boli zaznamenané aj súradnice polohy spáchania priestupku.

Nahrávanie zvukového záznamu - rozhovoru strážcovi môže poskytnúť zas dôkaz o možnej snahe o podplatenie za neriešenie deliktu, alebo o vyhrážaní sa strážcovi za to, že delikt rieši. Taktiež môže pomôcť v prípade, že by osoba prichytená pri páchaní deliktu na jeho prejednávani tvrdila, že sa strážca voči nej správal neprimerane, alebo napríklad, že jej za úplatu ponúkol neriešenie priestupku a podobne. Väčšina mobilných telefónov umožňuje zaznamenať zvukový záznam a tak jeho zabezpečenie už nie je problematické ako v čase keď na to bolo potrebné používať diktafón.

Upozorňujem, že vykonať foto dokumentáciu, video dokumentáciu a zvukový záznam sme oprávnení v zmysle § 75, ods. 1, písm. l) zákona č. 543/2002 Z. z. a teda na takéto zdokumentovanie porušenia zákona nepotrebujeme súhlas páchatel'a deliktu.

3.8.4 Odňatie veci

ktorou páchatel' poškodzuje prírodné prostredie, alebo ktorá bola získaná v rozpore s platnými predpismi na úseku ochrany prírody a krajiny strážca vykoná nielen pre zabezpečenie dôkazov, ale aj preto, aby páchatel'ovi zabránil pokračovať v páchaní protiprávneho konania. Pri odňatí veci je povinnosťou strážcu vypísať „Záznam o odňatí veci“ (tlačivo ŠOP SR), ktorý svojim podpisom potvrdí osoba, ktorej vec odňal, svedok zákroku – za svedka sa považuje aj druhý člen hliadky a ten kto odňatie veci vykonal. Odpis „Záznamu o odňatí veci“ odovzdá osobe, ktorej bola vec odňatá. Je veľmi dôležité v zázname čo najpresnejšie opísať odnímanú vec –najmä rôzne poškodenia, zafarbenie, výrobné číslo, aby strážca predišiel možnému neskoršiemu tvrdeniu páchatel'a, že vec nie je jeho, alebo že vec bola neskôr poškodená (stali sa prípady, že páchatel' tvrdil, že mu bola odňatá vec ktorá bola nová alebo že nebola poškodená a snažil sa aby mu bola namiesto jemu odňatej veci vrátená vec nová, respektíve aby mu bola vyplatená suma rovnajúca sa cene za vec novú). Ak je to možné na odňatú vec nalepi nálepku (samolepiaci štítok, akým sa označuje tovar v obchodoch) na ktorú napíše meno osoby, ktorej vec odnímmeme, dátum jej narodenia a na ktorú sa táto osoba podpíše. Takto úplne vylúčime možnú zámenu odňatej veci. Upozorňujem, že v zmysle § 77, ods. 1), písm. m) je strážca povinný takúto odňatú vec bezodkladne odovzdať orgánu ochrany prírody, ktorý bude rozhodovať o tomto priestupku.

4. Riešenie zistených porušení zákonných noriem

Riešenie zistených porušení zákonných noriem na úseku ochrany prírody a krajiny môžeme rozdeliť na:

- a) riešenie priestupkov
- b) riešenie správnych deliktov
- c) riešenie trestných činov

4.1 Riešenie priestupkov

1. Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov nám dáva viacero možností ako riešiť priestupky.

2. V § 84 ods. 2 nám ako jednu z možností dáva riešiť priestupok napomenutím. Napomenutím však nemožno riešiť priestupky za ktoré je možné uložiť zákaz činnosti, alebo prepadnutie veci. Napomenutie sa podľa zákona nepovažuje za sankciu. Túto formu riešenia priestupkov by strážca mal využívať najmä pri riešení menej závažných porušení zákona napr. pri pohyboch mimo chodníkov a samozrejme len vtedy, ak osoba je pri páchaní priestupku pristihnutá prvý krát. Ďalšími formami riešenia priestupkov je **udelenie blokovej pokuty a písomné oznámenie o spáchaní priestupku**. Spôsoby takejto formy riešenia sú popísané nižšie.

4.2 Riešenie správnych deliktov

Rozdiel medzi priestupkom a iným správnym deliktom je zjednodušene povedané len v osobe páchatela. Priestupok pácha fyzická osoba – občan. Iný správny delikt pácha podnikateľ, alebo právnická osoba. Čiže napr. ak mimo chodníka v NP sa bude pohybovať konkrétny občan ktorý je na dovolenke dopustí sa priestupku, ale ak sa bude v NP mimo chodníka pohybovať turista, ktorý je na organizovanom výlete zodpovedný bude organizátor výletu, ktorý tým, že nedodržel predpisy pri svojej akcii spácha iný správny delikt. Správne delikty rie-

šime výhradne písomným oznámením na orgán štátnej správy. Postup je popísaný nižšie.

4.3 Riešenie trestných činov

Znaky skutkovej podstaty trestných činov proti životnému prostrediu sú uvedené v §§ 300 až 310 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Oznámenie o podozrení zo spáchania trestného činu dávame buď priamym ohlásením na útvar policajného zboru – tu s nami oznámenie spíše poverený príslušník, alebo písomne na príslušnú prokuratúru alebo útvar policajného zboru. V prípade, že páchatel' trestnej činnosti napr. výrubca drevín alebo vodič terénneho motocykla, motorovej štvorkolky a snežného skútra je strážcom zadržaný je potrebné telefonicky privolať prostredníctvom linky 158 na miesto hliadku Policajného zboru SR, ktorá následne zabezpečí dokumentáciu činu. Pri závažnejších prípadoch odporúčame podávať písomné oznámenie na príslušnú prokuratúru – prokurátor bude následne dozorovať postup policajta, ktorému bude toto oznámenie pridelené. Postup spísania oznámenia je taktiež nižšie.

4.4 Riešenie priestupku udelením blokovej pokuty

1. Riešenie priestupku udelením blokovej pokuty predstavuje zjednodušené prejednanie priestupku. Jeho prednosťou je rýchlosť postihu, neformálnosť, hospodárnosť a hlavne bezprostredný účinok na páchatela priestupku. Často aj páchatel' priestupku je ochotnejší zaplatiť pokutu na mieste, akoby sa mal neskôr zúčastňovať na riešení priestupku na orgáne ochrany prírody.

2. Riešenie priestupkov v blokovom konaní upravuje v § 84 až 86 Zákon SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov. Preto aby mohol byť priestupok riešený udelením blokovej pokuty musia byť súčasne splnené nasledovné podmienky:

- priestupok je spoľahlivo zistený,
- obvinený z priestupku je ochotný blokovú pokutu na mieste zaplatiť.

Ak tieto podmienky nie sú splnené nemôžeme priestupok riešiť v blokovom konaní, ale priestupok písomne oznámime na príslušný orgán ochrany prírody. Uložením pokuty taktiež nie je možné riešiť tie skutky, ktoré svojou podstatou naplňajú znaky skutkovej podstaty trestného činu podľa § 300, 301 a 305 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon. Riešenie priestupkov v blokovom konaní strážcami ŠOP SR a členmi stráže prírody upravuje interný predpis ŠOP SR.

4.5 Riešenie priestupkov, správnych deliktov a trestných činov písomným oznámením

1. Porušenia legislatívnych noriem na ochranu prírody, ktoré nemôžeme vyriešiť na mieste – páchateľ priestupku odmieta zaplatiť blokovú pokutu, alebo nemá pri sebe požadovanú finančnú hotovosť, alebo nie sme si istí či bol spáchaný priestupok, správny delikt, alebo trestný čin, riešime vždy písomným oznámením. Najmä v prípadoch výrubov stromov, alebo zberu chránených rastlín, kedy je nutné v zmysle vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z.z. ktorou sa vykonáva Zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov vypočítať spoločenskú hodnotu. Táto spoločenská hodnota totiž môže prekročiť sumu 2655,55 € a v tom prípade už sa nebude jednať o spáchanie priestupku, ale o spáchanie trestného činu. Písomné oznámenie nám dáva aj možnosť doplniť dôkazový materiál.

2. Písomné „Oznámenia o skutočnostiach nasvedčujúcich, že došlo k porušeniu zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov“ podávame na príslušný orgán ochrany prírody – Okresný úrad, odbor starostlivosti o životné prostredie, alebo Slovenskú inšpekciu životného prostredia.

3. Písomné „Oznámenie o skutočnosti nasvedčujúcej, že bol spáchaný trestný čin podľa § 305, alebo § 306 Zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon“ podávame na miestne príslušné Obvodné oddelenie Policajného zboru, Okresné riaditeľstvo PZ, Odbor kriminálnej polície alebo na prokuratúru.

4. Písomné oznámenie musí byť formulované tak, aby z neho bolo jasné o aké porušenie zákona došlo a aby úradník, ktorý ho bude riešiť mal o tomto porušení čo najviac informácií. Preto by malo obsahovať nasledovné informácie:

- **údaje o oznamovateli** – kto oznámenie podáva – meno a jeho funkcia,
- **údaje o čase a mieste spáchania skutku** – dátum a čas zistenia skutku, čo najpresnejšie popísať miesto (uviesť číslo parcely, alebo lesného porastu, miestny názov, číslo kóty, vzdialenosť od komunikácie), napr.: dňa 15.10.2019 v čase o 08,15 hodine vo vzdialenosti cca 100 východne od kóty č. 2043 – Ďumbier v k.ú. Brezno,
- **údaje o spôsobe spáchania skutku** – ako a aký skutok, ktorým bol porušený zákon bol spáchaný, paragrafové znenie skutku podľa zákona o ochrane prírody a v prípade podozrenia zo spáchania trestného činu aj druh trestného činu napr.: vykopával korene rastliny druhu horec bodkovaný (*Gentiana punctata*) v počte 20 ks, týmto sa dopustil porušenia § 34, ods. 1), písm. a), Zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Svojim skutkom sa pravdepodobne dopustil priestupku v zmysle § 92 Zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, alebo trestného činu v zmysle § 305, ods. 1), písm. a) Zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon.
- **vyčíslenie spoločenskej hodnoty** – poškodených alebo nazeraných chránených rastlín, vyrúbaných drvín alebo usmrtených chránených živočíchov - uvádzame tu aj ako bola spoločenská hodnota vyčíslená,
- **údaje o páchateli** – tie zisťujeme na základe predloženia dokladu totožnosti, predvedenia na útvár Policajného zboru, v prípade, že páchatel nie je známy dávame oznámenia na neznámeho páchatela,
- **dôkazy** – každé oznámenie musí obsahovať dostatok dôkazového materiálu, urýchlíme a zjednodušíme tak dokazovanie,

- **mapové podklady** – prefotené porastové mapy, turistické mapy, ortofoto mapy, mapy s vyznačenými parcelami – na nich vyznačíme miesto spáchania skutku, hranice chráneného územia, miesta, kde je umiestnené značenie chráneného územia a pod.

V prípade, že sme podali trestné oznámenie sa počas vyšetrovania môže stať, že vyšetrovateľ neposúdi skutok ako trestný čin. Preto je potrebné už v oznámení upozorniť, že v takomto prípade má vyšetrovateľ postúpiť naše oznámenie orgánu ochrany prírody – v oznámení uvedieme aj presnú adresu tohto orgánu – ktorý bude tento skutok riešiť ako priestupok v zmysle § 90 až 92 Zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

5. Hraničné značenie chránených území a doplnkové informačné značenie

Jednou z dôležitých povinností strážcu je starať sa o značenie jemu zvereneného chráneného územia. Tu sa musí strážca popasovať s takými úlohami, ako sú napríklad osadenie, alebo oprava „hraničných stĺpov“, alebo osádzanie panelov náučných chodníkov (informačných panelov) a informačných tabuliek. Tieto činnosti sú pravidelne vykonávané v období pred začiatkom turistickej sezóny či už letnej, lebo zimnej.

Najčastejšou z týchto činností, je údržba hraničného označenia (tabule so štátnym znakom a s nápisom s kategóriou chráneného územia), či už hraníc chráneného územia a jeho ochranného pásma, alebo maloplošných chránených území (NPR, PR,...). Vzhľadom na fakt, že toto hraničné označenie je často terčom rôznych vandalských výčinov, pri ktorých dochádza či už k poškodeniu hraničných stĺpov, rozstrielaniu normalizovaných tabúľ (tabuľa so štátnym znakom a nápisom označujúcim kategóriu chráneného územia), alebo aj k odcudzeniu celého stĺpu aj s normalizovanou tabuľou, sa toto značenie opravuje v priebehu roka. Strážca musí byť schopný takéto poškodenia na mieste, samozrejme len vtedy ak má potrebné náradie, opraviť.

5.1. Spôsob označovania chráneného územia je zakotvený v § 19 vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

Označovanie novo vyhlásených chránených území, ich ochranných pásiem, zón

Pri označovaní novo vyhlásených chránených území, ich ochranných pásiem, zón je potrebné, aby strážca ovládal spôsoby ako sa nové značenie vykonáva, kam sa umiestňuje a ktoré chránené územia sa označujú a ako.

Označenie osobitne chránených častí prírody a krajiny upravuje môžeme rozdeliť na štandardné a doplnkové – informačné.

Objekty označenia sú:

- 1) Chránené územia (CHKO, NP, CHA, PR, NPR, PP, NPP)
- 2) Ochranné pásma (OP NP, OP CHA, OP PR, OP NPR, OP PP, OP NPP)
- 3) Chránené stromy a ich ochranné pásma
- 4) Zóny – NP a CHKO
- 5) Súkromné chránené územia

Štandardné označenie sú:

- normalizované tabule so štátnym znakom a s nápisom s kategóriou chráneného územia
- obvodové označenie hraníc (pruhové označenie na hraničných stromoch a hraničných. stĺpikoch – chránené územia s 2. až 5. stupňom ochrany sa vyznačujú červenou farbou, ich ochranné pásma žltou farbou a zóny NP a CHKO modrou farbou. hranice NP a CHKO sa takto neoznačujú)
- označenie zón NP a CHKO - tu rozumieme označenie tabuľami vyznačujúcimi A, B, C a D zónu
- identifikačné označenie lomových bodov

Informačné značenie:

- informačné tabule
- informačné panely
- grafické značky – piktogramy

5.2 Umiestnenie označenia normalizovanými tabuľami so štátnym znakom (na stĺpoch) a zón.

Toto označenie sa umiestňuje na vstupoch komunikačných osí (lesné cesty, turistické a poľovnícke chodníky) do chráneného územia, alebo jeho ochranného pásma. Zo zásady sa umiestňujú na hranici a to kolmo na vstupujúcu komunikáciu do chráneného územia. V prípade, že v určitej časti hranice do územia nevstupuje žiadna komunikačná os, umiestňujú sa na hranici tak, aby boli viditeľné z čo najširšej oblasti. Tabule sa umiestňujú na drevené hranoly – stĺpy. Tabule so štátnym znakom označujúce chránené stromy sa umiestňujú na kovové rúrky. Rozmery drevených stĺpov a normalizovaných tabúľ sú určené legislatívou. Je nepripustné umiestňovať normalizované tabule na stromy (okrem umiestnenia v odôvodnených prípadoch na chránených stromoch), alebo na rôzne samorasty.

Odporúčame drevené stĺpy osadiť na železné konzoly, ktoré budú zakopané do zeme tak, aby sa drevo nedotýkalo zeme. Spomalíme tak postupnú degradáciu dreva vplyvom vlhkosti. Zároveň odporúčame z dôvodu sťaženia ich vyvrátenia a odcudzenia v časti ktorá bude zakopaná do zeme nabiť väčšie klince, respektíve do železnej konzoly navrtáť otvor a doň priečne zasunúť železnú tyčku, alebo staré dlhé skrutki. Vzor dreveného stĺpu s normalizovanou tabuľou je v prílohe.

Pre kopanie jám na osadenie stĺpov značenia odporúčame používať namiesto krompáča železnú tyč na koncoch upravenú (dôvodom je nespratnosť krompáča pri dlhodobejšom prenose a nemožnosť vykopať ním potrebné hlbokú a čo najužšiu jamu), vojenskú poľnú lopatku a prázdnu 0,5 kg konzervu (s prázdnu konzervou sa ľahšie vyberá hlina z úzkej jamy).

Umiestnenie označenia normalizovanými tabuľami so štátnym znakom PP a NPP (jaskyne, vodopády)

Pre označenie prírodných pamiatok a národných prírodných pamiatok - jaskýň a prírodných vodopádov a verejnosti voľne prístupných jaskýň sa môžu použiť tabule so štátnym znakom rozmeru 40 x 30 cm podľa prílohy č. 1 alebo rozmeru 15 x 10 cm.

Použitie tabule a spôsob umiestnenia vychádza zo zváženia veľkostných proporcií chráneného objektu (jaskyne, prírodného vodopádu) a z konkrétneho posúdenia možnosti umiestnenia označenia priamo na skalný substrát vstupu alebo v jeho blízkosti. Tabuľa sa na skalný substrát upevňuje vhodným technickým spôsobom, ktorý minimálne narúša chránený objekt. Tabule so štátnym znakom s rozmermi 15 x 10 cm sa môžu upevniť tiež na kovovú rúrku vhodného priemeru (3 – 5 cm), tabule o rozmeroch 40 x 30 cm na drevený hranol tak ako v prípade iných chránených území, ich ochranných pásiem a zón s ich umiestnením v bezprostrednej blízkosti jaskyne alebo prírodného vodopádu.

Obvodové (pruhové) značenie

Toto značenie sa vykonáva po obvode celého chráneného územia s 2. až 5. stupňom ochrany, ich ochranných pásiem s 2. až 4. stupňom ochrany a zón chránených území. Hranice CHKO a NP sa pruhovým značením nevyznačujú. Vyznačuje sa na stromoch, alebo drevených stĺpikoch. Pozostáva s dvoch pruhov farby o šírke 5 cm medzi ktorými je medzera 5 cm, pričom vrchný pruh prebieha po celom obvode stromu vo výške 130 cm nad zemou, alebo 10 cm pod vrcholom stĺpika a spodný pruh len po vonkajšej časti obvodu chráneného územia

- tak aby bol viditeľný len pri vstupe do CHÚ. Farebne sú takto označované územia rozdelené nasledovne:
- chránené územie (napr. PR, PP, CHA) – červená farba
- vyhlásené ochranné pásmo týchto chránených území – žltá farba
- zóny chránených území – modrá farba

V lesnom poraste sa toto označenie umiestňuje na stromy a v prípade že hranica prebieha mimo lesný porast sa toto označenie umiestňuje na drevené stĺpiky, ktoré sú dlhé 1,5 m, pričom stĺpik má nad zemou výšku 1 m. Vyznačovať by sa mali v takej hustote, aby sme pri pochôdzke po hranici videli od jedného značenia na ďalšie a zároveň predchádzajúce značenie.

Samotnému nanieseniu farebného náteru pri pruhovom označení hraníc predchádza príprava kôry stromu tak, aby značenie bolo dobre viditeľné. Odporúčame očistiť kôru od machov a lišajníkov (tu sa osvedčila drôtená kefa) a v prípade potreby pri zvrásnenej kôre vykonať sekerkou aj mierne zarovnanie tak aby sme vážne nepoškodili strom. Pre lepšiu viditeľnosť odporúčame vybrať dreviny slabo zavetvené, alebo v najnutnejšej miere odstrániť prekážajúce konáre. Drevené stĺpiky je potrebné zbaviť kôry a z dôvodu sťaženia ich vyvrátenia a odcudzenia v časti ktorá bude zakopaná do zeme nabiť väčšie klince. Taktiež odporúčame zatrieť vrchnú plochu dreveného stĺpika farbou – môžeme aj farbou, ktorú používame na pruhové označenie. Predĺžime tak jeho životnosť a odolnosť voči poveternostným vplyvom. Vzor pruhového značenia je v prílohe.

Lomové body

V miestach kde sa hranica označeného chráneného územia, ochranného pásma alebo zóny lomí (mení svoj smer) je potrebné pre identifikáciu takéhoto lomového bodu do zeme zapustiť kovovú rúrku až po úroveň terénu (vrch rúrky natrieme rovnakou farbou akou vyznačujeme pruhové značenie). Lomový bod tak ostáva nemenný a neskôr ho môžeme identifikovať napr. pomocou detektoru kovov.

Upozorňujeme, že v prípade osádzania nových „hraničných“ stĺpov a vyznačovania obvodového pásového značenia a lomových bodov máme zákonnú povinnosť nahlásiť, respektíve oznámiť toto vlastníkovi, alebo nájomcovi pozemkov na ktorých budeme toto značenie

vykonávať (§ 59 Zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov).

5.3 Informačné pútače a panely náučných chodníkov

Pri inštalácii nových informačných pútačov a panelov náučných chodníkov postupujeme obdobne ako pri osádzaní nových „hraničných stĺpov“. Taktiež nesmieme zabudnúť, že pred samotným osádzaním je potrebné mať vybavené všetky potrebné povolenia. Pútače a panely budeme na rozdiel od „hraničných stĺpov“ pravdepodobne v zemi ukotvovať pomocou betónovej zmesi a preto je potrebné vykopať dostatočne hlbokú a rozmernú jamu.

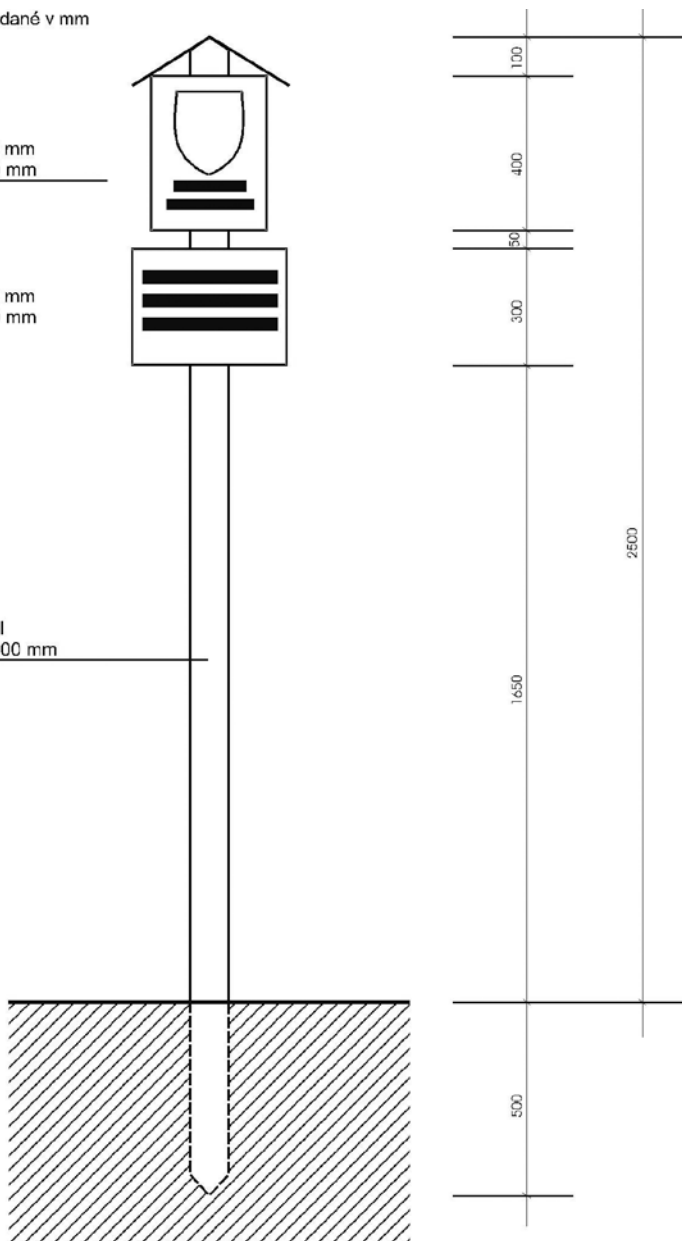
VZOR „HRANIČNÉHO STĚPŮ“ S NORMALIZOVANOU TABU- LOU A TEXTOVOU INFORMAČNOU TABUĽOU.

Kóty udané v mm

v. 400 mm
š. 300 mm

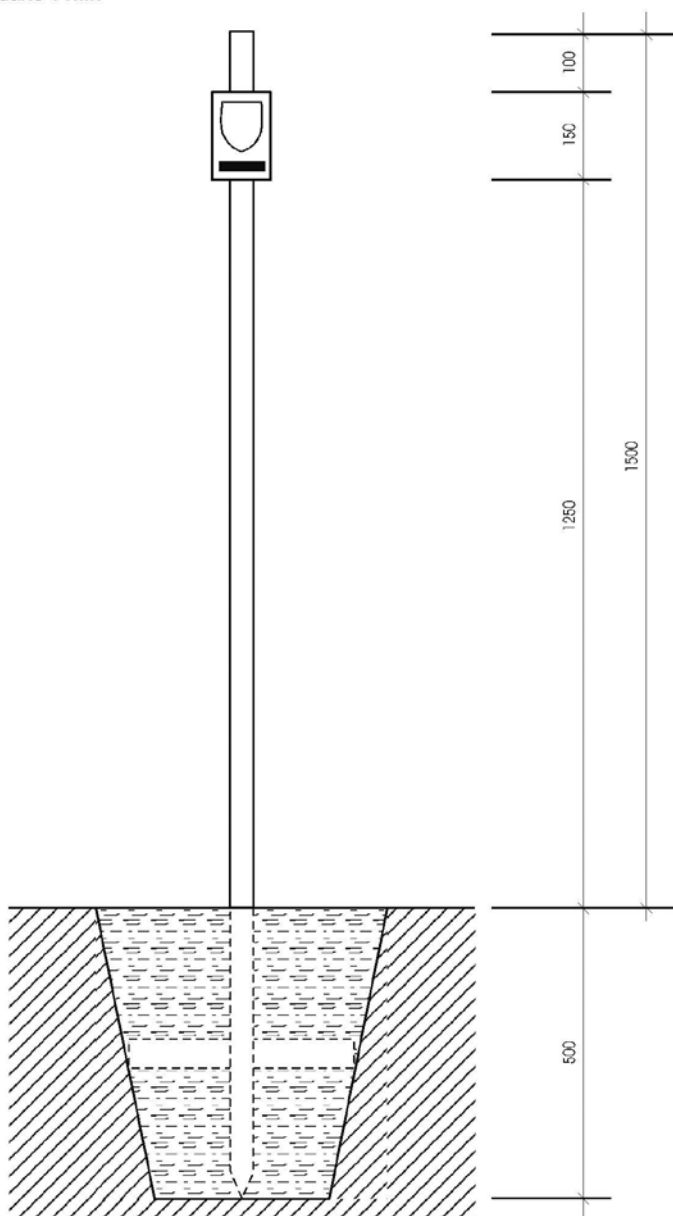
v. 300 mm
š. 400 mm

Hranol
100x100 mm

SPÔSOB OZNAČENIA CHRÁNENÉHO STROMU NA KOVOVOM STĽPIKU - RÚRKE.

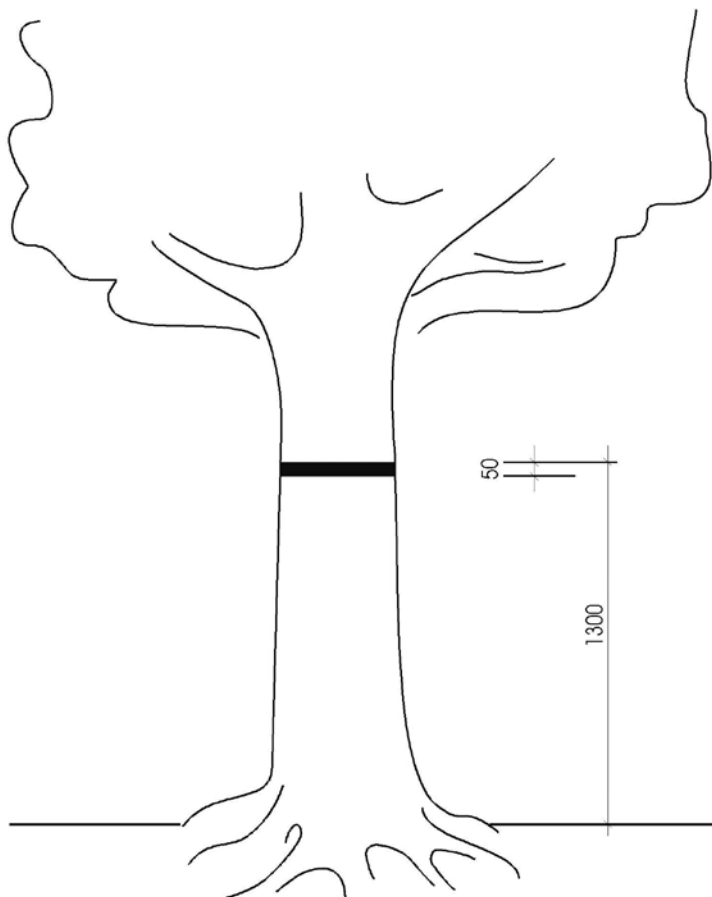
Kóty udané v mm

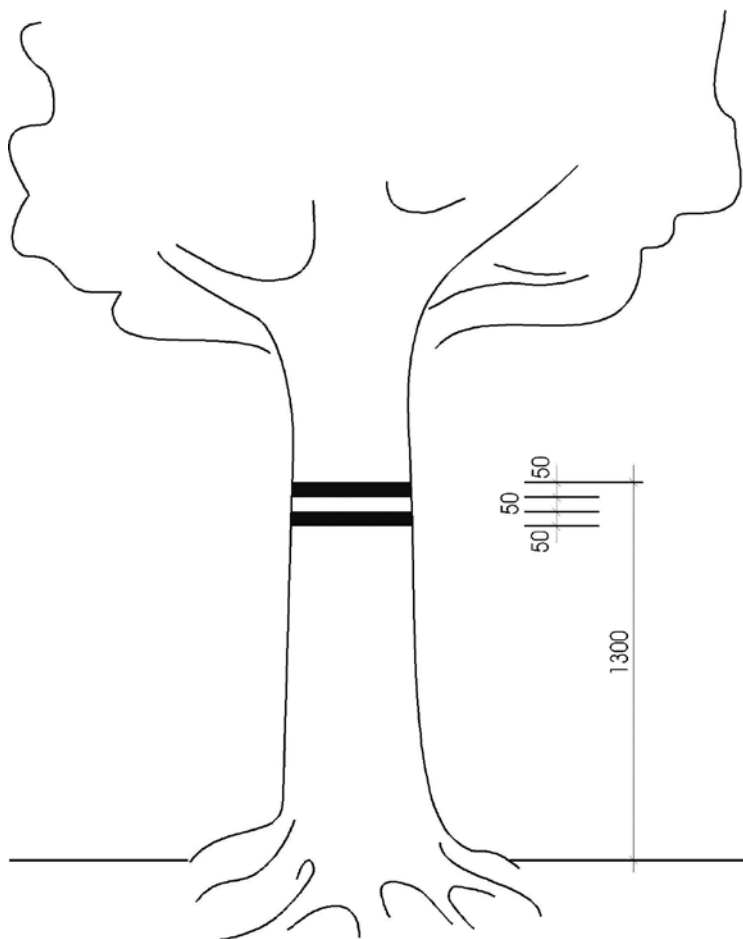
PRUHOVÉ OZNAČENIE HRANÍC

1. Pruhové označenie hraníc na stromoch:

Kóty udané v mm

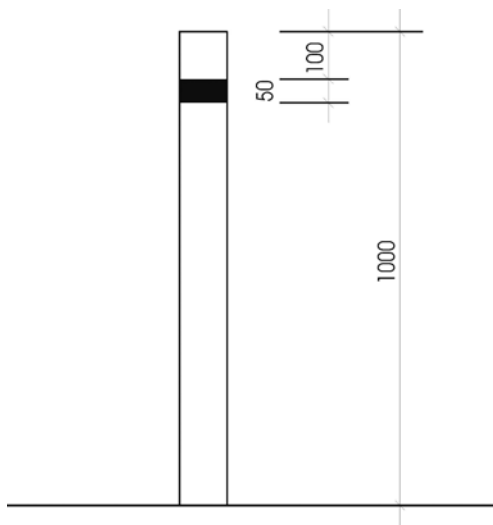

a) pohľad z chráneného územia

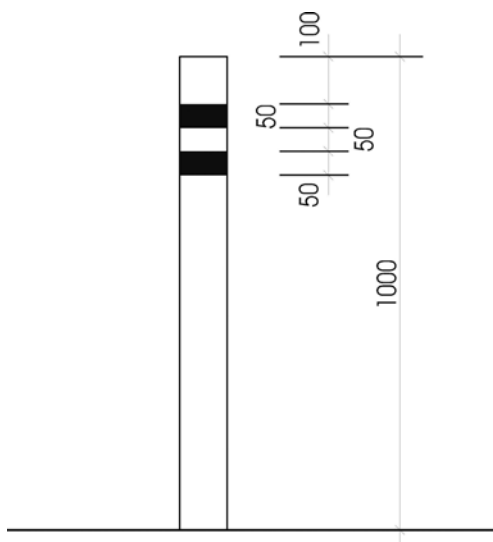

b) pohľad na chránené územie

2. pruhové označenie hraníc na stĺpikoch:

a) pohľad z chráneného územia

b) pohľad na chránené územie

6. Vzor štandardov člena stráže prírody (štandardy členov stráže prírody NAPANT)

Cieľom stráže prírody NAPANT je ochraňovať prírodu národného parku. Tento cieľ dosahuje výchovou ľudí k ochrane prírody, svojím profesionálnym správaním a budovaním pozitívneho vzťahu medzi verejnosťou a strážou prírody.

Na dosiahnutie tohto cieľa členovia stráže prírody NAPANT prijali nasledovné štandardy a odporúčania:

6.1 Štandardný postup pri riešení priestupkov

1. Pozdraviť sa
2. Predstaviť sa „stráž prírody“ a preukázať sa služobným odznakom
3. Informovať osobu, ktorá sa dopustila priestupku, kde sa nachádza (NP, PP, NPP, PR, NPR)
4. Informovať osobu, že svojím konaním porušila zákon o OPAk, alebo návštevný poriadok parku
5. Požiadat osobu, aby upustila od protiprávneho konania
6. V prípade, že osoba nechce upustiť od konania, alebo je priestupok závažný, požiadať osobu, aby sa legitimovala
7. Oboznámiť osobu s postihmi, ktoré voči nej môžu byť uplatnené v prípade, že neupustí od konania, ktorým porušuje zákon, prípadne ak je priestupok závažný uplatniť postih (bloková pokuta, alebo oznámenie priestupku na Správu parku)
8. Ak osoba naďalej kladie odpor a nelegitimovala sa, priestupok spolu s osobou fotodokumentovať a predviesť ju na políciu. Ak osoba odmieta predvedenie, požiadať o pomoc políciu (mob. telefón, vysielacia)
9. V prípade závažného priestupku fotodokumentáciu urobiť pred bodom 1.
10. Priestupok, ako aj jeho vyriešenie, spolu s nacionálmi osoby, ktorá porušila zákon, zapísať do Hlásenia strážnej služby

(poznámka k bodu 8. Tieto štandardy boli prijaté pred účinnosťou zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny. V súčasnosti strážca na predvedenie môže použiť donucovacie prostriedky)

6.2 Štandardy správania sa

1. Na uniforme mať vždy podľa predpisu umiestnený služobný odznak. Ak strážca nie je v uniforme, odznakom sa preukazuje len v prípade riešenia priestupku.
2. Služobným preukazom sa preukazuje na vyzvanie.
3. Slušne sa správať (nepoužívať vulgarity, neznámym ľuďom vždy vykať)
4. Pri upozorňovaní na väčšiu vzdialenosť použiť pískalku, alebo slušné hlasné oslovenie (pane, pani, ...)
5. V službe nepiť alkoholické nápoje a nebyť pod vplyvom alkoholu.
6. Nefajčiť tam, kde je to zakázané.
7. Nepristupovať k návštevníkom so zapálenou cigaretou.
8. Nezrovnalosti pri postupe v riešení priestupku riešiť pred návštevníkmi. O postupe rozhodne vedúci hliadky.

6.3 Odporúčania

1. Byť vždy upravený a uniformu mať podľa možnosti čistú.
2. Oblečený v uniforme na verejnosti nepiť alkoholické nápoje.
3. Dopĺňať si vedomosti o problematike ochrany prírody.
4. V prípade, že kvôli emóciám nemožno zasiahnuť adekvátne, radšej nezasahovať.
5. Pri rozhovore dodržiavať bezpečnú vzdialenosť, ktorá je zároveň vhodná na slušný rozhovor.

7. Prvá predlekárska pomoc

Charakteristika prvej pomoci :

Prvá pomoc je súbor opatrení, alebo liečenie, ktoré sa pri poranení, alebo náhlom ochorení poskytne postihnutému ešte pred príchodom špecializovanej pomoci. Nenahradzuje lekárske ošetrenie, ale je predpokladom jeho úspešnosti. Povinnosť poskytnúť základnú prvú pomoc má každý, podľa svojich možností a schopností. Nikto nie je povinný poskytovať prvú pomoc ak by tým ohrozoval vlastný život.

Prvé ohnisko tejto reťaze zdôrazňuje dôležitosť rozpoznania závažných príznakov a príznakov zastavenia obehu (bezvedomie a neprítomnosť dýchania) a včasného privolania pomoci prítomnými osobami (bystander). Treba rozpoznať kardiálnu príčinu bolesti na hrudníku ešte pred kolapsom. U hospitalizovaných pacientov je prioritou včasné rozpoznanie a podpora zlyhávajúcich vitálnych funkcií ako prevencia zastavenia obehu.

Stredné dve ohniská zdôrazňujú dva najdôležitejšie aspekty resuscitácie – kvalitné stláčanie hrudníka plus záchranné vdychy alebo včasné použitie defibrilátora. Okamžitá KPR zdvojnásobuje šancu na prežitie KF vzniknutej pri zastavení obehu mimo nemocnice. Samotné stláčanie hrudníka je lepšie ako žiadna KPR.

Posledné ohnivko reťaze zahŕňa rozšírenú neodkladnú resuscitáciu a účinnú poresuscitačnú starostlivosť v nemocnici, zameranú na zachovanie funkcie mozgu a srdca.

7.1 Zhodnotenie stavu postihnutého

Vždy, pri podávaní prvej pomoci je prvoradé vaše zdravie a bezpečnosť! Preto najskôr zhodnotíme bezpečnosť prostredia pri podávaní prvej pomoci.

Postup pri podávaní prvej pomoci :

- Pristúpime k pacientovi, v prípade že leží tak zo strany hlavy
Kontrola vedomia - Oslovíme pacienta, ak nereaguje použijeme bolestivý podnet – stlačenie ušného laloku, poštipanie, stlačenie kľúčnej kosti. Prípade ak nereaguje pokračujeme kontrolou životných funkcií, ak reaguje na oslovenie alebo bolestivý podnet pokračujeme prvotným vyšetrením
kontrola životných funkcií
- dýchanie
- činnosť srdca
prvotné vyšetrenie
- dýchanie – pohľad, posluš, cítim
- činnosť srdca – prítomnosť dýchania

Ak sú životné funkcie prítomné, pokračujeme druhotným vyšetrením, ak nie je prítomná jedna zo životných funkcií začíname bezodkladne s masážou srdca. Ak je prítomné aj dýchanie aj činnosť srdca, pokračujeme v druhotnom vyšetrení

Druhotné vyšetrenie

- krvácanie
- popáleniny
- zlomeniny
- opuchy
- deformácie
- varovné znaky

Život ohrozujúce stavy

- 1** zastavenie dýchania
- 2** veľké vonkajšie krvácanie
- 3** bezvedomie
(dýcha a je prítomná činnosť srdca)
- 4** šok

Život zachraňujúce úkony

- 1** oživovanie
- 2** zastavenie krvácania
- 3** stabilizovaná poloha
- 4** protišokové opatrenia 5T

Súčasťou prvej pomoci je aktivácia Rýchlej zdravotnej pomoci na telefónnom čísle 112, 155. Nasleduje po zhodnotení stavu pacienta. Pri viacerých záchrancoch jeden začína resuscitovať a druhý privolá pomoc.

Pre zefektívnenie tiesňového volania je vhodné zachovať nasledovnú štruktúru hovoru:

- 1.** Kto volá
- 2.** Kde sa stalo (orientačné body)
- 3.** Čo sa stalo (opíšte, čo vidíte)
- 4.** Počet ranených
- 5.** Druh poranení (tak ako ich vidíte)
- 6.** Druh poskytnutej prvej pomoci a potreba inštrukcie pri prvej pomoci
- 7.** Spätný kontakt na vás

7.2 Kardiopulmonálna masáž

Pre prežitie postihnutého je rozhodujúce kvalitné neprerušované stláčanie hrudníka :

- klaknite si vedľa postihnutého
- zápästnú časť dlane položte na dolnú časť hrudnej kosti
- položte hranu druhej ruky na chrbát svojej ruky, ktorá je na hrudníku
- zamknite prsty svojich rúk a uistite sa, že netlačíte na rebrá. Držte lakte vystreté. Neaplikujte žiadny tlak na hornú časť brucha a koncovú časť hrudnej kosti.
- nakloňte sa kolmo nad hrudník a stláčajte ho do hĺbky 5 - 6 cm
- po každom stlačení úplne uvoľnite tlak na hrudník, ale udržiajte kontakt medzi rukami a hrudnou kosťou; opakujte s frekvenciou 100 - 120/min; stlačenie a uvoľnenie by malo zaberať rovnaký čas. Zvážte použitie vhodnej mobilnej aplikácie.
- **KPR nevykonávame, ak je z povahy zranení zrejmé, že by bola KPR neúspešná, resp. ani jej podanie by nevedlo k oživeniu pacienta.**

Záchranné vdychy Striedajte stláčania so záchrannými vdychmi:

- po 30 stlačeniach spriechodnite dýchacie cesty záklonom hlavy a nadvihnutím brady
- zabráňte úniku vdychovaného vzduchu stlačením mäkkej časti nosa ukazovákom a palcom ruky položenej na čele
- nadýchnite sa a perami obopnite ústa obete; uistite sa, že vdychovaný vzduch nebude unikať
- plynule vdychujte do úst a sledujte, či sa hrudník dvíha; vdychujte približne 1 sekundu ako pri normálnom dýchaní; toto je účinný záchranný vdych
- udržiajte záklon hlavy a nadvihnutú bradu, pusťte nos a sledujte, ako pri úniku vzduchu klesá hrudník
- opäť sa normálne nadýchnite a vdýchnite druhý záchranný vdych. Tieto dva vdychy by nemali trvať dlhšie ako 5 sekúnd.

Potom bez zdržania opäť položte ruky na hrudnú kosť do správnej polohy a stlačte 30x hrudník.

- pokračujte so stlačeniami hrudníka a záchrannými vdychmi v pomere 30 : 2.

Ak sa pri začiatkových vdychoch hrudník **nedvíha** ako pri normálnom dýchaní, pozrite sa do úst obete a vyberte akékoľvek cudzie teleso, skontrolujte, či je dostatočný záklon hlavy a nadvihnutie brady.

Ak z nejakého dôvodu nechcete vykonávať umelé dýchanie (nie je to pri KPR nevyhnutné) , stláčajte bez prerušenia hrudník s frekvenciou 100 – 120x za min. Pokračujte v resuscitácii, až kým sa obeť nezačne preberať: hýbať sa, otvárať oči a dýchať normálne, alebo kým nepríde profesionálna pomoc a neprevezme pacienta.

Pretrvávajúca neprítomnosť elektrickej a mechanickej aktivity srdca počas resuscitácie počas 20 minút v neprítomnosti reverzibilných faktorov je dôvodom na ukončenie resuscitácie

7.3 Prvá pomoc pri obštrukcii dýchacích ciest cudzím telesom

Obštrukcia dýchacích ciest cudzím telesom (ODCCT) je zriedkavá, ale potenciálne liečiteľná príčina náhlej smrti. Príznaky, ktoré umožnia rozlíšenie medzi ľahkou a ťažkou obštrukciou, sú zhrnuté v tabuľke.

Pri miernej obštrukcii treba predovšetkým podporovať účinný kašeľ. Pri úplne obštrukcii dýchacích ciest u postihnutého pri vedomí treba použiť manéver stlačenia brucha (Heimlichov manéver). Pre bezvedomí aplikovať KPR.

7.4 Prvá pomoc pri bezvedomí so zachovaným dýchaním

- ➔ uložíme postihnutého do stabilizovanej polohy
- ➔ privoláme pomoc
- ➔ sledujeme dýchanie a pulz
- ➔ zaistíme zvratky, obaly od liekov, podozrivé chemikálie a pod.

7.5 Krvácanie

rozlišujeme

podľa druhu

- tepnové – krv je jasne červená a vystrekuje s každým pulzom
- žilové – krv je tmavá, z rany plynule vyteká
- zmiešané

podľa intenzity

- mierne – do 500 ml
- stredné – 500 – 1500ml
- masívne – nad 1500 ml

podľa smeru krvácania

- vonkajšie – krv vyteká z rany alebo telesných otvorov
- vnútorné – krv vteká do telesných dutín alebo tkanív

Prvá pomoc pri krvácaní:

- ➔ od nečistôt očistíme len okolie rany
- ➔ ranu prekryjeme priložením sterilnej gázy
- ➔ zaistíme krycím obvazom
- ➔ postihnutú časť tela imobilizujeme
- ➔ nevyťahujeme z rany uviaznuté telesá

7.6 Prvá pomoc pri náhlych úrazových stavoch

Zlomeniny a poranenia kĺbov

Zlomenina je čiastočné alebo úplné porušenie celistvosti kosti.

Rozlišujeme

- **otvorené** – porušenie kože v okolí zlomeniny
- **zatvorené**

Prvá pomoc pri zlomeninách:

- ➔ vytvoriť oporu poranenej končatiny nad a pod miestom postihnutia

- ➔ znehybniť tak, aby bol znehybnený kĺb nad aj pod miestom predpokladanej zlomeniny, prípadne vyklíbenia
- ➔ postihnutú hornú končatinu dať do závesu trojrohej šatky, dolnú končatinu znehybniť priložením zdravej dolnej končatiny a priviazaním
- ➔ pri veľkej deformácii využiť rôzne druhy obloženia na znehybnenie

Úrazy chrbtice a miechy

Chrbtica môže byť poranená na rôznych miestach. Najzávažnejšie poranenia sú spojené s poškodením miechy. Prejavujú sa stratou pohyblivosti a/alebo stratou citlivosti pod postihnutou oblasťou. Najdôležitejším ukazovateľom je mechanizmus úrazu. Ak pri nehode išlo o prudký náraz s prehnutím dopredu a vzápätí dozadu alebo došlo k skrúteniu chrbtice, predpokladajte poškodenie chrbtice.

Príznaky :

- Bolesť v krku a chrbte na poranenej strane, ktorá môže byť maskovaná iným zranením
- Zablokovanie, nepravidelnosti alebo deformácia normálneho zakrivenia chrbtice
- Výrazná citlivosť kože v okolí chrbtice
- Strata schopnosti ovládať si končatiny, pohyb je oslabený alebo úplne chýba
- Strata citlivosti alebo abnormálne pocity, ako je pálenie, mravenčenie
- Strata ovládania zvierača mechúra a konečníka
- Sťažené dýchanie

Prvá pomoc pri úraze chrbtice:

- ➔ Zabezpečiť postihnutého, aby sa nehýbal, zabezpečiť mu pokoj
- ➔ Zavolať záchrannú zdravotnú službu 112, 155
- ➔ Kľaknúť si za hlavu postihnutého a uchopiť hlavu pevne po bokoch

- ➔ Upraviť hlavu v strednom postavení a podprieť ju tak, aby hlava, krk a chrbtica boli v jednej osi.
- ➔ Bez ohľadu na to, koľko to trvá, podpierať hlavu osoby v tejto polohe, kým nepríde záchranná zdravotná služba.

Popáleniny a poleptania

rozlišujeme :

- **suché** – spôsobené plameňmi alebo horúcimi telesami, trením alebo solárne
- **mokrý** - „opareniny“ spôsobené parou alebo horúcimi tekutinami
- **chemické popáleniny** – poleptania

podľa stupňa popálenia :

- **začervenanie**
- **pluzgiere**
- **poškodenie kože v celej hrúbke**
- **zuhoľňatenie**

Prvá pomoc pri popáleninách:

- ➔ zníženie účinku tepla alebo chemikálie
- ➔ chladenie studenou vodou
- ➔ ranu prekryť neprilnavým obvazom, alebo fóliou
- ➔ protišokové opatrenia

Prvá pomoc pri poleptaní :

- ➔ práškové a tuhé žieraviny mechanicky odstrániť
- ➔ tekuté žieraviny odstraňovať vodou
- ➔ pri zasiahnutí odevu vyzliecť šaty
- ➔ oči vyplachovať väčším množstvom vody
- ➔ po vypití žieraviny podávať malé množstvá čistej vody, nevyvolávať zvracanie

Úrazy elektrickým prúdom

Blesk

Úraz bleskom vzniká, ak je pacient súčasťou, alebo blízko miesta úderu blesku. Obyčajne je pacient najvyšším objektom v okolí, alebo je v blízkosti iného vysokého objektu. Vyskytujú sa poruchy rytmu, subarachnoideálne hemoragie a poranenia chrčtice a miechy.

Striedavý prúd vysokého napätia (od 300 V do 38 000 V)

Pacientom po napojení na okruh vysokého napätia sa nezastaví krvný obeh, ale vzniknú ťažké popáleniny. Ďalšie riziko vyplýva z akútnych a chronických problémov spojených s upchávaním obličiek produktmi pri rozpade svalov. Elektrické popáleniny z vysokého napätia sú omnoho rozsiahlejšie, ako sa javí pri prvých vyšetreniach bezprostredne po úraze. Zriedkavo vzniká úraz priamym dotykom.

Striedavý prúd nízkeho napätia (od 50 V do 300 V)

Vyskytujú sa dva druhy: dojčatá po zahryznutí do elektrického prívodu s poranením tváre, úst a jazyka a detí, alebo dospelí po dotyku s vodičom, alebo spotrebičom pod napätím. Druhý typ sa stáva stále zriedkavejší používaním spotrebičov chránených uzemnením (nulovaním) v kuchyni, kúpeľni, v dielni a záhrade. Napätie vyvoláva aj kontraktúry svalstva s možnosťou zlomenín.

Jednosmerný prúd (vysoké napätie)

K týmto úrazom dochádza u mladých jedincov pri nechcenom dotyku s vedením napätia nad železničnou (trolejbusovou, električkovou) traťou pri súčasnom uzemnení. Vyvolaný elektrický okruh spôsobí zuhoľňatenie svalov a elektrické popáleniny.

Prvá pomoc pri zasiahnutí elektrickým prúdom:

- ➔ Prvou aktivitou je oddeliť postihnutého od okruhu elektrického prúdu.
- ➔ Oživenie činnosti srdca a pľúc (kardiopulmonálna resuscitácia) u pacientov so zastavením krvného obehu
- ➔ Pacienti v bezvedomí bez zastavenia obehu vyžadujú sledovanie dýchania a prípadne podporné dýchanie.
- ➔ Pacienti s popáleninami nad úrovňou krku potrebujú inhaláciu kyslíka pre vysokú pravdepodobnosť poškodenia dýchacích ciest a pľúc.
- ➔ Ošetrovanie druhotných poranení pádmi (zlomeniny, pohmoždenia) alebo na podklade vôľou neovládateľných kŕčov svalstva

7.7 Prvá pomoc pri náhlych neúrazových stavoch

Epilepsia

príznaky :

- náhly vznik hlbokého bezvedomia s pádom na zem
- Tonicko-klonické kŕče priečne pružovaného svalstva celého tela, najviac viditeľné na končatinách. Kŕče netrvajú väčšinou dlhšie ako 3 – 5 minút.
- Po skončení kŕčov sa postihnutý pomaly preberá z bezvedomia cez fázu zmätenosti a somnolencie. Úplné zotavenie nastáva do 30 – 60 minút od začiatku záchvatu.
- Následkom nekontrolovaného pádu býva rana na hlave, odrenina tváre, niekedy sa postihnutý pohryzie do jazyka (hryzné rany sú drobné a nevyžadujú ošetrovanie).

Prvá pomoc pri epileptickom záchvate:

- ➔ Pokúsiť sa zabrániť nekontrolovanému pádu na zem
- ➔ Chrániť postihnutého, aby si počas kŕčov neudrel niektorú časť tela o tvrdé a ostré predmety (nebrániť kŕčom, ktoré sú mimoriadne silné). NEDÁVAŤ nič do úst, nesnažiť sa otvoriť

ústa, nevyťahovať jazyk. Kŕč žuvacieho svalstva a zahryznutie do jazyka vznikne už v momente pádu na začiatku vzniku bezvedomia.

- ➔ Sledovať trvanie kŕčov a postupné preberanie sa z bezvedomia
- ➔ Rozhodnúť o privolaní pomoci

Ferbilné kŕče:

príznaky :

- Vyššia teplota, začervenanie tváre, potenie
- škúlenie a prevracanie očí, škrípanie zubov
- zášklby svalov na tvári a končatinách, zaťaté päsťe
- zadržiavanie dychu, periodické dýchanie
- niekedy strata vedomia

Prvá pomoc pri ferbilných kŕčoch :

- ➔ Zabezpečiť čerstvý vzduch a uvoľniť tesný odev
- ➔ chladiť odkrytím, vyzlečením a omývaním vlažnou vodou (hlavu, hrudník a brucho)
- ➔ pri strate vedomia opatrenia ako pri bezvedomí (kontrolovať dýchanie a prítomnosť pulzu, udržiavať voľné dýchacie cesty záklonom hlavy, prípadne uloženie do polohy na boku)

Mdloba, kolaps

Mdloba – kolaps alebo synkopa je krátkodobá, prechodná strata vedomia následkom zníženia prietoku krvi v mozgu

Príznaky:

- Varovné príznaky, ktoré vidia okolostojaci: zívanie, potenie a náhle zblednutie v tvári
- varovné príznaky, ktoré cíti postihnutý: pocit tepla, pocit nedostatku vzduchu, poruchy zrakového poľa („hviezdčky“, neostré videnie, skotómy)

- odpadnutie so stratou vedomia
- pomalý, slabo hmatateľný pulz
- bledosť v tvári, studený pot
- niekedy mimovoľný únik moču

Prvá pomoc pri kolapsových stavoch:

- ➔ Skontrolovať prítomnosť vedomia (neprítomné), dýchania (prítomné) a pulzu (prítomný)
- ➔ Uložiť naznak s vyvýšenými dolnými končatinami.
- ➔ Zabezpečiť prívod čerstvého vzduchu
- ➔ Pretrieť tvár a krk postihnutého chladnou vodou
- ➔ Skontrolovať prítomnosť poranení, ktoré mohli vzniknúť pri páde
- ➔ Záchrannú službu privolať, ak sa postihnutý nepreberie k plnému vedomiu do 5 minút, alebo pretrváva kolapsový stav.

Cievna mozgová príhoda

príznaky CMP :

- náhla slabosť
- necitlivosť časti tváre alebo končatín
- sťažené rozprávanie
- zakalený zrak
- závrat, bolesti hlavy

Prvá pomoc pri CMP:

- ➔ nepodávať jedlo ani tekutiny
- ➔ polohovať postihnutú stranu tela, hlava a plecia vo zvýšenej polohe
- ➔ pri postihnutí okohybných svalov starostlivosť proti vysychaniu rohovky
- ➔ uvoľniť odev, upokojovať postihnutého

Srdcový záchvat a infarkt myokardu

Príznaky:

- Bolesť vyvolaná námahou, šíri sa do ľavého ramena až do končekov prstov, do krku, sánky
- tlak a zvieranie na hrudníku, páľivá, ťahavá bolesť a úzkosť
- únavnosť, nesústredenosť, poruchy spánku, bolesti hlavy predchádzajú vznik IM aj o niekoľko dní

Prvá pomoc pri srdcovom záchvate a infarkte myokardu

- ➔ pacienta pohodlne uložiť posediačky do kresla, uvoľniť odev okolo krku a pásu
- ➔ v miestnosti vyvetrať
- ➔ podať nitroglycerín (NTG) ak nie sú kontraindikácie

Podchladenie

Podchladenie je úraz spôsobený vplyvom chladného vonkajšieho prostredia, pri ktorom klesá teplota telesného jadra pod 35 °C

Prvá pomoc pri podchladení:

- ➔ s pacientom hýbať veľmi pomaly
- ➔ ohrievanie teplými obkladmi na brucho a slabiny
- ➔ ohrievanie priamym kontaktom koža na kožu záchrancom
- ➔ postihnutí s teplotou pod 33°C môže byť ohrievaný akýmkoľvek spôsobom
- ➔ podávať teplé nápoje bez kofeínu a alkoholu, podávať potraviny s vysokým obsahom cukru
- ➔ zabaliť do termofólie, suchého odevu, zvýšiť teplotu prostredia

Tepelný úpal

Telo sa začne prehrievať, keď sa organizmus nestačí ochladzovať pre extrémne vonkajšie podmienky alebo pre zvýšenú produkciu tepla v organizme. Ak dôjde k zlyhaniu automatického udržiavania telesnej teploty, prichádza k vzniku tepelného úpalu.

Príznaky :

- nešpecifické príznaky, ktoré sa môžu podobáť horúčkovitému ochoreniu, napríklad chrípke
- únavnosť a slabosť , nevoľnosť, zvracanie , hnačky
- závrate , bolesti hlavy a svalov
- svalové kŕče a bolesti
- zmeny tlaku krvi a rýchlosti tepu pri postavení (po sedení a ležaní), búšenie srdca
- bizarné správanie, halucinácie, zmeny duševného stavu, zmätenosť, dezorientácia, bezvedomie
- teplota do 41 °C

Prvá pomoc pri úpale:

- ➔ Premiestniť postihnutého do chladného prostredia a uložte ho do ležiacej alebo pololežiacej polohy
- ➔ ochladzovať vlažnou vodou
- ➔ vrečko s ľadom zabalené v uteráku prikladať na zátylok, do podpazušia a na slabiny
- ➔ podávať vlažnú neochutenú vodu
- ➔ pri zmätenosti alebo bezvedomí volať záchrannú službu

8. Orientácia v teréne

Orientácia v teréne znamená schopnosť určiť svetové strany a svoje stanovisko vzhľadom na okolie. Orientácia spočíva v znalosti určovať svetové strany, čítať mapu a odhadovať vzdialenosť v teréne.

Svetové strany v teréne môžeme určovať pomocou kompasu (buzoly), podľa nebeských telies a podľa rôznych prírodných úkazov.

N = Nord – sever, S = South – juh, O = Ost – východ, W = West – západ.

Najjednoduchšie je určenie svetových strán pomocou kompasu. Magnetická strelka sa ustáli v smere sever-juh. Magnetické strelky sú citlivé a ľahko sa vychýlia zo smeru vplyvom búrky, el. vedenia i železa.

Strelka kompasu smeruje k takzvanému severnému magnetickému pólu, ktorý ale nie je totožný so zemepisným pólom a každý rok sa trochu mení. Rozdiel medzi zemepisným a magnetickým pólom sa volá deklinácia. U nás sa pohybuje v rozmedzí asi -3° až $+1^{\circ}$. Niekdy to býva uvedené na okraji mapy.

V strednej Európe je skoro zanedbateľná a preto jej veľkosť môžeme ignorovať. V iných častiach sveta však treba mať tie údaje zistené a počítať s nimi. No a aby zmätkov nebolo dosť aj zvislé čiary na mape často neznázorňujú poludníky, ale len kilometrovú sieť a nesúhlasia úplne so severo-južným smerom. Táto odchýlka sa volá konvergenca. Odchlon je však väčšinou minimálny a tak aj ju môžeme ignorovať pokiaľ nepodnikáme nejaký dlhý kontinentálny pochod.

No a do tretice tu máme potenciálny problém inklinácie magnetickej strelky t.j jej výkyvnosť smerom hore alebo dole hlavne u buzol. Strelky sa otáčajú za magnetickým pólom nie len doprava a doľava ale aj smerom dole a keďže niektoré buzoly majú málo miesta v otočnom kotúči strelka po naklonení sa oň drhne a nemeria presne.

Buzoly a kompasy sú preto vyrábané pre určité pásma, či aspoň pre severnú a južnú pologuľu a podľa toho sú vyvažované. A solídny výrobok by mal mať aj informáciu kde sa môže používať.

Určenie svetových strán v teréne:

- **kompas, buzola**

Viečko buzoly pootočíme tak, aby písmeno „S“ bolo oproti hlavnej zameriavacej drážke. Potom dáme buzolu do vodorovnej polohy a otáčame ňou tak, aby sa magnetka ustálila proti písmenu „S“, resp „N“. V tomto okamžiku je možné vytyčovať svetové strany v teréne. Pri praktickej činnosti v teréne vytyčujeme buzolou iba smer severu, ostatné svetové strany odvodíme.

- **orientácia podľa slnka a hodín**

Orientácia pomocou hodín sa vykonáva podľa tzv. hodnoty hodinového uhla Čiže o koľko sa posunie slnko po svojej dráhe za jednu hodinu. Jedna hodina zodpovedá 15. stupňom. Postup: pri vodorovnej polohe hodín, namierime malú hodinovú ručičku na Slnko. Uhol medzi malou hodinovou ručičkou a a číslicou „12“ na ciferníku rozdelíme na polovicu. Tadiaľ nám prechádzajúca myšlená čiara určí smer sever-juh.

- **Orientácie podľa Polárky**

Hviezda Polárka - Severka je najjasnejšia hviezda súhvezdia Malého voza. Polárka sa nachádza takmer presne nad severným svetovým pólom. (Vzdialenosť od severného svetového pólu je menej než 1°)Svoju polohu prakticky nemení ani pri otáčaní a pohybe Zeme. Smer na Polárku teda vždy určuje smer na sever. (Polárka sa nachádza v päťnásobnom predĺžení vzdialenosti hviezd - „zadných kolies“ a súhvezdia Veľkého voza.)

Práca s mapou

Orientácia mapy podľa buzoly:

1. Viečko buzoly pootočíme tak, aby písmeno „S“ („N“) bolo oproti hlavnej zameriavacej drážke.
2. Buzolu položíme na mapu
3. Mapu pootočíme tak, aby smer „sever“ na mape bol zhodný s smerom „sever“ podľa buzoly

Určenie azimutu.

Definícia Azimutu magnetického znie: je to vodorovný uhol, ktorý je zovretý medzi severom magnetickým a daným smerom. Meria sa zásadne v kladnom zmysle a patrí do skupiny orientovaných uhlov.

Zistenie azimutu:

1. Buzolu namierime (pomocou zameriavacieho zariadenia) na vytýčený bod v teréne.
2. Severnú časť magnetky ustálime na nulovú hodnotu.
3. Na stupnici odčítame Am vytýčeného bodu.

Zistenie bodu podľa azimutu:

1. Zadaný Azimut nastavíme na stupnici buzoly.
2. Buzolu otáčame tak dlho, až index severu na buzole stotožníme so severným hrotom magnetky.
3. V tomto okamihu ukazuje zameriavacie zariadenie do určeného smeru, v ktorom sa nachádza hľadaný bod.

Vrstevnice mapy:

Vrstevnica je čiara, ktorá na topografickej mape spája body s rovnakou nadmorskou výškou. Vrstevnica sa teda používa k vyjadreniu reliéfu terénu na mapách. Výška vrstvy je rôzna podľa mierky mapy.

Druhy vrstevníc:

- **základné** – kreslia sa súvislou čiarou hrúbky 0,1mm
- **doplňkové** – kreslia sa v polovičnej hodnote základného intervalu prerušovanou čiarou hrúbky 0,1mm
- **zosilnené** – kreslia sa neprerušenou čiarou 0,3mm a zvyčajne to býva každá piata základná vrstevnica
- **pomocné** – používajú sa pri znázornení neprehľadného terénu a zakresľujú sa prerušovanou čiarou.

Výška vrstvy medzi základnými vrstevnicami závisí od mierky mapy. Hodnota základnej vrstvy je $1:25000 = 5$ metrov. $1:50000 = 10$ metrov.

Meranie vzdialenosti na mape:

Meranie vzdialenosti na mape nám poslúži ak určujeme terénne tvary a predmety, alebo ak určujeme vlastné stanovište. Musíme poznať základné matematické úkony, rozumieť definícii mierky mapy, ovládať prácu s kružidlom a pravítkom a tiež mať písacie či kresliace potreby. Mierka mapy (MM) udáva, koľkokrát je dĺžka na mape menšia, ako odpovedajúca vzdialenosť v teréne. Napríklad $1:50000$ znamená, že 1 cm na mape je v skutočnosti 50000 cm – teda 500 metrov. Obdobne $1:100000$ znamená, že 1 cm na mape, je v skutočnosti 100000 cm, teda 1 kilometer. v skutočnosti Mierka mapy (MM) sa vyjadruje sa pomerom $MM=d:D$. („d“ je dĺžka na mape, „D“ dĺžka v teréne).

Určenie vlastného stanoviska na mape:

Vlastné stanovište zisťujem pomocou spojnice dvoch výrazných bodov. Najprv v teréne:

- Zistili sme, že naše stanovište sa nachádza medzi dvomi výraznými bodmi.
- Odkrojujem, alebo odhadnem vzdialenosť k bližšiemu výraznému bodu.

Potom na mape

- Prevediem zistenú vzdialenosť do mierky mapy. Na mape spojím úsečkou obidva výrazné body.
- Vynesiem túto vzdialenosť od bližšieho výrazného bodu.

Navigácia pomocou moderných zariadení:

V dnešnej modernej dobe máme na pomoc smartfóny, GPS prístroje, smart hodinky a iné zariadenia, ktoré nám určia polohu. Pri týchto zariadeniach je však nutné dodržať určité pravidlá:

- **mapy a podklady:** mať stiahnuté offline mapy, pretože nie v každých miestach je mobilný signál a keď nemáme prístup k dátam, tak zariadenie vám síce ukáže polohu ale nie mapu. Taktiež je vhodné mapy pravidelne aktualizovať.
- **výdrž batérie:** pri zapnutej funkcii určenia polohy má zariadenie zvýšenú spotrebu energie. Preto je vhodné pred používaním toto zariadenie plne nabiť. Prípadne si vziať vhodný externý zdroj energie
- **GPS, Glosnass, Galileo, BeiDou:** sú družicové navigačné systémy na určenie polohy. Pri veľkej oblačnosti, hmle, hustom snežení a daždi alebo iných nevhodných podmienkach sa môže stať, že zariadenie nevie spoľahlivo, alebo vôbec určiť polohu. Je výhodné mať zariadenie ktoré vie určovať polohu z viacerých systémov súčasne.

Niektoré zariadenia vedie určiť polohu podľa vysielacej veže mobilného zariadenia, avšak to musíte byť v dosahu min. dvoch veží a toto určenie je veľmi nepresné.

- Kalibrácia zariadení : niektoré zariadenia je pre určenie polohy, resp. výšky nutné pravidelne kalibrovať. Postup pri kalibrácii zariadenia nájdete v návode.

Predpovedanie počasia v prírode:

- **Dym**

Ak dym stúpa z ohniska alebo komína nahor ako stĺp, bude pravdepodobne pekne. Ak sa plazí nízko nad zemou, je to známka zhoršujúceho sa počasia.

- **Obloha**

→ pekné počasie

kopovitá oblačnosť, oblaky s neurčito rozstrapkanými okrajmi, zore pri západe slnka, čistý mesiac

→ zlé počasie

oblaky baránky, pribúdanie oblačnosti počas vetra, tmavé oblaky v nízkych vrstvách, silný vietor, je kruh okolo slnka alebo mesiaca, púpavové kvety sa zatvárajú

→ Hmla a vietor

Severovýchodný až východný vietor je signálom pekného počasia, juhozápadný až južný vietor nezvestuje nič dobré, najmä ak večer silnie. Dobrým znamením je večerný vietor, ktorá vanie z kopcov do údolia a ranný vietor opačným smerom. Ranná hmla, ktorá klesá, signalizuje pekný deň, rovnako ako silná roka. Ráno bez rosy zvyčajne znamená dážď.

- **Teplota**

Ochladenie po západe slnka je známkou dobrého počasia. Ak je v noci teplejšie než cez deň (samozrejme v lete), môžeme očakávať dážď.

- **Zvieratá**

Kvákanie žiab, vtáci lietajúci nízko nad zemou a ryby vymršťujúce sa nad hladinu oznamujú zvyčajne skoré zhoršenie počasia.

Záver

V tejto metodickej príručke sme sa snažili použiť poznatky a skúsenosti strážcov prírody. Aplikovali sme aktuálnu legislatívu Slovenskej republiky a medzinárodných dohovorov. Uviedli sme základný prehľad zákonných noriem na úseku ochrany prírody a krajiny. Poskytli sme prehľad chránenými územiaми, NATUROU 2000 a zákonom CITES podľa platných zákonov a vyhlášok.

Popísali sme výkon členov stráže prírody, ich oprávnenia a povinnosti. Dôležitou časťou je zavedenie do praxe metodiky výkonu členov stráže prírody, ktorú sme tu podrobne opísali.

Poskytli sme návod na riešenie zistení porušení zákonných noriem, riešenie priestupkov v blokovom konaní alebo písomným oznámením. V prílohe poskytujeme vzory tlačív, ktoré člen stráže prírody používa pri výkone svojej činnosti.

Uviedli sme štandardy členov stráže NAPANT a systém značenia chránených území.

Ďalej opisujeme prvú predlekársku pomoc, poskytujeme základné informácie na rozpoznanie život ohrozujúcich zranení a stavov, popisujeme úkony pri záchrane ľudských životov a zdravia.

Záverom popisujeme základné informácie pre pohyb v teréne, prácu a mapami a GPS.

Veríme že táto príručka bude pomocníkom pre všetkých členov stráže prírody, pretože neustále vzdelávanie strážcov zabezpečí kvalitný výkon ich činnosti.

Zoznam skratiek

ŠOP SR	- Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
SP	- Stráž prírody
OPaK	- Ochrana krajiny a prírody
Z.z.	- Zbierka zákonov
SNR	- Slovenská národná rada
MŽP SR	- Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NP	- národný park
PP	- prírodný park
ČKO	- chránená krajinná oblasť
NPP	- národná prírodná pamiatka
NPR	- národná prírodná rezervácia
CHA	- chránený areál
ČKP	- chránený krajinný prvok
CHÚV	- chránené vtáčie územie
CITES	- Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora medzinárodný dohovor o obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín
ITP	- informačno – technické prostriedky
GPS	- globálny polohový systém

Zoznam použitej literatúry

Hartánský, Píši, 2015 Metodika vykonávania služobných zákrokov členmi stráže prírody

Hartánský, 2009 Príručka strážcu chráneného územia, ISBN 978-80-89310-43-2

Usmernenie Európskej rady pre resuscitáciu 2015

prof. MUDr. Oto Masár PhD 2012, Univerzita Komenského Bratislava, prvá pomoc pre medikov

Viliam Dobiáš, 2005, Repetitórium urgentnej medicíny

Zákon č. 543/2002 Z.z. O ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov

Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon

Zákon č. 372/1990 Zb. Zákon SNR o priestupkoch

Zákon č. 17/1992 Zb. Zákon o životnom prostredí

Zákon č. 15/2005 Z.z. Zákon o ochrane voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 23/1962 Zákon o poľovníctve

Zákon č. 139/2002 Z.z. Zákon o rybárstve

Zákon č. 326/2005 Z.z. Zákon o lesoch

Zákon č. 364/2004 Z.z. Zákon o vodách

Zákon č. 79/2015 Z.z. Zákon o odpadoch

Zákon č. 8/2009 Z.z. Zákon o cestnej premávke

Vyhláška č. 24/2003 Z.z. Vyhláška MŽP SR ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

Vyhláška č. 292/2001 Z.z. Vyhláška MŽP SR ktorou sa vyhlasujú národné prírodné pamiatky

Vyhláška č. 17/2003 Z.z. Vyhláška MŽP SR ktorou sa vyhlasujú národné prírodné rezervácie

Prílohy

Príloha: Vzor evidenčného listu priestupku

Evidenčný list priestupku

č.:

Zákon č.387/2009 Z.z. zo 16 septembra 2009 platný od dňa 1. januára 2010 Z.z. o priestupkoch
zosúladienie s ustanoveniami § 8 ods.3 zákona č. 428/2002 Z.z. o ochrane osobných údajov v znení
neskorších predpisov.

Povinné údaje uvedené v § 89a ods.3 o osobe páchatel'a a priestupku:

a) titul, meno a priezvisko:

b) rodné číslo alebo dátum narodenia:

c) adresa pobytu:

d) štátna príslušnosť:

e) údaj o doklade totožnosti:

f) miesto, dátum a čas spáchania priestupku:

**g) označenie priestupku vrátane príslušného ustanovenia zákona, stručný
popis skutku a následok jeho spáchania:**

h) spôsob vybavenia veci:

i) uložená sankcia:

j) označenie a sídlo správneho orgánu, ktorý priestupok prejednal:

k) dátum prejednávania priestupku:

l) evidenčné číslo pokutového bloku:

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky

ZÁZNAM O ODŇATÍ VECI

podľa § 75), ods. 1), písm. j) a k) zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

Dňa

Čas..... hod.....

Lokalita.....

Odňaté komu dátum narodenia

Adresa.....

Popis odňatej veci (viest' čo najpodrobnejší popis odňatej veci -farbu, oderky, výrobné číslo, rôzne poškodenia, nápisy a pod. Na odňatú vec sa doporučuje nalepiť lepku s menom osoby, ktorej bola vec odňatá, taktiež jej dátum narodenia a jej vlastnoručným podpisom)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dôvod odňatia veci

.....

.....

.....

.....

Vec bude odovzdaná orgánu ochrany prírody.....

Podpis odoberajúceho.....

Podpis osoby, ktorej bola vec odňatá.....

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky

Hlásenie o použití donucovacích prostriedkov pracovníkom ŠOP SR a členom stráže prírody

Dňa o hod. V

.....

(lokality)

použil

(meno a priezvisko pracovníka)

druh donucovacieho prostriedku

proti

(meno, priezvisko, dát. narodenia, bydlisko)

dôvody

.....

.....

(popísať situáciu a konkrétne dôvody)

Použitie v zmysle ustanovenia zákona NR SR č. 543/02 Z.z.

B o l o – n e b o l o použité vyzvanie, napomenutie a výstraha v zmysle § 76, odst. 2, zákona
NR SR č. 543/02 Z.z.

.....

Zranenie osoby, rozsah poskytnutej pomoci

.....

Ďalšie opatrenia

.....

(predvedenie na PZ SR, zadržanie)

Prípadný svedok zákroku

.....

(meno, priezvisko, dát. narodenia, bydlisko)

podpis pracovníka Dňa

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky

Záznam

o prešetrení použitia donucovacích prostriedkov

Spôsob prešetrenia :

.....

.....

.....

Závery prešetrenia:

Donucovací prostriedokbol – nebol*) použitý

v súlade s ustanovením.....zákona NR SR č. 543/02 Z.z.

v dôsledku toho posudzujem konanie strážcu ako

oprávnené – neoprávnené*)

Dôvod neoprávnenosti:.....

.....

.....

.....

.....

Opatrenia nadriadeného pracovníka vykonané pri neoprávnenosti použitia donucovacích prostriedkov:.....

.....

.....

.....

.....

.....
nadriadený pracovník

***) nehodiace sa prečiarknite**

Správa o situácii pri ktorej došlo k použitiu donucovacích prostriedkov

[illegible]

Dňa :

.....

podpis člena stráže přírody

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky

Hlásenie o použití zbrane pracovníkom ŠOP SR a členom stráže prírody

Dňa.....o.....hod. V.....

.....
(lokality)
použil.....

(meno a priezvisko člena stráže prírody)

Spôsob použitia zbrane.....

proti.....

(meno, priezvisko, dát. narodenia, bydlisko)

dôvody.....

(popísať situáciu a konkrétne dôvody)

Použitie v zmysle ustanoveniazákona NR SR č. 543/02 Z.z.

B o l o – n e b o l o použité vyzvanie, napomenutie a výstraha

Spôsob reagovania osoby.....

Zranenie osoby, rozsah poskytnutej pomoci.....

Ďalšie opatrenia

(oznámenie na PZ SR, zadržanie, odovzdanie osoby na PZ SR)

Prípadný svedok zákroku.....

(meno, priezvisko, dát. narodenia, bydlisko)

Dňa :

Podpis člena stráže prírody

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky

Záznam o prešetroení použitia zbrane

Spôsob prešetroenia :

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Závery prešetroenia:

Zbraň bola – nebola*) použitá
v súlade s ustanovením..... zákona NR SR č. 543/02 Z.z.
v dôsledku toho posudzujem konanie strážcu ako oprávnené – neoprávnené*)

Dôvod neoprávnenosti:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Opatrenia nadriadeného pracovníka vykonané pri neoprávnenosti použitia zbrane:

.....

.....

.....

Dňa :

.....
nadriadený pracovník

*) nehodiace sa prečiarknite

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

.....

Dňa :

oznámenie sa podáva na hlavičkovom papieri

Obvodné oddelenie PZ v xxxx
ulica
obec

Váš list číslo / zo dňa

Naše číslo

Vybavuje / linka
xxx / xxxx

Trenčín
xxxx

Vec: Oznámenie o skutočnosti nasvedčujúcej, že bol spáchaný trestný čin podľa § 305 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon a § 15, ods. 1, písm a, zákona č. 543/2002 Z.z. Zákon o ochrane prírody a krajiny

Dňa xxxx vykonal člen stráže prírody, xxxxx, č.o. xxx, Správy xxxx strážnu službu v k.ú. obce xxxxx

V čase približne o xxxx hod. pri kontrole územia xxxxxx, zistil vjazd vozidla značky xxxxx, xxxxx farby, ev. č. xxxxx

Vjazd bol zadokumentovaný cca xxxx m za hranicou PR, na parcele xxxx. Parcela je vedená ako xxxx Parcela je zapísaná na LV č. xxxx, k.ú. xxxx. Parcela sa nachádza v Prírodnej rezervácii xxxx. Toto územie je vedené ako územie Európskeho významu. Na tomto území platí 4. st. ochrany.

Vodič sa nezdržoval pri vozidle a vo vozidle nebolo viditeľne umiestnené oprávnenie na vjazd.

Z vjazdu motorového vozidla bola vykonaná fotodokumentácia.

Lokalita kde bola vykonaná kontrola legálnosti vjazdu leží území, kde platí 4. st. ochrany. Pri vjazde do chráneného územia sa nachádza informačná tabuľa hranice PR, s označením Územia Európskeho významu, 4. stupňom ochrany a piktogramom zákazu vjazdu vozidiel. Vodič sa na miesto parkovania dostal jazdou podľa uvedenej tabule. Táto tabuľa stojí samostatne, nič ju nezakrýva a je zreteľne viditeľná. Taktiež od odstaveného vozidla vo vzdialenosti cca 10m sa nachádza veľká informačná tabuľa s popisom chránenej rezervácie.

Podľa § 305 ods. 2, zákona č. 300/2005 Z.z. - Trestný zákon v znení neskorších predpisov je vjazd motorovým vozidlom, motorovou trojkolkou, motorovou štvorkolkou, motocyklom, alebo skútrom na lesnom alebo poľnohospodárskom pozemku zakázaný.

Podľa § 15, ods. 1, písm a, zákona č. 543/2002 Z.z. Zákon o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov na území v ktorom platí 4. st. ochrany s odvolaním sa na §13, je zakázaný vjazd a státie s motorovým vozidlom motorovou trojkolkou, motorovou štvorkolkou, snežným skútrom alebo záprahovým vozidlom, najmä vozom, kočom alebo saňami, na pozemky za hranicami zastavaného územia obce mimo diaľnice, cesty a miestnej komunikácie, parkoviska, čerpacie stanice, garáže, továrenského, staničného alebo leteckého priestoru.

Na základe vyššie uvedených skutočností Vám xxxx dáva oznámenie o skutočnostiach nasvedčujúcich, že bol spáchaný trestný čin podľa § 305 Porušovanie ochrany rastlín a živočíchov, ods. 2), zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon a porušenia § 15, ods. 1, písm a, zákona č. 543/2002 Z.z. Zákon o ochrane prírody a krajiny na vodiča motorového vozidla.

V súlade s § 197 ods. 3 zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok žiadame o upovedomenie o vykonaných opatreniach do jedného mesiaca od doručenia nášho oznámenia.

V prípade, že sa nepreukáže, že bol spáchaný trestný čin podľa § 305 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestného zákona, požadujeme, aby toto oznámenie bolo doručené orgánu ochrany prírody Okresnému úradu **xxxx** odboru starostlivosti o životné prostredie, ktorý je oprávnený prejednať toto oznámenie ako priestupok podľa § 90 až 92 zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a na Inšpektorát životného prostredia Žilina, Legionárska 5, 01205 Žilina, odbor inšpekcie ochrany prírody a krajiny.

S pozdravom

xxxx

podpis

Prílohy:

- mapa so zakreslením lokality vjazdu
- fotodokumentácia

PRÍRUČKA STRÁŽE PRÍRODY

Autori: Bc. Marián Zvěřina, Mgr. Dan Hartánský, Ing. Martin Lakanda, Ing. Andrej Švec

Vydala: Štátna ochrana prírody SR, Tajovského 28B, 974 01 Banská Bystrica

Tlač: Tlačiarne Pardon s.r.o. Trenčín

ISBN: 978-80-8184-074-6

2019

